

Verslag van onderzoekingen naar archivalia te Parijs, belangrijk voor de geschiedenis van Nederland

<https://hdl.handle.net/1874/235695>

VERSLAG
VAN
ONDERZOEKINGEN NAAR ARCHIVALIA
TE PARIJS

BELANGRIJK VOOR DE
GESCHIEDENIS VAN NEDERLAND
OP LAST DER REGEERING INGESTELD

DOOR

G. BUSKEN HUET

sous-bibliothécaire de la Bibliothèque Nationale (Paris)

EN

Dr. J. S. VAN VEEN

te Arnhem

'S-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1899

HIST. GEN.

2541.

Hist. Gen.

oct.**2541**

VERSLAG

VAN

ONDERZOEKINGEN NAAR ARCHIVALIA TE PARIJS.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

1291 0513

Ng. 8° 2541

VERSLAG

VAN

ONDERZOEKINGEN NAAR ARCHIVALIA

TE PARIJS,

BELANGRIJK VOOR DE

GESCHIEDENIS VAN NEDERLAND,

OP LAST DER REGEERING INGESTELD

DOOR

G. BUSKEN HUET

sous-bibliothécaire de la Bibliothèque Nationale (Paris)

EN

Dr. J. S. VAN VEEN,

te Arnhem

'S-GRAVENHAGE

MARTINUS NIJHOFF

1899

VERSLAG VAN ONDERZOEKINGEN
NAAR ARCHIVALIA

TE PARIJS,
met 3 Bijlagen.

PARIJS, 5 November 1897.

De ondergeteekende heeft de eer Uwe Excellentie het volgende te berichten als resultaat van de totnogtoe ingestelde onderzoekingen hem opgedragen bij missive van 14 December 1896, n°. 2974, afd. K. W.

In overleg met de heeren FRUIN en BLOK, hoogleeraren te Leiden, heeft hij vooreerst, bij wijze van proef van bewerking, de papieren betreffende Gelre van de dertiende tot de zestiende eeuw, met name die aangaande Karel, Hertog van Gelre, aanwezig in de Archives Nationales en de Bibliothèque Nationale en in het verslag van Prof. BLOK vermeld op blz. 9, 13 en 42/3, nader onderzocht. Enkele merkwaardige in cijferschrift daarbij voorkomende brieven heeft hij in extenso bewerkt met oplossing van het cijferschrift, het eerste waarvan in de Nederlandsche geschiedenis melding wordt gemaakt. De gemaakte regesten en aantekeningen gaan hierbij onder bijlage A in chronologische volgorde met verwijzing naar de gebruikte dossiers.

Vervolgens zijn onderzocht de papieren uit den tijd van Prins Willem I, aanwezig in de verschillende collectiën der Bibliothèque Nationale, der Archives Nationales en van het Département des Affaires Etrangères. Ook de nauwkeurige beschrijvingen van deze stukken, een enkele maal de stukken in extenso, zijn met voortdurende verwijzing naar de gebruikte dossiers in chronologische volgorde bijeengeplaatst en als bijlage B bij dit Verslag gevoegd. Zij omvatten het grootste gedeelte van de stukken in genoemde verzameling, die over het bedoelde tijdvak handelen.

Het is het plan van den ondergeteekende, wanneer het Uwe Excellentie behagen mocht ook voor het volgende jaar hem een subsidie toe te staan, deze onderzoekingen voort te zetten met de overeenkomstige behandeling van de collectiën uit de tijden van Prins Maurits en Prins Frederik Hendrik, om dan met de genoemde heeren in nader overleg te treden over verdere nasporingen in de Fransche archieven. Hij heeft reeds eene kleine schrede op dien weg gedaan door de

bewerking der merkwaardige papieren van Hotman (Verslag Blok, blz. 33), in Bijlage C nader beschreven.

Bovendien heeft de ondergeteekende gelegenheid gehad om verschillende Nederlandsche geleerden van dienst te zijn bij hunne onderzoekingen in de Parijsche archieven naar bepaalde in het Verslag van Prof. Blok genoemde documenten, die hunne bijzondere opmerkzaamheid tot zich hadden getrokken. Vooral de drie genoemde bewaarplaatsen, maar ook andere Parijsche verzamelingen leverden hem de stof tot het doen dezer onderzoekingen, die de ondergeteekende meende te moeten beschouwen als in nauw verband staande met de hem door Uwe Excellentie verstrekte opdracht en ook daarom volgaarne op zich nam.

Hiermede heeft hij de eer, met de betuiging van den Uwe Excellentie verschuldigden eerbied zich te noemen

*van Uwe Excellentie
den dienstic. dienaar*

G. BUSKEN HUET,
sous-bibliothécaire de la Bibliothèque Nationale.
26 rue de la Faisanderie, Paris.

*Aan Zijne Excellentie
den Minister van Binnenlandsche Zaken,
's-Gravenhage.*

A.

1. 1281. Augustus (Asnières).

Reinout, Graaf van Gelre, verklaart de haven van Harfleur en alles wat hij te Montivilliers (Monasterium de Villare), Etretat en Fécamp bezat, aan den Koning van Frankrijk afgestaan te hebben tegen een rente, wier bedrag bepaald zal worden door Willem, 's Graven kapelaan, en Everard van Pannedem. Overeenkomstige verklaring van Koning Philips III.

Zegels der twee vorsten.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 1).

2. [1288. Zonder datum, plaats en jaartal, na den 5 Juni.]

Voorloopige overeenkomst tusschen Reinout, Graaf van Gelre, et Jan, Hertog van Brabant, nadat de eerste in den slag van Woeringen gevangen genomen was, waarbij hij verklaart zich aan de beslissing van Philips, Koning van Frankrijk, te zullen onderwerpen.

Minuut.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 21).

3. [1288. Zonder datum of jaartal, na den 5 Juni.]

Lange perkamenten rol met klachten van Reinout, Graaf van Gelre, over het gedrag van den Graaf van Vlaanderen ten zijnen aanzien.

Aanhef: C'est le complente le quele li kuens de Gelre de douleur du kuer complement, encontre le conte de Flandres, et che fait il envys, mais il est a che esforchiés....

Slot: Et cheste chose [a] offert li kuens de Gelre iadis faire, sur teesmong de vous, seigneur et sur teesmon de vous tout chi estant, de faire toutes ches coses deuant dites, en tous tans, quant li cuens de Flandres che vorra prendre de lui, et sur chou il requiert les tesmonniage de vous tout, chi estant.

Wit voor het opnemen van namen van getuigen. Geen zegel.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 22).

4. 1292. 10 October, dag na S. Denijs, (z. p.).

Reinout, Graaf van Gelre, geeft volmacht aan zijn kapelaan Willem en aan Jan Calvard, om de renten te ontvangen, hem verschuldigd wegens de afstand van Harfleur aan wijlen Philips III van Frankrijk.

Zegel verloren.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 2).

5. 1293. Augustus (z. p. [Parijs]), Zondag vóór de onthoofding van St. Jan.

Jan Calvert, gevolmachtigde van Reinout, graaf van Gelre, erkent de renten, den laatsten verschuldigd wegens de afstand van Harfleur, ontvangen te hebben.

Sporen van een zegel.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 3).

6. Z. j. (Mechelen), le Vendredi apres *Quasimodo*.

Overeenkomst tusschen den Bisschop van Luik, de Graven van Henegouwen, van Gelre en van Gulik, ter eenre, en den Hertog van Brabant, ter andere zijde.

Aan het einde, wit voor het opnemen der namen van getuigen. Eén zegel, geschonden.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 23).

(Schrift van den aanvang der 14e eeuw).

Aanhef: Il est traité entre nous, conte de Flandres, et nous, conte de Ghelre, des controuersies et debas, qui ont esté et encor sont, entre haus hommes et puissans, l'evesque du Liege, le conte de Haynau et nous, conte de Ghelre, dessus nommé, conte de Julliers, tant comme touche chascun singulièrement, encontre haut prince et noble, le due de Brabant.

7. 1332. Mei (Senlis).

Waleran, Bisschop van Keulen, Reinout van Gelre en Willem van Gulik, verbinden zich Philips, Koning van Frankrijk en zijn zoon Jan, bij te staan tegen Robert van Artois, den Hertog van Brabant en hun helpers, evenzoo tegen lieden van het gebied des Konings, die hem ongehoorzaam zouden zijn. Nadere bepaling der voorwaarden.

Zegels van Keulen, (geschonden), Gelre en Gulik.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 5).

8. 1332. Mei (Senlis).

Reinout, Graaf van Gelre, verklaart gehouden te wezen Philips, Koning van Frankrijk, en diens zoon Jan bij te staan jegens Robert, Graaf van Artois, den Hertog van Brabant en mogelijke ongehoorzamen in Frankrijk zelf. Bepaling der voorwaarden (vgl. ongeveer gelijkkluidend traktaat, onder voorgaand nummer).

Zegel verloren.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 6).

9. 1337. 6 Augustus.

Notarieel afschrift van de verklaring J. 522 n°. 5, gewaarmerkt met het zegel (geschonden) van den Officiaal van Parijs.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 5bis).

10. 1337. 6 October (Vincennes).

Philips, Koning van Frankrijk, gelast Thomas de Sept Fontaines en Jean „de Dintavilla” Reinout, Graaf van Gelre, aan te zeggen, dat hij, gelet op de vijandige houding van den Engelschen Koning en op

de gesloten verdragen, zich met het bepaalde aantal mannen te Amiens heeft te vertoonen *in quindena festicitatis omnium Sanctorum*.

Zegel in geel was.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 8).

11. Dubbel van hetzelfde stuk.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 8bis).

12. 1337. 28 October (In oppido de Monteforti).

Notarieel instrument constaterende de overlegging aan Reinout, Graaf van Gelre, van de procuratie, medegegeven aan Thomas de Sept Fontaines en Jean de Dintavilla; en het antwoord op de maning van den Koning van Frankrijk door den Graaf gegeven: dat hij voornemens was zijn woord te houden, maar wegens ziekte en afwezigheid van raadslieden thans geen beslist antwoord kon geven.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 9).

13. 1379. 13 Februari (Vincennes).

Willem, Hertog van Gulik verklaart voor zich en zijn tweeden zoon Reinout, den Koning van Frankrijk *homagium ligium* gedaan te hebben, wegens eene rente, hun uit te betalen.

Zegel.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 12).

14. 1378. 23 Maart (Aken).

Overeenkomst tusschen Willem van Gulik en de gevolmachtigden van Karel, Koning van Frankrijk, betreffende Virson en Lury.

Cedula originalis, op papier, vgl. den brief van Willem van Gulik, n°. 18 en 20.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 10bis).

15. 1379. Aken, feria quinta post dominicam Letare.

Willem, Hertog van Gulik, verklaart met de gevolmachtigden van den Koning van Frankrijk een zekere overeenkomst gesloten te hebben, en voornemens te zijn, zoodra hij een hem beloofde som ontvangen zal hebben, in persoon in Frankrijk het gesloten traktaat te komen bezweren.

Op papier.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 15).

16. Afschriften:

(1) 1379. 3 September (Nijmegen).

Willem, Hertog van Gelre, bekrachtigt de overeenkomst door zijn vader gesloten betreffende Virson en Lury.

(Vgl. n°. 18).

17. (2) 1387. 12 Juli (Nijmegen).

Willem, Hertog van Gelre, zegt Karel, Koning van Frankrijk, de vriendschap op.

(Vgl. n°. 26).

(Arch. Nat. J. 522 n°. 17).

18. 1379. 3 September (Gulik).

Willem, Hertog van Gulik, verklaart, ook namens zijn zonen

Willem, Hertog van Gelre, en Reinout, zich, wat zijn pretensies op de landen van Virson en Lury gelegen in het hertogdom Bourges betreft, te vrede te stellen met een jaarlijksche som, door hem en zijn opvolgers als leen te ontvangen, waartegen hij en zijn opvolgers zich verplichten den Franschen Koning bij te staan tegen den Koning van Engeland.

Zegel.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 10ter).

19. 1379. 3 September (Nijmegen).

Willem, Hertog van Gelre, bevestigt de overeenkomst door zijn vader, Willem, Hertog van Gulik, aangegaan, betreffende Virson en Lury.

Zegel.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 11).

20. 1379. 3 September (Gulik).

Willem, Hertog van Gulik, bekrachtigt de overeenkomst betreffende Virson en Lury, aangegaan door hem en de gevolmachtigden van den Koning van Frankrijk, en herhaalt den inhoud van dat tractaat (n°. 14).

Zegel.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 11ter).

21. 1379.

Analyse van het traktaat van 3 september 1379, tussehen Willem van Gulik, en zijn zonen Willem, Hertog van Gelre, en Reinout, ter eenre, en den Koning van Frankrijk ter andere zijde.

Dubbele redactie, in het latijn en in het fransch.

(Arch. Nat. J. 997 n°. 28).

22. Dezelfde analyse, in dubbele redactie, eerste ontwerp, met ratures.

(Arch. Nat. J. 997 n°. 29).

23. 1379. 3 September (Nijmegen).

Willem, Hertog van Gelre, bekrachtigt de overeenkomst betreffende Virson en Lury, aangegaan door zijn vader, Willem, Hertog van Gulik, en de gevolmachtigden des Konings van Frankrijk, en herhaalt den inhoud van dat traktaat (n°. 14).

Zegel.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 11bis).

24. 1379. 9 September (z. p.).

Johannes de Harne, ridder, erkent van den Koning van Frankrijk ontvangen te hebben 1000 francs in goud, wegens een zekere overeenkomst, tussehen den Koning en den Hertog van Gulik gesloten.

Zegel.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 14).

25. 1379. 9 September (Aken).

Willem, Hertog van Gulik, erkent van den Koning van Frankrijk, wegens eene zekere overeenkomst, 7000 francs in goud ontvangen te hebben.

Zegel.

(Arch. Nat. J. 522 no. 14bis).

26. 1387. 12 Juli (Nijmegen).

Willem, eerstgeborene van Gulik, Hertog van Gelre, verklaart Richard, Koning van Engeland, trouw en *homagium* te hebben beloofd, en Karel, Koning van Frankrijk, als vijand te beschouwen.

Zegel (op papier).

(Arch. Nat. J. 522 n°. 16).

27. 1388. 22 September (Wolverheyem).

Vredestraktaat tusschen Willem, Hertog van Gulik, en zijn jongeren zoon Reinier, ter eenre en den Koning van Frankrijk en de hertogin van Brabant ter andere zijde, waarbij de eerste zich o. a. verplicht minnelijke pogingen te doen om zijn oudsten zoon, den Hertog van Gelderland, tot het sluiten van een accoord met Frankrijk te bewegen. — Bekrachtiging van dit traktaat door Maria, Hertogin van Gulik.

Zegels van den hertog, van Reinier en van de hertogin.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 18 en 18bis).

28. 1388. 12 October (In campis prope Corensie).

Willem, Hertog van Gelre, verklaart met Karel, Koning van Frankrijk, een overeenkomst gesloten te hebben, inhoudende dat, indien hij, Willem, voornemens mogt zijn Frankrijk aan te vallen, hij dit den Koning een jaar te voren bij open brief zal aanzeggen; — voorts, dat hij zijn geschil met de Hertogin van Brabant aan een scheidsgericht zal onderwerpen.

Zegel.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 20).

29. 1388. 7 December (Parijs).

Willem, Hertog van Gulik, en zijn zoon Reinout verklaren Karel, Koning van Frankrijk eed van *homagium* te hebben gedaan, tegen betaling van een jaarlijksch pensioen van 4000 francs.

Zegel van den hertog.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 19).

30. [Z. j.]. 31 October (Reims).

Orde, namens den Koning aan den secretaris Gerart de Montagu, de nevensgaande brieven en traktaten van *hommage* van de Hertogin van Gulik en Gelre, en die van Conrad, „sire de Lesleide et Nuestin”, in den „tresor” te bewaren.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 33).

31. 1401. 2 Juni (Parijs).

Willem, Hertog van Gelre en Gulik, bekrachtigt de verklaring van getrouwheid en *homagium* door zijn broeder Reinout aan den Koning van Frankrijk gedaan, en neemt verplichtingen op zich, voor het geval dat zijn broeder zijn belofte niet zelf te Parijs met eede komt bekrachtigen.

Zegel.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 25).

32. 1401. 2 Juni (z. p.).

Reinout, Graaf van Kessel, tweede zoon van Gulik, doet eed van getrouwheid en homagium aan Koning Karel van Frankrijk.

Minuut, zonder zegels.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 24).

33. 1401. 2 Juni (Parijs).

Johannes, Heer van Rijfferscheit, van Bedeboer en van Dicke, verklaart, tegen uitbetaling van zekere geldsom, vasal en *homo ligius* te zijn geworden van den Koning van Frankrijk.

Zegel.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 29).

34. 1401. 2 Juni (Parijs).

Willem, Hertog van Gelre en Gulik, verklaart er in toe te stemmen, dat zijn broeder Reinout het graafschap Kessel niet langer in leen houde van hem, Willem, maar van den Koning van Frankrijk.

Zegel.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 28).

35. 1401. 2 Juni (Parijs).

Willem, Hertog van Gelre en Gulik, doet Karel, Koning van Frankrijk, tegen bepaalde voorwaarden, eed van getrouwheid en *homagium*.

Zegel.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 26).

36. 1401. 3 Juni (Parijs).

Willem, Hertog van Gelre en Gulik, verklaart een brief gezien te hebben van Karel, Koning van Frankrijk, waarbij deze verklaart, dat de Hertog van Gelre ontslagen is van zijn eed van getrouwheid, hem gedaan, indien de hem beloofde geldsom niet binnen den bepaalde termijn is uitbetaald.

Zegel.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 27).

37. 1405. 30 April (Parijs).

Reinout, Hertog van Gulik en Gelre, verklaart een brief gezien te hebben van Karel, Koning van Frankrijk, waarbij deze hem ontslaat van zijn eed van getrouwheid en homagium, indien de hem, Reinout, beloofde geldsom niet binnen de bepaalde termijnen wordt uitbetaald.

Zegel.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 31).

38. 1405. 30 April (Parijs).

Reinout, Hertog van Gulik en Gelre, verklaart, tegen uitbetaling van zekere geldsom, vasal en *homo ligius* is geworden van den Koning van Frankrijk.

Zegel.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 30).

39. 1405. Jan van Loon, Heer van Heinsberg en Lewenberg, verklaart, tegen betaling van zekere som gelds, vasal en *homo ligius* te zijn geworden van den Koning van Frankrijk.

Zegel.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 32).

40. 1405. 1 Mei (Parijs).

Guillaume de Tignonville, *garde de la précôté de Paris*, verklaart dat Jan van Loon en Pieter van Merode erkend hebben, dat aangehechte brief [n°. 39] met het echte zegel van Jan van Loon gezegeld en de inhoud waarachtig was.

(Arch. Nat. J. 522 n°. 32bis).

41. 1441. 1 Maart (z. p.).

Huwelijksche voorwaarden tusschen Willem, broeder te Egmond, en Anna van Boussuut.

Zegels verloren.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

42. 1445. Op S. Barbara (4 December) (z. p.).

Wy, Arnolt, van Gaitz genaden Hertoge van Gelre en van Gulich ende Greue van Zutphen, doin kont: alsoe als her Wilhem, onse lieue gemynde brueder, ons van synre ende der anderen geuangenene wegen leenen ende verwissen solde, aen handen Arnoldus van Goer, onss ouersten rentmeisters, vier dusent Rijns gulden, behaluen dat de Guelker hebben soelen, welke vier dusent Rijns gulden ons aen den seluen Arnoldus wael betaelt soelen syn; ende of dan die saken tusschen den Guylkeren ende onss nyet voirt en gengen, also dat onse brueder miten geuangenene nyet quijt en wurdde, gelyck dat verdedingt is, ende des onse brueder alsdan van den vurs. gelde aen Arnoldus off yement anders van synre wegen betaelt off verwist hedde, soe bekennen wi, Hertoge vurs., ende wi, Wilhem van Hoekelern, abt tsente Pouwel t'Utrecht, Johan van Batbergh, erffmarscalk, ende Arnoldus van Goer, ouerste Rentmeister tesar tijt des lands van Gelre, dat wij, sementlich ende elken van onss besonder, voir al gelaiift hebben ende gelaiuen, ouermits desen onsen apenen placaitzbrieue, dat wi onsen lieuen gemynden brueder ende Heren vurs. vander verwissingen ende gelaeften vurger. guetlich ende wael alsdan weder ontheffen ende schadeloos halden, ende wes dair aff betaelt were, ouch van stont wederomme hantreicken ende betalen soelen, ende al sonder argelist ende ongeneerlich; des te oirkonde der wairheit hebben wi, Hertoge, onse segel hier bynnen op doin drucken, ende wi Wilhem etc.... Inden jair ons Heren dusent vierhondert vyf ende viertich, op Sent Barbaren dage *virg.*

Zegels verloren.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

43. 1448. Zaterdag na den Zondag *Invocavit* (10 Februari) (z. p.).

Rechter en gerechtsluiden in Overbetuwe verklaren, dat de Hertog van Gelre de „*besatinge*“, die hij had geplaatst op zijns broeders Willem goederen in Over-Betuwe heeft te niet gedaan.

Zegel verloren.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

44. 1448. Zaterdag na den Zondag *Invocavit* (10 Februari) (z. p.).

Arnold, Hertog van Gelre, verklaart, van zijn broeder Willem, jonkheer tot Egmond, Heer van Mechelen, een som van 800 rijnsche guldens, die hij hem geleend had tot rantsoen van zijn gevangenschap, terugbekomen te hebben, en geeft er kwijting van.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

45. 1449. Avond voor Onze L. V. Hemelvaart (14 Augustus) (Nijmegen).

Burgemeester en schepenen van Nijmegen geven *vidimus* van een brief van Arnold, Hertog van Gelder, gegeven den 4 juli 1449, waarbij deze verklaart dat, na samenkomst tusschen Willem van Egmont, Dirck van Bronckhorst ende twaalf gedeputeerden van Nijmegen, de tusschen hem (Arnold) en sommigen om de zaak van Driel in zijn land heerschende twist is bijgelegd, dat alles wat hierop betrekking heeft beschouwd zal worden als ongedaan en de door hem gegeven brief te Nijmegen zal worden bewaard.

Zegel verloren.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

46. 1449. 12 Mei (Roermond).

Bela van Milendonck, abdis der abdij van O. L. V. te Roermond geeft extract van het obituarium harer abdij betreffende de Hertogen van Gelre en hun kinderen, op verzoek van Rudolf van Raden, gemachtigde van Willem van Egmond.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

47. 1449. St. Urbanusdag (25 Mei) (Nijmegen).

Rechter en schepenen van Nijmegen verklaren, dat Peter van Steenberghe voor hen getuigd heeft, dat Floris Barthout, heer van Mechelen, zijn eenige dochter Sophie ten huwelijk heeft gegeven aan Reinout, Graaf en later Hertog van Gelre, dat deze Sophie na zijn dood het land van Mechelen heeft bekomen; en dat dezelfde Peter verder haar verwantschap heeft aangewezen tot Arnold, Hertog van Gelre, en Willem, jonkheer tot Egmond.

Zegels verloren.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

1. te volste synre geüenkenisse.

48. 1451. 15 Juni (abdij Kampen).

Vidimus door Hendrik, abt van Kampen, van een „erffgescheids brieff” tussehen Arnold, Hertog van Gelre, en diens broeder Willem, zoon tot Egmond, bekrachtigd op „sinte Pouwels dach” 1438.

Zegel verloren.

(Het stuk uitgegeven bij Nijhoff, Gedenkwaard. IV, 159, naar een afschrift der XVIe eeuw).

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

49. 1451. 15 Juni (Kampen).

Hendrik, abt van het klooster Kampen, geeft *vidimus* van een brief van 17 april 1439, waarbij Philips, hertog van Bourgondie, bekrachtigt de „erfscheiding” tussehen Arnold, Hertog van Gelre, en zijn broeder Willem, zoon tot Egmond.

Afschrift der XVIe of XVIIe eeuw.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

50. 1452. Sint Jacobs dag (24 Juli).

Verdeeling van goederen en renten tussehen Arnold, Hertog van Gelre, en zijn broeder, Willem, Heer van Egmond.

Zegels verloren.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

51. 1472. Zondag na S. Victor (26 Juli), (z. p.).

Arnold, Hertog van Gelre, bekent aan zijn broeder Willem, Heer van Egmond, schuldig te zijn de som van 1506 rijsche guldens, ten behoeve van zijn, Arnolds, oorlog met den Graaf van Meurs.

Get. *Arnoldus*.

Zegels verloren.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

52. 1474. 1 Juli (Brussel).

Karel van Bourgondie geeft bevel, dat de nog verschuldigde som, indertijd bedongen voor den afstand van het hertogdom Gelre, door Hertog Arnold uitbetaald zal worden aan Willem van Egmond en andere executeurs van het testament van voorsz. Arnold.

Afschrift XVIe eeuw.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

53. 1476. 28 Maart (Gent).

Maria van Bourgondie bevestigt Johan van Woirhem in het scholt-ampt van Gelre.

Zegel verloren.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

54. 1478. Vrijdag na S. Margareta (26 Juli), (Arnhem).

Verbond tussehen den Hertog van Kleef, Willem van Egmond, en de stad Arnhem, ten einde het ontzet te bewerken dier stad, belegerd door die van Nijmegen, van Zutphen en andere Gelderschen.

Zegels verloren.

Uitgegeven, naar een ander exemplaar, bij Nijhoff, Gedenkwd. V, 89.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

55. 1479. 7 November (Plessis).

Lodewijk de XI aan Catharina, Gouvernante van Gelre.

Belofte van onderstand in de zaak van de kinderen van Gelre, gevangen gehouden door den Aartshertog van Oostenrijk. Klacht over het overlijden van den Hertog van Brunswijk, Gouverneur van Gelre, en betuiging van tevredenheid met de keus van den Bisschop van Munster tot zijn opvolger.

Afschrift der XVIe eeuw.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

56. 1481. 4 Juni ('s-Hertogenbosch).

Maximiliaan en Maria verklaren, dat de Willem van Egmond in Gelderland toekomende tollén enz. even stipt geïnd zullen worden alsof zij tot hun eigen domein behoorden.

Zegel verloren.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

57. 1484. 24 Januari (Coblenz).

Huwelijksche voorwaarden tusschen Jan van Egmond en Magdalena van Werdenberg.

Afschrift der XVIe eeuw.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

58. 1484. S. Elizabeths dag (19 November), (Redichem).

Priorin en convent van het klooster van O. L. V. te Redichem geven afschrift van het grafschrift van Walburg van Meurs, huisvrouw van Willem, broeder tot Gelre, in haar klooster aanwezig.

Zegel verloren.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

59. 1485. Dinsdag na Hemelvaartsdag (17 April), (z. p.).

Schuldbrief van Jan van Egmond aan Jacob Ridder.

Zegel verloren.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

60. 1492. S. Franciscus dag (4 October), (z. p.).

Jan, Graaf van Egmond, verpandt aan Herman van Berck en Clays Hugen zoon, burgers te Arnhem, zijn tol te Arnhem en te IJsseloord. Ingesneden. — Beschadigd, zegels verloren.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

61. 1494. S. Marcus dag (25 April), (z. p.).

Jan, Graaf van Egmond en Karel, Hertog van Gelre, regelen de wijze, waarop de arbitrale uitspraak zal plaats hebben, die de tusschen hen bestaande geschillen zal uitmaken.

Zegels verloren.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

62. 1499. 22 Juni (Gorinchem).

Deken en kapellanen van de Martinus en Vincentius-kerk te Gorinchem geven extract van hun obituarium betreffende leden der huizen Arkel en Egmond.

Zegel verloren.

(Arch. Nat. T. 159 n°. 13—14).

63. 1499. 29 December (Orléans).

Traktaat van alliantie tusschen Lodewijk, Koning van Frankrijk, en Willem, Hertog van Gulik.

Twee zegels (dat van den hertog verloren).

(Arch. Nat. J. 577 n°. 1).

64. 1499. 29 December (Orléans).

Vredestraktaat tusschen Karel, Hertog van Gelre, en Willem, Hertog van Gulik en Berg, gesloten door bemiddeling van Lodewijk XII, Koning van Frankrijk.

3 zegels.

(Arch. Nat. J. 577 n°. 2).

65. 1509. 13 Januari (Zutphen).

Karel, Hertog van Gelder, neemt aan en bekrachtigt de voorwaarden hem betreffende, vervat in den vrede van Kamerijk, gesloten den 10 December 1508.

Zegel.

(Arch. Nat. J. 577 n°. 3).

66. 1509. 18 December (Blois).

Mercurun de Gattinelle en Andrea da Borgo, ambassadeurs van Keizer Maximiliaan, keuren goed, dat de bij den vrede van Kamerijk toegestane termijn voor de regeling van het geschil aangaande Gelderland tusschen Karel van Egmond en Aartshertog Karel, met één jaar verlengd worde.

Twee opgeplakte zegels.

(Arch. Nat. J. 577 n°. 4).

67. 1517. 17 December (z. p.).

Aan den Allerehrstelijksten Koning, Frans [I].

Oostergoo, Westergoo en Zevenwouden en verschillende Friesche steden herinneren den Koning van Frankrijk aan de oude betrekkingen van Frankrijk met Friesland, toonen aan, dat zij onrechtvaardig zijn aangevallen door de Hollandsche Graven, bepaaldelijk door Karel, Koning van Spanje, en verklaren Karel, Hertog van Gelder, tot beschermmer te hebben aangenomen en hem getrouwheid gezworen. Zij verzekeren, dat zij in geen geval dulden zouden aan den Koning van Spanje te worden overgeleverd. Zij smeeken den Koning gedachtig te zijn aan de vrijheden door zijn voorganger aan de Friezen verleend en hen onder zijn vleugelen te behoeden, zoodat zij onder hun gekozen beschermmer, den Hertog van Gelder, gerust kunnen leven.

3 zegels.

(Arch. Nat. J. 997 n°. 31).

68. [1517]. 16 Mei (Brussel).

G. de Croy en Jeh. Le Sauvage aan Mons. de Boisy, Grand Maistre de France.

Zij verzekeren, dat zij, de Keizer en de Katholieke Koning, nooit geloofd hebben, dat Karel van Gelder bij de toerusting van „un gros amas de piétons” in het geheim gesteund was door den Koning van Frankrijk.

Get. „G. de Croy et Jeh. Le Sauvage”.

(Bib. Nat. ms. fr. 2964, fol. 7).

69. [1517]. 16 Mei (Brussel).

Karel V aan Frans I.

Antwoord op een brief, waarin de Fransche Koning klaagde, dat men zich te haastig tot zijn ambassadeur gewend had, als ware zijne regeering betrokken in de toerusting van Karel van Gelder. — Schrijver antwoordt: dat het gerucht van toerusting, zóó aanzienlijk, dat zij alleen met fransche hulp tot stand te brengen waren, inderdaad liep; dat Karel van Gelder zelf van hulp van den Franschen Koning sprak. — De raadslieden van den Katholicken Koning hebben deze geruchten eenvoudig overgebracht aan den ambassadeur, opdat men van Fransche zijde een einde zou kunnen maken aan die praatjes.

Verklaring, dat de schrijver aan de goede trouw van den Franschen Koning gelooft en dankbaar diens aanbod aanneemt „de l'assister” in de Friesche zaken — hoewel hij ze gaarne anders geregeld had gezien.

Get. „Charles”.

(Bib. Nat. ms. fr. 2960, fol. 37).

70. [1517]. 14 Juni (Gent).

Guillaume de Croy aan „Mons. de Boisy, grant maistre de France”.

Bericht van ontvangst van een brief van den Koning van Frankrijk aan den Katholicken Koning over Geldersche zaken en van een copie van een schrijven van den eersten aan „Monsr. de Gheldres”, om hem terug te houden van zijn ondernemingen. — Vreugde daarover. — Bericht, dat de Koning „voyant que icelui de Gheldres recommençoit ses emprises et pilleries accoustumées et pour lever le siege que ses gens tiennent devant Dockem” ¹ een aantal troepen op de been heeft gebracht. — Hoop, dat de oorlog niet te lang duren en de Kathol. Koning met iedereen in vrede zijn zal.

Get. „G. de Croy”.

(Bib. Nat. ms. fr. 2964, fol. 9).

71. [1517]. 14 Juni (Gent).

Karel V aan Frans I.

Heeft den brief van den Franschen Koning ontvangen en tevens afschrift van den brief van denzelfden aan Karel van Gelder. Tevreden-

1. Dokkum gaf zich aan de Gelderschen over 12 Juni 1517. Men schijnt dit te Gent den 14^{den} nog niet geweten te hebben.

heid daarover. — Bericht, dat de schrijver genoodzaakt is geweest troepen op de been te brengen, om de Gelderschen te weerstaan en „une ville de Frise, nommée Doekem” te ontzetten.

De Koning van Frankrijk zal uit het antwoord van Karel van Gelder wel zien, wat deze in den zin heeft: „s'il persiste en sa mauvaise et desraisonnable volonté, adviseray de me deffendre”; indien het noodig is, zal schrijver de beloofde hulp van den Koning inroepen.

De Kanselier, die weldra naar Spanje vertrekt, zal zijn weg over Frankrijk nemen en den staat van zaken bloot leggen „dont riens ne vous sera celé”.

Get. „Charles”.

(Bib. Nat. ms. fr. 2960, fol. 39).

72. [1517? 1518?]. 17 Januari.

Karel van Gelder aan Frans I.

Heeft den brief van den Koning, geschreven naar aanleiding van de klachten van den Kathol. Koning, ontvangen. — Beweert, dat die klachten ongegrond en leugenachtig zijn; dat hij het bestand niet verbroken heeft; dat zijn (Gelder's) wapeningen slechts ondernomen zijn „pour contre-garder mon pays et deffendre mon povre peuple”. — Beklaagt zich vooral over de „pratiques” van den Kathol. Koning in Friesland; de Graaf van Friesland, die zich stadhouder van den Kathol. Koning in Groningen noemt, heeft reeds „mené une bande de deux mille hommes de pïedt en mon pays de Groenigen et se renforceent de jour à aultre, faisant dommages inestimables.” — Voert dit alles aan tot naricht van den Koning.

Get. „Charles”.

(Bib. Nat. ms. fr. 2964, fol. 69).

73. [1521]. 18 Augustus (Zwolle).

Karel van Gelder aan Frans I.

Daar hij hoort „que toute la chrestienté se dispose plus à guerres que autrement” en hij den Koning zijn trouw wil bewijzen en toonen „(son) pouvoir à grever voz ennemis, qui sont pareillement les myens”, heeft hij, ten einde nader te beraadslagen, zijn secretaris gezonden, opdat deze en de „commandeur d'Arnem, qui est d'envers vous” den Koning mondeling mededeelen, wat men thans niet kan schrijven, „à cause des dangiers qui sont par chemin”.

„Escript de ma nouvelle ville de Swolle, le XVIIIe d'aoust.”

Get. „Charles”.

(Bib. Nat. ms. fr. 2991, fol. 31).

74. (Zonder jaar ² of plaats).

Anonieme brief aan den „Grand Maistre de France.”

1. Karel was meester van Zwol sedert Juli 1521.

2. Te plaatsen vóór 1528: Louise van Savoie stierf in 1531, vóór den laatsten gelderschen oorlog.

Verzoek van den schrijver de opinie der *Regentes* in te winnen over zijn mededeelingen betreffende „ceulx de Gand”; hoopt in de gelegenheid te zijn, den Koning „mectre [i. maistre] de Flandre” te maken; zegt reeds een kaart van het land, met aanduiding van versterkingen enz. te hebben overgelegd. Hij vraagt geen geld, maar alleen *par l'ayde de monsr. de Gueldres* duizend voetknechten.

Hoopt dat de zaak spoedig geregeld zal worden „car il n'est pas bon de longuement estre en court, pour l'aventure se aucuns de pardela de Flandre me voyoient, de quoy me trouveroye en grant dangier.”

Get. „Vostre très humble serviteur, qui parla devant hier à vous”.

(Bib. Nat. ms. fr. 3007, fol. 124).

75. [Z. j., maar voor den vrede van 1528]. 12 Januari (Derelburch, [Elburg]).

Karel van Gelder aan den Grand Maître de France.

Heeft aan den „commandeur” [d'Arnhem, zijn afgezant] last gegeven, den Koning en „ma dame” [de Koningin-Moeder] te onderrichten omtrent zijn zaken, „qui ne sont pas de petite importance”; verzoekt hem zijn voorspraak te zijn bij den Koning.

Get. „Charles”.

(Bib. Nat. ms. fr. 3006, fol. 30).

76. (Z. j. of p. ¹ [Parijs]).

Memoire pour les affaires de Monseigneur le duc de Gueldres.

De lieden van den Hertog verzoeken, dat, indien de Koning van Frankrijk een bestand sluit met den Katholieken Koning, hun meester in het bestand begrepen moge worden; anders zal, zoodra het bestand gesloten is, de Katholieke Koning al zijn krachten tegen den Hertog keeren. Zij wenschen bovendien, dat hij door dat bestand niet genoodzaakt worde terug te geven hetgeen hij op den Bisschop van Utrecht heeft veroverd. — Zij verlangen bovendien, in geval van een bestand, een vrijgeleide ten einde den Hertog te kunnen verwittigen van hetgeen voorvalt.

Op den omslag: «Mémoire, baillé par les gens de Mons. de Gueldres, qu'il fault envoyer à Mons. le tresorier Robertet».

(Bib. Nat. ms. fr. 3092, fol. 93).

77. (Z. j. ² of p.).

Nota, verklarende, dat de Koning van Frankrijk, met het oog op den kommerlijken toestand van den Hertog van Gelderland, door den Koning van Castilie bestookt en door de steden van Nijmegen en Zutphen verlaten, lettende vooral op de noodzakelijkheid de hem getrouw gebleven stad Wageningen bij te staan, hem wilde helpen, maar dat de Koning van Enge-

1. Waarschijnlijk te plaatsen in het jaar 1528, gedurende de onderhandelingen over het bestand van Juni 1528, waarover Karel van Gelder zich beklaagt in zijn brief van 17 November 1528, na den vrede.

2. (Vóór den vrede van 1528?)

land hem (den Koning van Frankrijk) voorstellen van bemiddeling en wapenstilstand tusschen den Koning van Castilie en den Hertog had medegedeeld; dat de Hertog daarin niet had willen treden, verklarende, dat een wapenstilstand zijn totalen ondergang zou veroorzaken wegens intrigues van den Koning van Castilie met zijn onderdanen, maar dat hij wel vredesonderhandelingen wilde aanknoopen onder bemiddeling der Koningen van Frankrijk en Engeland; dat de laatste evenwel stond op een wapenstilstand en dat dus de Koning van Frankrijk opnieuw daarop heeft aangedrongen en, ten einde zijn affectie voor den Koning van Engeland te toonen, bedreigd heeft zijn naar Gelderland gezonden troepen terug te roepen maar nu ook verlangt, dat de Engelsche Koning lieden naar Gelderland zal zenden ten einde de onderhandelingen te bespoedigen (? het slot van het stuk is zeer verward en duister).

(Bib. Nat. ms. fr. 2963, fol. 99).

78. (Z. j.). Nostre Dame de la my-Aoust (15 Augustus), (Doesburg). Karel van Gelder aan den Koning van Frankrijk.

Doet den Koning dezen brief toekomen door den Heer de La Motte, die nadere verklaring zal geven, zoodat de Koning alsdan zal kunnen handelen naar welgevallen. Geeft te kennen, dat hij het grootste vertrouwen stelt in den Heer de La Motte, die zich in deze zaak aan groote gevaren blootstelt.

Smeeft den Koning hem te doen weten, hoe hij zich in het vervolg zal hebben te gedragen en hem te doen aanzeggen „ses bons plaisirs, pour à iceulx obéir, par la grâce de Dieu”.

Get. „Charles”.

Autograaf? slecht schrift, afschuwelijk fransch.

(Bib. Nat. ms. fr. 2960, fol. 49).

79. (Z. j.). 2 November (Arnhem), [waarschijnlijk vóór den vrede van 1528?].

Karel van Gelder aan den Grant Maistre de France.¹

Heeft door bringer dezes, den heer de Margensis, Montmorency's brieven ontvangen en zegt hem dank voor zijn belangstelling in zijn zaken.

Get. „Charles”.

(Bib. Nat. ms. fr. 4050, fol. 45).

80. (Z. j.). 15 Juli (Arnhem).

Karel van Gelder aan den *Grand Maître de France* (waarschijnlijk Anne de Montmorency).

Verzoek bringer dezes, „jeune gars, filz d'ung gentilhomme de mon pays”, welke laatste schrijver dezes groote diensten heeft bewezen, in

1. Anne de Montmorency; de brief komt voor in een bundel brieven gericht aan dezen. Anne de Montmorency was „Grand Maître de France” van 1526 tot 1558.

dienst te nemen, „affin qu'il puisse avec le temps apprendre la langue et façon de faire françoise”.

Get. „Charles”.

(Bib. Nat. ms. fr. 3082, fol. 9).

81. [1528]. 18 Juli (Arnhem).

(In cijfer).

Karel van Gelder aan den Grand Maitre de France (Anne de Montmorency). Ontcijfering:

Mon Cousin, Pour ce que suis adverti que donnez faveur à vous possible au bien de mes affaires, vous ai bien voullu faire la presente pour vous prier voulloir continuer pour l'advenir, considéré l'extrême nécessité là où pour le présent me trouve pour avoir obéi aux commandemens du Roi; lequel est cause que suis entré en costre guerre, comme plus amplement entendres par le Commandeur de Sainet Jehan, mon ambassadeur, auquel ai donné [ordre?] pour vous communiquer le tout. Il vous plaira lui donner assistance telle qu'il lui sera besoing et le croire en ce qu'il vous dira de par moi. En ce, ce faisant, me obligeres de plus en plus à vous; ce scet Nostre Seigneur, auquel, après m'estre recommandé à vostre bonne grâce, prie vous avoir en sa garde. D'Arnhem, ce dixhuitième de juillet [1528].

[*En clair*]. Le tout vostre bon cousin, Charles.

[Adres] A mon bon cousin, Monsieur le grant Maistre de France.

(Bib. Nat. ms. fr. 3015, fol. 16).

82. [1528]. 14 September (Arnhem).

(In cijfer).

Karel van Gelder aan zijn ambassadeur te Parijs, den Kommandeur van St. Jan in Lateraan. Ontcijfering:

Commandeur, Depuis huit jears en ça avons reçu voz lettres du vingt-unième et vingt-septième du passé et par icelles entendu que le Roy et Madame vous demandent souvent de noz nouvelles et du portement nostre et de noz ennemis; et dictes qu'ilz treuvent estrange que n'en escripvons particulièrement. Commandeur, tenes-vous pour tout asseuré que trouvons trop plus estrange qu'ilz veullent ignorer l'estat de noz affaires, veu que, et en particulier et en général, en ont été assez advertiz par les lettres qu'avons escript au dict Seigneur, du second et vingteinquiesme de juing; et encoires par son varlet de chambre, lequel à ces fins il avoit envoié vers nous, avecq lettres de credence, ausquelles et à sa charge avons baillé responce et attendu depuis avec grant desir de scavoir sur ce le bon plaisir dudit Seigneur, lequel il nous avoit promis faire entendre à diligence, s'il ne pavoit sy soudain retourner vers nous comme il pensoit: ce qu'il ne s'est fait; mais seulement avons sceü par voz lettres qu'avés taché d'entendre se, en faisant tresves avec les conditions declarées audiet varlet de chambre, l'on nous vouldroit aider et fournir d'argent pour l'entretenement de huit cens chevaux et trois mil hommes de pied, desquelz durant les dictes tresves ne nous sc[a]urions passer, se ne vouldions

El de Guadalupe

16

f o s u t z t u f t d l g s d o n t e e n t 1 a 7 d d a p d d v s h t g e e h g u g o s u s t z g d s e r t t a t a
v f t t d d e h o d d d d g l g v t j g o o z s u t s g d v r o r r e e g d t u t d d v o p j g s t
t u t g o b t r p e e s v e e g t d d o s t g e n f t e e t u t d d o e e t g e e t u t g o b t e
t u s p z t e e e n f t e e s v s h t g u z p e e t u d o f p z e e s g t h o e e t z g z g t d d o s
s v u t e n t e e g e e e d d o s t z g t e e n t g e n f t e e v p e e u p e e u p p v t g t o
t u s z p z f g z g d d s t e e p g p t g s g d d v t d d y t u o d t d d g t e e y g s
t o d d g t o t e e e e g t u s t g e b t d d v z b g z g z g e e e g t u s v z v s t e e
s g d d f r p z t g g o c v z f z u s v z v d d o s g t e e v t t g s v o f s u s t z g t e e g
t u f t d d t u s o t t g t u g e e g t s u t s j o d o t u f t d d e b v g e v g t g t
s u z g e e v d f d d g p d d t g z t g o g f g u t g s t g f d d o e e r y d d u p z t g
g t g o t e e n g e e y t g u t g t u t d d g e e r g o e e e f z u b y g t o t g t
t g f e r p d d v z t g o u g t g f e e d d g o e b t d d g t e b t f d v t u t d d t
t g d d o t g f z u d d f t e e y d g g t g t g t e o v t u t g s v f e e g d d
g o d d t e e f e e y t u s t t r z g v t u d d t e e y u o z f g t e r t g e e g g
t u t d d v t u p e d g s t r e e y g s v f e e v z t z t g o g t p t g z g g o
g t t g o b g t

Exempt 58560y rousby
M M M M M

estre journellement en dangier d'estre surprins de noz dictz ennemis, lesquelz, sachant que pensions estre asseurés d'avoir tresves, comme le Roy nous avoit fait escrire et que à ceste cause n'avions mis garnisons nécessaires partout, nous ont prins plusieurs villes et places, au moien desquelles sommes environnéz d'eulx de tous costés, comme le dict varlet de chambre [a] veu et bien entendu pardecha. Ce non obstant, pour toute responce à ce que dessus, l'on nous a dict que en facion du monde l'on ne nous veult habandonner, sans nous respondre à ce dont il estoit question: de quoy sommes plus que ne penseries esbahiz, et encoires plus de ce que l'on se plaint de n'avoir advisement de l'estat de nos affaires, lesquelz ne sont en riens changez depuis le partement dudiet varlet de chambre; fors que en tout que touche nostre ville de Thil, de laquelle, pour n'en avoir esperance de la gaigner, nos dictz ennemis ont levé leur siège, ¹ de quoy, par nostre messaigier Henry aures esté adverty. Et quant à ce que (fol. 49v^o) l'on se plaint d'avoir si peu souvent de noz nouvelles, nous sommes asseurés que sceavez bien pardelà, que, non sachant alors que le Roy avait délibéré faire la guerre en Picardie (laquelle n'a guères duré) au mois de febvrier dernier passé, avions deux de noz messaigiers par chemin, qui ont estez en Haynault et Brabant empoignez et par force contraint declairer les gens qu'avions de coustume d'envoier à noz affaires et les chemins et passaiges par ou ilz avoient acoustumé de passer; lesquelz nos dictz ennemis ont depuis tellement fait garder, qu'ilz ont destroussé plus d'unne fois ceulz qu'envoions par delà; de sorte que n'avons depuis sceu trouver homme quy se soit voullu hazarder à faire voiage; de quoi et de la nécessité en laquelle nous sommes, le Roy a, par Monsieur de Sedan, amplement esté adverty. Et pour ce l'on a point cause legitime de prendre [l. pretendre?] ignorance de l'estat de noz dictz affaires; desquelz se n'avons escript particulièrement, la cause est pour ce que toutes noz villes et places en général ont ou attendu ou eu craint d'avoir siège. Et a couru quelque temps le bruit que noz dictz ennemis dresseroient deux sieges pour le moins, en divers lieux, ce quy nous a fait perdre les champs et contraint de retirer noz gens dedens nos dictz villes, lesquelles n'avons sy bien sceu garnir que n'en aions, comme scaves, perdu plusieurs, comme Hasselt, Hattem, Derelborch, Harderwick, Utrecht, Rinnen, et autres places ² qui eussent tenu plus longuement, se eussions estez asseurez d'avoir promptement secours pour lever le siege. Vous advisant, se Dieu ne nous ont fait grace d'avoir gardé Thil, nous n'avons gueres de villes qui n'eussent esté en grant dangier, et ce pour le bruit qui est entre noz subjectz que sommes du tout habandonnez du Roy, lequel procède de ce que les subjectz du dict Seigneur vont et viennent seurement, faisant leur marchandise par les pais de nos dictz ennemis. Et velà pourquoy nous avons escript en général qu'estions en extreme nécessité, sans declairer

1. Augustus 1528: Wagenaar, IV, 497.

2. Juni—Juli 1528: Wagenaar, IV, 493, 494; Blok, II, 385.

les particularités quy eussent esté trop longues à escrire; de quelles, toutesfois, avons donné grant partie à cognoistre au dict varlet de chambre; et ne doubtons point qu'il n'en eust adverty (fol. 50) le Roy. Au regart des propos que vous a tenus le Grant Maistre, vous le merchiez grandement de l'affection que porte au bien de noz affaires; mais quant à ce qu'il dict que le Roy nous a envoyé seize mil livres et fait delivrer le paiement de quartier de janvier, feubrier et mars, quy nous est pieça deu, et que l'on est après pour nous bailler le quartier ensuivant, et que le Roy nous veult dresser ung secours de quatre mil lansquenetz et que ce n'est pas peu de chose attendu les affaires du dict Seigneur — vous debves sçavoir que trouvons fort estrange sy ledict Seigneur fait cas de nous avoir faict paiement d'ung quartier, veu que si souvent, et mesmement nous estant plaine guerre, ledict paiement a esté retardé et que, encoires avant la reception des presentes, le quartier juillet, aoust et septembre sera escheu. Et quant aux seize mil livres, il nous semble que ce n'est point si grant chose, veu la necessité en quoy nous sommes, et nous desplairoit que noz ennemis le sceussent, car ilz ne le reputeroient point pour le secours d'ung Roy, mais plustost ung prest de gentilhomme; car ilz cognoissent que, avec telle somme, sçavions paier noz pietons seulement par quinze jours. Et au regart des quatre mil lansquenetz que le Roi nous veult faire venir du Roy de Dannemarek, nous ne povons comprendre que ce ne soit chose de fort longue et mal assurée attente, car combien que aions fait extreme diligence de chereer gens de tous costez, nous n'avons, jusques ad present, sceu entendre qu'il i eüst ung tel nombre de gens au service du dict Seigneur Roy de Dannemarek et doubtons que ce sera ung secours mal prest; et se n'aves veu apparence d'autre, vous aves fort mal fait et ne nous aves fait plaisir de nous avoir escript du mois de juillet que l'on feroit extreme diligence d'amasser gens pour nous secourir promptement: ce quy ne s'est encoires fait, et que pis est, ne voions point grant apparence qu'il se doibve si tost faire comme il nous est besoing. Et avec ce, le Roy nous a fait escrire par nostre nepveu de Guise qu'il nous enverroit les dictz seize mil livres et que bientost après il nous secoureroit (fol. 50v^o) de meilleure somme, de quoy pareillement n'avons aucune nouvelle; mais, à ce que povons comprendre par les propos que l'on nous a tenu, il samble que l'on face samblant que l'on ait beaucoup fait pour nous; et pour ce, sommes constrains, se ne vouldons estre du tout dechassé, de tacher d'avoir quelques tresves avec nos ennemis, s'il nous sera possible; lesquelles n'esperons avoir d'eulx, fors que à leur grant avantage et grant détriment et préjudice nostre. Et i a encoires dangier que ne les pourrons obtenir, se Dieu, par sa grâce, n'i mettera la main. Toutefois, a ces fins avons envoyé quelques de noz gens vers eulx, pour en communiquer; et en attendant de brief nouvelles, lesquelles eues, vous en adviserons à diligence, aidant Dieu, quy soit garde de vous. D'Arnem, ce quatorziesme de septembre.

[In geewoon schrift] Charles.

[Adres:] Au Commandeur de Sainet Jehan de Lateran, nostre ambassadeur.

(Bib. Nat. ms. fr. 4050, fol. 49).

83. (Copieën).

[1528]. 17 November (Arnhem).

Karel van Gelder aan Frans I.

Verontschuldigt zich over het met den Keizer gesloten vredesverdrag; klaagt over den door den Koning met den Keizer gesloten wapenstilstand; verzekert, dat hij alleen vrede heeft gesloten, uit vrees dat zijn onderdanen, buiten hem om, met den Keizer zouden onderhandelen; beklaagt zich in het algemeen, dat hij door den Koning niet genoeg gesteund en begunstigd is geworden, terwijl hij alles gedaan heeft „ce que un bon et loyal serviteur doit faire pour le service de son maistre”.

Copie A is niet geteekend, copie B (*pris sur l'original*) heeft de ondertekening: vostre tres humble serviteur et pauvre parent, Charles.

(Bib. Nat. ms. fr. 3035, fol. 92 (A).

(„ „ „ „ 23037, fol. 39 (B).

84. 1529. 10 April (Saragossa).

Traktaat tusschen Keizer Karel V en Karel, Hertog van Gelder.

(Arch. Nat. J. 997 n°. 32).

85. 1533. 8 April (Arnhem).

Karel van Gelder aan Willem van Ympel.

Heeft zijn brieven ontvangen „touchant ce que nous escripvies de entenir [*lapsus* voor: „entretenir”?] le traictie fait entre le Roy et nous;” zal het mogelijke doen. — Verklaart genoeg te nemen met Ympels verontschuldigen.

Get. „Charles”.

(Bib. Nat. ms. fr. 4050, fol. 47).

86. (Copieën).

1534. 14 October (.....foort).

Copie. Articles traictez, accordez et passez entre... Charles, duc de Gueldres, ... et Révérend Père en Dieu, Mr. Jacques Colin, abbé de Sainet Ambroys, ... ambassadeur ... de treshault ... prince François ... Roy de France.

(Bib. Nat. ms. fr. 2979, fol. 123).

(„ „ „ „ 23037, fol. 33).

87. 1534. 14 October (Groensfoirt bij Waagenijnge).

Karel van Gelder verklaart bij notarieele acte, aan Frans, Koning van Frankrijk, en aan diens ambassadeur, Jacques Colin, als gemachtigde, bij schenking te hebben overgedragen Gelre, Zutfen, Groningen,

Coevorden en Drente, voor zich levenslang het vruchtgebruik behoudend, onder voorwaarde dat na zijn dood gezegde landen voor goed met de fransche kroon worden vereenigd. Hij verklaart dit te doen uit liefde voor den Koning en zorg voor den vrede van zijn onderdanen; tevens stipuleert hij, dat de schenking zou komen te vervallen, indien het door den Koning met hem gesloten traktaat niet werd nagekomen.

Zegel.

(Arch. Nat. J. 997 n°. 33).

88. 1535. 8 Februari (Nijmegen).

Notarieele acte, inhoudende procesverbaal van den eed van getrouwheid, volgens het door Frans I, Koning van Frankrijk, en Karel, Hertog van Gelder, gesloten traktaat afgelegd door de drosten en bevelhebbers der Geldersche landschappen en vestingen, in handen van Jacques Colin, abt van S. Ambroise, afgezant des Konings.

(Arch. Nat. J. 997 n°. 34).

89. 1537. 3 April (Arnhem).

Karel van Gelder aan den „Grand Maître de France [Anne de Montmorency].

Zendt zijn ambassadeur, bringer dezès, met een secretaris naar den Koning; daar hij weet, dat de Grand Maître hem steeds gunstig is geweest, verzoekt hij hem ook in het vervolg zijn zaak te willen bevorderen en bringer dezès den noodigen steun te geven.

Get. „Charles”.

(Bib. Nat. ms. fr. 3015, fol. 24).

90. Copie.

(Z. j. of p. [na den 30 Juni 1538]).

Geloofsbrief voor den gezant, door den Koning van Frankrijk bij gelegenheid van het afsterven van Karel van Gelder afgevaardigd aan den Hertog van Gulik. — Belofte van hulp ten einde hem in zijn erfenis te handhaven, met onderstand van den Koning van Engeland. De twee Koningen „prient très-instamment et exhortent” den Hertog, het mogelijke te doen om de bevelhebbers der versterkte plaatsen van Gelderland op zijn hand te krijgen „sans perdre heure ni temps”. — De gezant, bringer dezès, heeft bovendien last zich te vertoonen voor die bevelhebbers, hun het goede recht van den Hertog van Gulik op het hart te drukken en hen vooral aan te bevelen gezegde vestingen te behouden „en attendant que le differend qui pourroit estre à cause de la dite succession, soit vuydé et décidé”, en vooral op de hoede te zijn voor eenige „surprinse” of „pratique”. Zoo handelend, kunnen zij rekenen op de hulp en de dankbaarheid der twee Koningen. — Bringere moet voorts den Hertog waarschuwen op zijn hoede te zijn, „l’asseu-

rant finalement que tout ce que ledits Seigneurs Roys pourront faire pour luy, affin de le rendre paisible possesseur et jouysseur de lad. succession, qu'ils le feront".

(Bib. Nat. ms. fr. 2977, fol. 39).

91. Geldersche kronijkjes; geanalyseerd door Blok, *Archivalia*, blz. 43—54 fol.

(Arch. Nat. J. 997 n°. 30).

B.

92. (Moderne copie).

1562. 17 Juli (Madrid).

Philips II aan de Hertogin van Parma.

In het Spaansch. Antwoord op een brief der Hertogin in cijfer. Over de onrust in de Nederlanden.

Inc. „Señora, demas de lo que me escribistes en las cartas de vestra mano, he visto la otra que vino en cifra.”

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 234, fol. 193).

93. (Origineel).

1562. 26 September (Londen).

La Quadra aan Philips II.

Over de politiek van Elizabeth en haar ministers in Fransche aangelegenheden en jegens Spanje; o. a.: la intencion de Sicel [Cecil] (que es el que haze todo esto) es la que siempre he dicho de meter las armas en las manos a Alemanos y a otros protestantes contra V. Mag^d, y alterarle estos estados del Pays baxo, come se vee bien claro por el librillo que aqui embió, en forma de dialogo, del qual el ha sido el auctor, aunque le ha puesto en latin Haddon, el magistro de requestas, que fue el ano pasado à Flandes.

Over de correspondentie van Caspar Brun te Antwerpen met Gresham.

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 234, fol. 218).

94. 1564. 4 September (Londen).

Copia de lo que respondió el embajador de Inglaterra a la carta que le escribieron los de Amberes.

Aanmaning om geduld te hebben tot de onderhandelingen zijn afge-loopen.

Inc. „Non sine causâ vestri legati qui negotia in Aulâ curant...”

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 235, fol. 81).

95. (Copie).

1564. 9 September.

Diego Guzman de Silva aan Margareta van Parma (extract).

Over de uitgeweken Spaansche Protestanten in Engeland.

Inc. „Casidoro, de quien tengo escrito qui esa aqui...”

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 235, fol. 85).

96. (Copieën uit de XVIIe eeuw).

Brieven van Philips II en Margareta van Parma; aanvang der Nederlandsche beroerten; 1566—67.

Marg. aan Phil. 24 Maart 1566. Inc. „Dimenche dernier 17 de ce mois le courier...”

Marg. aan Phil. 3 April 1566. Inc. „Je depechiez le 24e du mois dernier courier exprès...”

Marg. aan Phil. veille de pasques 1566. Inc. „Par mes précédentes qui furent du 3e de ce mois.”

Rekest der verbonden Edelen en antwoord der Hertogin (6 April 1565). — 2e rescript der Edelen en antwoord (8 April). — Brief der Edelen aan Egmond. — Verbond.

Phil. aan Marg. 6 Mei 1566. Inc. „J'ay tousjours distéré de respondre à vos lettres du 24 mars...”

Phil. aan Marg. 6 Mei 1566. Inc. „Je vous responds par mes aultres lettres...” — Ander briefje over Oranje en Hoorn. — Verklaring aan de Nederlanders over de komst des Konings.

Marg. aan Phil. 4 Mei 1566. Inc. „Comme sur les choses quant aux Seigneurs et gentils hommes...”

Marg. aan Phil. 29 Mei 1566. Inc. „Par mes précédentes du 4e de ce mois...”

Marg. aan Phil. 21 Juni 1566. Inc. „Le 6e de ce mois me sont venues...”

Marg. aan Phil. 4 Juli 1566. Inc. „Par mes précédentes lettres du 21e du mois passé...”

Marg. aan Phil. 7 Juli 1566. Inc. „Combien que j'aie tant de fois escript à Vostre Majesté...”

Phil. aan Marg. 31 Juli 1566. Inc. „Depuis mes dernières du 6e de Mai ay receü...”

Brieven des Konings aan de Vliesridders over de conventikelen; aan de legerhoofden; aan de gouverneurs op de grenzen; aan de steden over hetzelfde onderwerp. Zelfde datum.

Phil. aan Marg. 31 Juli 1566. Inc. „Vous verrez assez clairement par mes aultres lettres de quel pied je marche...”

Phil. aan de Friesche Raden. 31 Juli 1566. Inc. „Ayant entendu que s'estant trouvé...”

Phil. aan Marg. 2 Augustus 1566. Inc. „Suyvant ce que par mes aultres lettres vous ay escript...”

Marg. aan Phil. 31 December 1566. Inc. „J'ay receü les lettres qu'il a pleü à V. M. m'escrire du 17 octobre...”

Marg. aan Phil. 21 Juni 1566. Inc. „Cette lettre à part sera pour très humblement représenter à Vostre Majesté...”

Marg. aan Phil. 21 Juni 1566. Inc. „Il y a environ un mois que arriva ici l'archevêque de Surrentin...”

Marg. aan Phil. 21 Juni 1566. Inc. „Je n'ay voulu omettre de par ceste à part répondre à V. M....”

Marg. aan Phil. 19 Juli 1566. Inc. „Par mes lettres du 7e de ce mois...”

Phil. aan Marg. 13 Augustus 1566. Inc. "Vous aurez veu ce que je vous ay escript par mes précédentes du dernier de juillet..."

Phil. aan Marg. 13 Augustus 1566. Inc. "Pour satisfaire à ce qui par mes précédentes je vous ay escript de vous advertir..."

Phil. aan Marg. 13 Augustus 1566. Inc. "Voyant l'impossibilité que par diverses fois vous m'avez remontré..."

Phil. aan Marg. 13 Augustus 1566. Inc. "Pour fournir à la provision des 300 mille escus..."

Phil. aan Marg. 13 Augustus 1566. Inc. "Par mes aultres lettres verrez vous ce que je vous escriis..."

Marg. aan Phil. 31 Juli 1566. Inc. "Combien que par tant de lettres que j'ay escripts..."

Marg. aan Phil. 8 Augustus 1566. Inc. "Par les lettres qui sont mises en l'autre paquet cy joint..."

Marg. aan Phil. 9 Augustus 1566.

Copie van een brief van Gilles le Clercq aan den Secretaris van Lodewijk van Nassau.

Phil. aan Marg. 24 Augustus 1566. Inc. "Comme j'estois pour despecher un courrier..."

Phil. aan Marg. 30 Augustus 1566. Inc. "Pour la grande instance que vous m'avez faict par vous dernières lettres..."

Phil. aan Marg. 30 Augustus 1566. Inc. "Entre autres lettres que vous m'avez envoyé..." (variant van den vorigen brief).

Phil. aan Marg. 30 Augustus 1566. Inc. "Parautant que par l'ung des depeschés... s'entend... que les confédérés se vantent d'avoir secours..."

Phil. aan Marg. 30 Augustus 1566. Inc. "Estant ici par ma charge faict au Marquis de Berghes..."

Phil. aan Marg. 30 Augustus 1566. Inc. "Ayant receu plusieurs lettres vostres du dern. de Juillet, 8, 9 et 10 du présent..."

Phil. aan Marg. 30 Augustus 1566. Inc. "Par ung courrier que je fis depeschier d'icy le 13 de ce mois..."

Phil. aan Marg. 30 Augustus 1566. Inc. "Entre autres lettres que j'escriis présentement aux princes d'Allemagne..."

Marg. aan Phil. 19 Augustus 1566. Inc. "Le 12e de ce mois, j'ay receu toutes lettres et depeschés..."

Marg. aan Phil. 22 Augustus 1566. Inc. "Depuis mes autres lettres closes je ne puis delaisser..."

Marg. aan Phil. 29 Augustus 1566. Inc. "Par mes deus précédentes de 19 et 22 de ce mois..."

Marg. aan Phil. 29 Augustus 1566. Inc. "Ce mot de lettre à part..."
— Lettres d'assurance. 27 Augustus 1566.

Phil. aan Marg. (3 October 1566?) Inc. "Comme j'avois tenu prest un depesche en reponse..."

Phil. aan Marg. 3 October 1566. Inc. "Ceste lettre à part sera pour vous seule..."

Phil. aan Marg. 3 October 1566. Inc. "Ayant après avoir adressé mes lettres..."

Phil. aan Marg. 27 November 1566. Inc. „Quant à ce que vous escripvis dernièrement du bois de Segovia...”

Phil. aan Marg. 27 November 1566. Inc. „Vous voyez la grande depense...”

Phil. aan Marg. 27 November 1566. Inc. „Ceste ne sera que pour vous avertir de la réception de vos lettres du 16 octobre...”

Phil. aan Marg. 27 November 1566. Inc. „Je me trouve entre autres lettres vostres avec aucunes escrites à part...”

Phil. aan Marg. 27 November 1566. Inc. „Vous verrez ce que je vous écris en une autre lettre...”

Phil. aan Meghen. 27 November 1566. Inc. „J'ay receu vostre lettre du 20 octobre...”

Phil. aan den Aartsbisschop van Kamerijk. 27 November 1566. Inc. „J'ay receu vos lettres du 17de septembre...”

Phil. aan Mansfelt. 27 November 1566. Inc. „J'ay receu vos lettres du 11 octobre...”

Phil. aan Marg. 30 December 1566. Inc. „Selon ce que je vous écris par une autre lettre...”

Phil. aan Mansfelt. 30 December 1566. Inc. „Vous aurez sceu de Madame ma Soeur...”

Phil. aan Meghen. 30 December 1566. Inc. „Selon que vous entendrez de ma soeur...”

Phil. aan Berlaymont. 30 December 1566. Inc. „Par celles que j'écrivis dernièrement...”

Egmond aan den Koning. 15 November 1566. Inc. „Pour avoir entendu qu'on calomnie...”

Phil. aan Egmond. 30 December 1566. Inc. „J'ay receu vostre lettre du 15 novembre...”

Phil. aan Marg. 30 December 1566. „Don Francisco Dalave...”

Phil. aan Noircarmes. 26 Januari 1567. Inc. „Par mes précédentes aurez assez entendu...”

Phil. aan Rassenghien. 26 Januari 1567. Inc. „Ores que par nos précédentes vous avons averti...”

Phil. aan Marg. 15 Maart 1567. „Ayant en advertisement que vous (l. „l'on"?) seroit après a pratiquer...”

Phil. aan Marg. 26 Maart 1567. Inc. „Je tiens que le Seigneur de Veroy...”

Phil. aan Marg. 26 Maart 1567. Inc. „Suivant mes autres lettres...”

Egmond aan den Koning. 4 Maart 1567. Inc. „Depuis quelques jours en ça Madame de Parme...”

De Koning aan Egmond. 26 Maart 1567. Inc. „Comme vous verrez ce que j'écris à ma soeur...”

Mansfelt aan den Koning. 4 Maart 1567. Inc. „Je tiens que Madame escripra à V. M....”

Phil. aan Mansfelt. 26 Maart 1567. Inc. „J'ay receu vostre lettre du 4 de ce mois...”

Marg. aan Phil. 23 Maart 1567. Inc. „Par le dernier depesche à V. M. du 18 de ce mois je lui ay représenté le tumulte...” (opstand te Antwerpen).

Marg. aan Phil. 13 April 1567. Inc. „Par dessus mes autres lettres missives...”

Marg. aan Phil. 13 April 1567. Inc. „Estant ce paquet pour partir, Mendeuil m'a apporté...”

Marg. aan Phil. 13 April 1567. Inc. „Ce mot à part sera pour advertir V. M. . . . que j'ay eu nouvelles que le duc de Brinswic seroit mort...”

Marg. aan Phil. 14 April 1567. Inc. „Encores que j'ay adverti V. M. du trépas...”

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 138, fol. 4—103).

97. 1566. 17 Juli (Antwerpen).

Willem van Oranje aan den Hertog de Montmorency, Connétable de France.

Vriendschapsbeteuigen; bedankt M. tevens voor de „deux levriers qu'il vous a pleu m'envoier, lesquelz j'ay trouvé fort beaux”.

Get. Vre humble serviteur

„Guille de Nassau”.

(Bib. Nat. ms. fr. 3179, fol. 23).

98. 1567. 9 Mei (Gent).

Egmond aan de Gouvernante Margaretha.

Klacht over een aanval door Fransche troepen gedaan op onderdanen des Konings bij Thérouanne.

Get. „Admiral d'Egmont”.

Gevolgd van twee brieven van Margaretha, één aan Egmond, de andere aan de Staten van Artois over dezelfde zaak.

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 27, fol. 54).

99. 1569. 20 Januari (z. p.).

(Incompleet aan het einde).

Traslado de la repuesta de parte del Rey catholico, a lo que el Ser^{mo} Archiduque Carlos su primo Le a propuesto en nombre del Emperador.

Over de tusschenkomst van den Keizer in Nederlandsche zaken.

Inc. „Por lo que el Ser^{mo} Achiduque a dado por escripto y referido de palabra...”

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 19).

100. Translat d'un escrit, envoyé par le Prince d'Orange, Comte de Nassau, Mansfel et autres chefz Allemans de l'armée du duc de Deux Ponts, aux Colonnels et Cappitaines, estans au service du Roy.

Nous, tant de grande que basse qualité, aussi tant grandz que petitz, ayant charge et commandement, et en general pauvre et riche, tant à pied qu'à cheval.

Comme par vray Instinct de Dieu tout puissant estans assemblez par treshault et trespuissant Seigneur Wolfgang, Comte Palatin, Duc en Baiviere, Comte de Weldens et Spontian, nostre clement honnoré

et chrestien Prince et Seigneur, pour prester ayde, confort et faveur aux pauvres chrestiens affligez en France, et pour en parler sainement, pour le profit et utilité du Roy mesme, et aussy generalmente et particulièrement pour l'avancement deu à l'amitié et fidélité chrestienne.

Mandons à tous tous et chacun les Allemans, qui sont à present assemblez au nom et soubz le nom du Roy, jurant (?) pour le service de la Papauté et ses adherans, de quelque qualité qu'ilz soient, aussy en general et particulier, autant au riche qu'au pauvre, nostre amitié et service deu, aussy amitié (fol. 46v^o) et loyauté chrestienne, autant que le temps le permet, comme à noz chers seigneurs, amys et alliés, qui à cause d'une mesme religion et patrie par droit et raison deussions estre freres.

Nous ne faisons nul doute, veu qu'il n'y a celuy qui ne le sçache, que ne soyez bien advertitz que ja loing temps y a, et principalement depuis l'an MV^cLXI, que l'exercice de guerres civiles s'est pratiqué en la treshonoree couronne de France, non sans grande, espouvantable et pitoyable effusion de sang, et que l'occasion et commencement de ce a esté par ce que les chrestiens courageux et gens de bien, tant de haute et basse qualité, se sont retourné de l'Antéchrist de Rome, et ayant leur conscience affligée par les yeux que Dieu leur avoit ouverts, ont essayé de mettre bas le joug de la Papauté pour chercher le repos de leurs âmes. Toutesfois, par les membres espars de l'Antéchrist et du Diable n'ont esté laissez en paix, ains tous ensemble, et une grande partie avec femmes et enfans, corps et biens, ont esté bannis, poursuivis de toutes parts, et la plupart cruellement et inhumainement meurdri et defaits. Surquoy est arrivez qu'une partie de ces pauvres chrestiens affligez et persecutez en France ont pris la deffence, la quelle partout est permise, pour la conservation de leurs corps, honneurs, biens, femmes et enfans, et après avoir continué la guerre quelque temps se pacifia, les chrestiens ayant lors (46r^o) du meilleur en consideration de ce qui est écrit: „Bien heureux sont ceux qui ayment la paix, car ilz possederont la terre”, ayant mis la les armes bas et s'estans fiez à une paix dangereuse plus que ne pensoient, s'ensuivirent des editz de pacification, qu'il fut pour un temps expressément commandé d'ensuivre, de quoy les chrestiens se resjouisoient, ayant espérance d'en jouir. Mais après, lesdicts Edictz de Pacification ont esté rompus par nouveaux troubles, ne leur ayant tenu foy ny loyauté, quelques lettres, sceaux ny contratz qu'il y eust, et par secrettes menées et cavilations ont esté circonvenus lesdictz chrestiens, avec beaucoup de meurtres et de sang espandu.

Et fault raconter la conspiration et confederation du Pape de Rome, lieutenant du Diable, avec les roys de France et d'Espagne, ensemble leurs adherans, nagueres faite pour abolir la vraye religion chrestienne et au contraire planter l'Idolatrie de l'Ante Christ, faite à Boulongne et nouvellement renouvelée à Paris, l'an MV^cLXVIII, le troisieme jour de septembre, qui n'a esté que pour essayer de pouvoir executer le concile maudit fait à Trente; et touteffois ilz dient que c'est pour

reduire le peuple à l'obeissance Romaine, affin que la grande paillarde de Babillon par laquelle tout le monde, tant les corps que les âmes, furent séduits, (f. 47) peüst estre en grande pompe remise au-dessus. Et pour raison de ceste abominable façon de faire, nous sommes assemblez comme serviteurs et membres de nostre Sauveur et Redempteur Jesus Christ, pour prester ayde et confort aux bons chrestiens de France, lesquelz ont esté contrainctz derechef prendre les armes, et esperons avec l'ayde de Dieu resister à la tyrannye inhumaine des infracteurs de la paix, à tous leurs adherans et à tous ceux qui veulent ayder à telles gens diaboliques, comme ayans laissé la loy de Jesus Christ, soubz le commandement du prince chrestien et tres honoré. Et sur ce, nous declarons ennemys de la paillarde de Babillon, du vray Antéchrist de Rome, et signiffions que, pour resister à telle meschanceté et pour la parolle de Dieu, nous sommes resoluz d'y laisser la vye. Mais vous, Allemans, qui estes amys de Dieu, de nous et de tous les Chrestiens, vous entrez en la capitulation de l'Ante Christ de Rome et de ses adherans, et avec vos services (?) vous aidez à rompre, enfreindre et anéantir ce qui a esté fait. Vous devez considerer, comme braves guerriers allemands, ce que vos consciences et voz freres vous jugeront, sans estre sy nonchalans que sans avoir pourpensé, vous vouliez tout jeter dans le vent et que le temporel, chose qui se passe legierement, qui est l'argent que vous recevez, puisse venir a bien, veu que ce fait concerne Jesus Christ et qu'iceluy argent est offert (fol. 47v^o) par les Papistes (au grand profit du Diable) pour renverser la Loy de Jesus Christ. Et assurez vous, aussi vray qu'il n'est qu'un Dieu, qu'au lieu de profiter, si vous continuez, après vous avoir fidellement admonestez, que vous finirez malheureusement et serez damnez eternellement. Pensez aussy, vous qui estes chrestiens, et pesez un peu plus à loysir, en pensant à la salvation de vos âmes, que le chemin que vous prenez est pour ruyner vostre patrie mesmes, y introduisant avec vostre ayde l'Inquisition abominable d'Espagne, combien cela est pitoyable et espouventable, et ce qui en peut advenir à chacun de vous, je le vous laisse à penser. Nous ne disons point combien est grand le peché envers Dieu, sy vous continuez d'ayder aux susdicts potentatz contre les pauvres chrestiens, il vaudroit autant et en sera la peyne aussy grande que sy vous eussiez voulu ayder à Pharaon de garder les enfans d'Israel de sortir hors d'Egipte, ainsy que Dieu leur avoit commandé. Et tout ainsy que Dieu trouva bon que Pharaon voulust empescher le voyage de son peuple, aussy trouva il bon qu'à cét heure pour le bien temporel, comme dit est, et une recompense incertaine, vous vous mettez du costé de ceux qui veulent garder les pauvres chrestiens de Dieu de sortir des maudites tenebres d'Egipte, qui est la Papauté, pour venir à la clarté de la verité, veu mesmes que Dieu (contre lequel nulle (48r^o) entreprise ny conseil ne sert de rien) veut et a conclud de mener hors d'Egipte les siens, soit en France, Flandre et autres lieux, et les delivrer du joug de l'Antéchrist, du Cardinal de Lorraine et du duc d'Albe, deux cruelz tirs, et de tous ceux de leur sexte, lesquelz, avec le Pape,

il rendra confus et pleins de honte, de cela ne les scauroit garder à jamais la puissance du Monde, ny toutes les portes d'Enfer. Et de quoy a servy qu'avec finesse et par force l'on a essayé d'empescher ce voyage? L'on voit par experience que Dieu resiste et empesche ceux-la, et qu'à la fin il les fait broncher et trebuscher en bas; ce qui adviendra à vous. Encore que cecy semble extravaguer, si est ce qu'il n'y a aucune occasion suffisante d'assister aux ennemys de sa Parole. Quand les enfans d'Israel sortirent hors d'Egipte, ils n'estoient pas tous d'une mesme opinion, aussy ne vindrent ils pas tous en la terre de promission; et touteffois, Dieu ne permit que Pharaon empeschast l'oeuvre qu'il avoit commancé, ny aussy à tous les autres qui pour cét effet contrevenoient à sa volonté. Par ainsy vous ne vous devez point embrouiller en la compagnie des meschans; car vous bruslerez miserablement, et jamais l'on n'a veu venir à bien quand une personne debat contre le Seigneur et contrevient à ses jugemens arrestez: d'autant qu'il est certain et inevitable que tous ceux qui en ces guerres (48v^o) de France et d'Espagne essayent d'opprimer le pauvre peuple françois et luy veulent donner empeschement, combattent contre la parole de Dieu et se declarent persecuteur d'icelle, si vous ne nyez que la doctrine de la vraye foy, qui nous meyne au port de Salut, ne soit la parole de Dieu. Car il est certain que la cause de ce grand discord ne vient d'autre chose, entre nous et le Pape, sinon que nous attribuons à Christ seul l'oeuvre de justification et rejettons tous autres oeuvres. Il est vray que vous povrez mettre en avant qu'en France ilz ne sont pas tous bons chrestiens et qu'il y en a beaucoup tant de Sacramentaires que d'autres sectes: mais encores qu'ainsy feust, sy n'y a il point de raison par laquelle l'on doit ayder à l'Antéchrist et servir les protecteurs d'iceluy contre le petit troupeau où se trouvera quelques chrestiens, et lequel de jour à autre s'augmentera, Dieu n'a il pas beaucoup de fois pardonné à des pays et des villes, encore qu'il eust grande occasion de les punyr, pour l'amour de bien peu de fidelles qui s'y trouvoient? Pourquoy voulez vous doncq mesprendre au service des ennemys de Dieu contre la troupe, laquelle toute, ou au moins la plus part, desirent estre bons chrestiens? Aydez tant plus de toute vostre puissance à les faire telz, si vous sçavez qu'ilz ne le soient pas tous, et y employez vos vyes et vos biens, (fol. 49r^o) affin qu'ilz puissent du tout parvenir à la vraye cognoissance, non par les chasser et contraindre d'entrer au Royaume et prisons de l'Antéchrist; car en cela vous blesserez grandement vos consciences, de vouloir du tout exterminer le pauvre peuple ja tant affligé.

Puys donc que vous cognoissez, par le precedent advertissement et l'experience que l'on en void tous les jours, que ces guerres sont eslevées pour confondre l'Evangille, comment est-il possible que celuy qui y ayde puisse avoir sa conscience entiere? ô la grand peyne d'avoir sa conscience chargee; nous ne pensons pas qu'il y ayt un plus pesant fardeau en ce monde, par ainsy pensez y bien. Car sy apres cette remonstrance, vous demeurez plus longuement avec les persecuteurs de l'Evangille et un jour vos consciences se réveillent et dient: il est

mort beaucoup de gens inculpables pour cette cause, entre lesquelz y en avoit beaucoup de chrestiens et d'autres qui le feussent devenus, encore que pour lors eussent offensé en quelque chose, si se feussent ilz redressez, et ceux qui sont demourez debout, nous les avons chassez dans la maudite idolatrie, dont Dieu est couroucé, que direz vous, mais que le cry des chrestiens criant contre vous monte aux cieus? Et vos consciences mesmes se plaignent (fol. 49v^o) de vous: que deviendrez-vous? Comment vous povrez vous excuser de vostre meschancete [et] opiniastreté? Sy vous rejettez ce que dessus, il ne peut failir que la ruyne et perdition de vos corps et de vos ames n'en ensuive, sans vous ramentevoir l'amitié fraternelle, laquelle requiert que nul ne doit faire à autrui ce qu'il ne voudroit luy estre fait. Or ne voudriez vous que pour l'amour de vostre religion, l'on vous veint piller, voller, tuer et vous mener de telle façon sans scavoir pourquoy, comme l'on fait maintenant en France aux pauvres chrestiens? Pourquoy n'usez vous de la mesme charité envers ceux que vous voudriez pour vous? Pourquoy aydez vous aux puissans qui sont causes de ce mal? Ceux qui s'ayment l'un l'autre, sont vrayz disciples de Christ et au contraire, ceux qui sans occasion persecutent leurs freres chrestiens, qui ne leur firent oncques deplaisir, pensant par ce moyen acquerir de grandz biens, sont enfans et disciples du Diable. Il semble estre raisonnable de ne se point haster en ses affaires: mais y bien penser, affin que, quand l'on a offensé, l'on puisse amander la faulte. Pourquoy n'y usez vous donques de ceste façon en cét affere, qui est de sy grande importance, lequel ne consiste point en la main des hommes, mais concerne le salut des (fol. 50r^o) ames? Pensez vous que ce soit bien fait de vous laisser aller aux Scribes et Pharisiens pour tiranniser avec pistoles, piques et autres armes les pauvres chrestiens françois et estre cause de la perdition de leurs ames, au lieu que vous les deussiez soulager, encoire que telz meschans n'y puissent rien gangner ny mener à fin leurs entreprises? Car en tel cas convient avoir la parolle de Dieu. Consideriez que vous serez cause de la damnation de ceux ausquelz vous aurez empesché la vraye congnoissance de Dieu. S'il doit mal advenir à ceux qui errent en la foy, de combien doit il plus mal succedder à ceux qui, contre leur conscience, veulent contraindre par force les autres de croyre ce que veult la secte papiste? Vous tachez à participer au peché, lequel sera cause de vostre ruyne. Nous prions tous de bon cœur le bon Dieu qu'il vous veuille ouvrir les yeux, affin que puissiez voir la faulte que vous faictes. Pensez que c'est à dire: Sortez de Babilon, autrement vous serez cause de tout le malheur qui pourroit un jour advenir à l'Allemagne, sy les *protecteurs du pays*¹ venoient à avoir le dessus des pauvres chrestiens. Car ce fait ne concerne point seulement la France, ainsz toute l'Allemagne: et le Pape seroit bien ayse de faire ung bain du sang d'Allemands contre Allemands, (fol. 50v^o) affin que toute l'Allemagne demourast mattée et que luy et ses complices s'en peussent faire seigneurs et la remettre

1. Sic, l. «les protecteurs du Papisme» of «du Pappe».

soubz l'obeissance de la putain de Rome. Pour ung peu d'argent vous voulez estre auteurs d'une sy grande ruyne, chose indigne d'un chrestien et que les payens mesmes n'eussent voulu faire, et touteffois vous voulez usurper le nom de Chrestiens, non obstant que vous faciez plus de dommage à la chrestienté et à nostre patrie que ne fit onques Tureny Moscovite. Car vous portez le bois, le charbon et l'eau à ce bain de sang lequel s'appreste pour tant de cent mil pauvres chrestiens. Vous mettez vos chevaux et chariotz aux champs pour abolir la foy de Jesus Christ et pour oster la congnoissance et memoire d'iceluy jusques à l'enfant dans le ventre de sa mère vous esgusez voz piques et espées et chargez vos pistoles. Pour l'honneur de Dieu considerez que par le service que vous faites, vous acheminez les choses de telle façon, qu'il faudra que les Empereurs, Roys et Princes, Electeurs du Saint Empire, et autres leurs voisins, viennent baiser les pieds puans de ce meschant et malheureux Pape et se remettent soubz l'obeissance maudite d'iceluy, duquel ilz avoient beaucoup d'années esté quités par la permission divine. Somme, vous voulez ayder à abolir la parole (f. 51) de Christ et son regne eternel et effacer du tout sa memoire, pour rebastir et conserver le royaume du Pape et de Satan. En cela vous aurez merité une grande recompence, comme chacun peut estimer. Puis donc que vous estes en ce danger et que voulez ayder à une si miserable calamité, vous avons bien voulu envoyer cette nostre exhortation, pour l'amitié que portons à l'Estat de la France et à toute la nation germanique, estant nostre treschere et bien amee patrye. Esperant que, comme vrais chrestiens et Allemans, gens d'honneur, par icelle vous peserez ce fait et changerez vostre mauvaise opinion. Mais, sy vous la mesprisez et voulez demeurer fermes en vostre maudite volonté (ce qui nous n'esperons), nous protestons devant Dieu et tout le monde que le mal qui à la fin en procedera en vos corps et vos ames, est à nostre grand regret et que voulons devant Dieu et les hommes estre inculpables de ce fait. Pensez aussy au dommage qui vous peut advenir d'enfreindre les commandemens qui sont faitz par vos Princes Ellecteurs et autres confederez en la Religion, qui ont desia puny aucuns de ces infracteurs. Vous devez prendre cecy en bonne part de nous, veu qu'outre l'honneur de Dieu et le vostre qui nous meut à ce faire, nous sommes parans et alliez. Mais puisque nous sommes icy comme (fol. 51v^o) voz ennemis et pour acquerir honneur et reputation à l'encontre de vous, et que vous, avec les meschans, vous monstrez telz envers nous, il nous a semblé necessaire avoir une declaration de vous quelle sera vostre volonté, après avoir veu l'avertissement fraternel que nous vous faisons au nom de Dieu, l'oeuvre duquel est en affaire ici, affinque selon vostre responce, d'un coeur courageux, au nom et pour la vraye confession de nostre Saveur et Repempteur Jesus Christ nous nous puissions gouverner. Mais nos consciences n'ont peu permettre de differer davantage de vous advertir et admonester sur ce que dessus, desirans, hors les choses en sy mauvais estat, vous faire à jamais tout plaisir et service.

101. Copie. (Zonder aanduiding van maand, aan het einde: 1570).
Alva aan D. Garcia de Toledo.
Verslag van krijgsoperaties, bepaaldelijk campagne tegen den Prins.
Inc. „Ninguna aprovacion de lo que aqui se ha hecho me pudiera en
el mundo venir...”
(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 15 v°.).

102. 1570. 11 Juni (Milaan).
Requesens aan Don Juan van Oostenrijk.
Berichten over den toestand in de Nederlanden, in verband met
Frankrijk. ¹

Get. „Luis de Requesens”.
Inc. „Ser^{mo} Señor, Oy ha ocho dias di quenta à V. A. de los avisos...”
(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 72).

103. (Copie).
1570. 12 Augustus (Nijmegen).
Alva aan Philips II.
Over de belooning van zijn diensten.
Inc. „El Cardenal me escrivio en mi particulier la demostracion que
V. Magestad era servido de hazer con migo.”
(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 33).

104. (Origineel).
1573. 28 November (Delft).
Willem van Oranje aan Catharina de Medici.
De secretaris van Lodewijk van Nassau zal haar berichten overbrengen
aangaande de Nederlanden.

Get. „Guille de Nassau”.
Inc. „Madame, depeschant à Sa Majesté le secretaire de mon frere...”
(Bib. Nat. ms. fr. 15950, fol. 5).

105. (Origineel).
1570. 25 Augustus (Rissey).
Lodewijk van Nassau aan Catharina de Medici.
Heeft Catharina's brief ontvangen en gehoord, wat Biron gelast was
te zeggen. — Onderdanigheidsbetuigingen.
Inc. „Combien que auparavant que j'eusse receu la lettre...”
Get. „Louis de Nassau”.
(Bib. Nat. ms. fr. 15950, fol. 7).

106. (Origineel).
1570. 17 September (Antwerpen).
Viglius aan Albornoz.
Over de „visitation du Parlement de Bourgogne”.
Get. „Viglius de Zuichem”.

Inc. „Mons. le secrét. Je vous envoyai hier responce...”
(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 37).

1. Passages in cijfer, door een oude hand ontcijferd.

107. (Autograaf).

1571. 6 Mei (Brussel).

Alva aan Philips II.

Inc. „Por los despachos...”

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 40).

108. 1572. 4 Januari (Oldensee).

Benjamin de Lonzen aan Alborno.

Over onderhandelingen met de commissarissen van den Hertog van Brunswijk betrekkelijk het in dienst nemen van huursoldaten voor den oorlog in de Nederlanden.

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 102).

109. 1572. 14 Januari (Milaan).

Requesens aan Alva.

Gelukwenschingen over zijn succès in de Nederlanden. — Berichten over den politieken toestand, bepaaldelijk in Frankrijk.

Get. „Luis de Requesens”.

Inc. „Con gran desplazer mio he entendido...”

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 104).

110. 1572. 23 Juli (Haarlem).

Boussu aan Alva.

Vraagt betaling voor zijn regiment, dat anders aan het muiten zal slaan.

Get. „Maximilien de Boussu”.

Inc. „Mons. L'extrémité en quoy se retrouvent les soldats...”

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 118).

111. 1572. 29 Juli (Amsterdam).

Valentin de Pardieu, Sieur de Lamotte, aan Alborno.

Verlangt wagens voor het transport van ammunitie en paarden voor de artillerie.

Inc. „Monsieur, Entendant en ce lieu la determination, il me semble...”

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 120).

112. 1572. 19 Augustus (Weenen).

[Monteagudo] aan Don Juan.

Berichten over den politieken toestand, bepaaldelijk in de Nederlanden.

Inc. „Quanto es grande la favor y merced que V. Ex^a...”

Handteekening weggensneden. — Passages in cijfer, met oude ontcijfering.

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 78).

113. 1572. 20 Juni (Napels).

Granvelle aan Don Juan.

Over Fransche intrigues, in verband met de gebeurtenissen in de Nederlanden.

In cijfer, met bijgevoegde oude ontcijfering,

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 74).

114. 1573. 15 Januari (Napels).

Granvelle aan Alva.

Gelukwenschingen met den gelukkigen uitslag der operaties in de Nederlanden. Hoop, dat de overwonnen opstandelingen genadig behandeld zullen worden, opdat men ze niet tot wanhoop drijve.

Get. „Ant. Card. de Granvela”.

Inc. „Mucho he sentido ver por la carta...”

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 106).

115. 1573. 26 Januari (Kamp voor Haarlem).

Marcos de Toledo ¹ aan Juan de Albornoz.

Over de operaties van het beleg.

Get. „Marcos de Toledo”. (?)

Inc. „Justo es que quien sea...”

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 112).

116. 1573. 4 Maart (Kamp voor Haarlem).

Fadrique de Toledo aan Alva.

Over de operaties van het beleg.

Get. „Fadrique de Toledo”.

Inc. „Ayer despues que partio don Luys de Requeses...”

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 114).

117. 1573. 9 Juli (Kamp voor Haarlem).

Estevan y Llanes aan Juan de Albornoz.

Over de operaties van het beleg.

Get. „Estevan i Llanes”.

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 116).

118. 1573. (na Juli).

Lo que en instancia propuso el Principe de Orange a las villas de Holanda, despues que se rindio a los nostros la de Harlem, con el assedio de siete meses, el año de 1573.

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 138, fol. 167).

119. 1573. 18 September (Amsterdam).

Alva aan Don Jan van Oostenrijk.

Muiterij onder de Spaansche troepen te Amsterdam. Begin van het beleg van Alkmaar en andere oorlogsberichten.

Inc. „Estos dias he recibido...”

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 124).

120. (Autograaf).

[Zonder jaar, 1575 ²]. 16 October (Rotterdam).

Charlotte de Bourbon aan François de Montpensier.

Heeft vernomen dat M. bij den Hertog [d'Alençon] is aangekomen.

1. Handteekening onduidelijk.

2. Vgl. den volgende brief van Willem van Oranje aan F. de Montpensier.

Hoop dat M. de zaak van den Prins bij den Hertog zal steunen.
Get. „Charlotte de Bourbon”.

Inc. „Monsieur, Depuis peu de jours l'on nous...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 80).

121. 1575. 20 October (Rotterdam).

Willem van Oranje aan François de Montpensier.

Brenger dezer is gezonden aan „Monsieur le Ducq¹ pour luy congratuler son entière délivrance...” Hij hoopt dat Montpensier hem bij den Hertog zal steunen. „Je vous supplie encore... luy vouloir conseiller en ce que je luy fay proposer, selon ce que trouverez le plus convenable au bien de toute la Chrestienté et repos de la France et au soulagement de ces pays de pardeça...”

Get. „Guille de Nassau”.

Inc. „Monsieur, Ainsy que je depeschoye...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 17).

122. (Autograaf?)

1575. 23 (of 13) November (Rotterdam).

Willem van Oranje aan François de Montpensier.

Heeft den brief van M. ontvangen, „laquelle m'a grandement resjouï pour y entendre le contentement qu'aves receu de nostre alliance.” Dankbetuigingen. Verzoekt hem „de tenir la main vers monsr. vostre père, à ce qu'il puisse recevoir les offres de mon obéissance et très humble service agreable et reprendre ma femme en sa bonne grace...”

Handteekening ontbreekt, datum beschadigd.

Inc. „Monsieur, Jay receu la lettre...”

In hoofdzak bij Delaborde, *Charlotte de Bourbon*, p. 106.

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 34).

123. (Minuut).

1576. (Z. d., met moderne hand bijgeschreven).

[Philips II²] aan Çayas.

Over het antwoord te geven aan Hopperus en Rassinghem betreffende de reis van Don Juan naar de Nederlanden.

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 166).

124. (Z. j.). 28 Augustus (Middelburg), [maar op den omslag: „reçu... le 20 de septembre 1576”.]

Charlotte de Bourbon aan François de Montpensier.

Over een geschenk van Waterlandsche honden. — Hoop, dat zij nog eenmaal in de gelegenheid zal zijn, M. terug te zien.

Get. „Charlotte de Bourbon”.

Inc. „Monsieur, Je vous ai escrit depuis quinze jours par un nommé le capitaine Avalon...”

Delaborde, 342 (geheel).

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 78).

1. Alençon.

2. Volgens oude aantekening is de hand van Ant. Perez.

125. 1576. 14 September (Middelburg).

Willem van Oranje aan François de Montpensier.

Daar hij gehoord heeft, dat F. de M. zich bevindt „près de Monseigneur le duc” (Anjou), verzoekt hij hem, wetend dat de Hertog „nous a desia fait cest honneur de monstrier qu'il a en quelque recommandation la conservation de ce pais”, zijn invloed bij den Hertog aan te wenden. — De la Garde, bringer dezès, zal het overige mondeling verklaren.

Get. „Guille de Nassau”.

Inc. „Monsieur, Encores que ie vous ai depesche un gentilhomme...”

Uitgegeven door Delaborde, p. 118.

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 19).

126. 1576. 10 October (Middelburg).

Charlotte de Bourbon aan François de Montpensier.

Dankbetuigingen over M.'s tussehenkomst bij haar vader. — Berichten over haar dochttertje en den toestand in de Nederlanden.

Get. „Charlotte de Bourbon”.

Inc. „Monsieur, Je m'estois tousiours...”

Delaborde, p. 119.

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 46).

127. 1577. 20 Februari (Middelburg).

Charlotte de Bourbon aan François de Montpensier.

Berichten over haar gezondheid en die van haar dochttertje, over de drukke bezigheden van haar man. Bringt in last, M. op de hoogte te stellen der Nederlandsche zaken: „pour l'avancement desquelles je vous supplie, Monsieur, nous assister des moyens et credit qu'avez par dela.

Get. „Charlotte de Bourbon”.

Inc. „Monsieur, J'ay receu par les deputez...”

Bij Delaborde, p. 131 (gedeeltelijk).

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 49).

128. 1577. 24 Februari (Middelburg).

Willem van Oranje aan François de Montpensier.

Heeft den brief van M. ontvangen; dankbetuigingen: „Je crois que, si Dieu me fait une fois tant de faveur d'estre un jour en repos et ce pais en paix assurée, je me sentiray bien heureux de vous pouvoir voir pour vous rendre le service que pouvez desirer de moy.” Heeft den bringer van M.'s. brief belast, mondeling M. op de hoogte te stellen van den staat van zaken, opdat M. raad zal kunnen geven.

Get. „Guille de Nassau”.

Inc. „Monsieur, j'ay receu la lettre qu'il vous a pleu m'escire par les deputez des Estatz...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 21).

129. 1577. 20 Maart (Middelburg).

Charlotte van Bourbon aan François de Montpensier.

Bringt van dit billet „le sieur de Beaupuy” zal M. op de hoogte stellen van den toestand in de Nederlanden.

Get. „Charlotte de Bourbon”.

Inc. „Encore que je vous aie...”

Fragment bij Delaborde, p. 131.

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 51).

130. (Copie).

1577. 12 April (Brussel).

Responces aux 23 articles de Son Altesse, présentés aux Etats Generaux par le Sieur de Grobendonq, présents les Ambassadeurs de l'Empereur, subdélégues, le 7 jour d'aoust 1577.

Inc. „Les Etats Généraux ont toujours maintenue et maintiendront...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, I, fol. 135).

131. (Copie).

1577. 8 Augustus (z. p.).

Verbal du Sieur de Grobendonq, porté par escrit aux Etats, le 8 aoust 1577.

Inc. „Le Sieur de Grobendonq déclare de la part de Son Altesse...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, I, fol. 140).

132. 1577. 31 October (Antwerpen).

Charlotte de Bourbon aan François de Montpensier.

Bekommeringen over de gezondheid van haar schoonzuster (madame ma soeur). — Nieuwe hoop, dat M. haar pogingen om met haar vader in betrekking te komen, zal steunen.

Get. „Charlotte de Bourbon”.

Inc. „Le long temps qu'il y a...”

In hoofdzak bij Delaborde, p. 160.

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 53).

133. (Autograaf).

1577. 9 December (Antwerpen).

Charlotte de Bourbon aan François de Montpensier.

Over den dood van haar schoonzuster.

Get. „Charlotte de Bourbon”.

Inc. „Monsieur, L'ennuy que j'ay resceu...”

Geheel bij Delaborde, p. 160, 161.

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 55).

134. 1577. 20 December (Antwerpen).

Willem van Oranje aan François de Montpensier.

Droefenis over het overlijden van de vrouw van M. — Mons. de Maleroy zal M. op de hoogte stellen van den politieken toestand in de Nederlanden „Les difficultés qui se presentent d'heure a autre et le travail que j'ay pour amener le tout à bonne fin, qui est tel, que le peu de loisir que j'ay m'a souventefois empesché de faire mon devoir envers vous...”

Get. „Guille de Nassau”.

Inc. „Monsieur si les lettres que j'ay esté si heureux...”

Bij Delaborde, p. 164.

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 23).

135. (Autograaf).

[Z. j.]. 23 December (Antwerpen), [maar het jaar moet zijn 1577; op den omslag: reçu le 17 janvier 1578].

Charlotte de Bourbon aan François de Montpensier.

Vreest, dat haar brief over het overlijden van haar schoonzuster niet is aangekomen. Vraagt naar berichten over haar neefje.

Get. „Charlotte de Bourbon”.

Inc. „Monsieur, Sy la crainete qui jay que vous n'aies...”

Delaborde, p. 162, bijna geheel.

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 82).

136. [Z. j.]. 6 Januari (La Fère).

La Noue aan Des Pruneaux.

Betuigt zijn vreugde over den gang der zaken, hoopt einde Februari naar de Nederlanden te vertrekken.

Get. „La Noue”.

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 4).

137. 1578. 11 Januari (Condé).

Monlouet aan Des Pruneaux.

Berichten over de plannen van Alençon: „nous attendons jusques a mercredi nouvelles de Messieurs les États, lesquelles ne venans au contantement du Maistre, il est résolu de partir et croi qu'il le fera” etc.

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 94).

138. 1578. 13 Januari (Gent).

Willem van Oranje aan Des Pruneaux.

Verklaart aan de Staten geschreven te hebben, opdat Z. H. (Alençon) tevreden gesteld worde.

Get. „Guille de Nassau”.

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 1).

139. 1578. 15 Januari (La Marche).

Declaratio mentis et voluntatis D. Joannis Austriaci, ... quā prius quam Mosam transeat et viam armis tentet omnes Belgas ad obedientiam ... invitat...

Schijnt afschrift van een gedrukt stuk.

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 181).

140. (Copie).

1578. 20 April (Antwerpen).

Geloofsbrief voor de afgevaardigden der Staten Generaal, ten einde hen te machtigen te handelen met de gezanten van den Hertog van Alençon.

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 11).

141. [1578. 24 April (Mons)].

Rapport van Alféran over zijn zending naar Brussel.

Uitgegeven bij Kervijn de Lettenhove, Les Huguenots et les Gueux, V, 603; analyse bij Muller—Diegerick, I, 145 vgg. Het stuk is niet «trouqué» of een fragment. Na den laatsten regel volgt (fol. 27 v°) een halve blz. wit. Het is geen minuut, daarvoor is het schrift te goed. Waarschijnlijk is het een copie van den brief van Alféran, daar op het einde de gebruikelijke beleefdheidsformules zijn weggelaten.

(Bib. Nat. ms. fr. 3279, fol. 24).

142. 1578. Na den 9 Mei (Brussel).

Rapport der gezanten van Anjou aangaande hun zending in de Nederlanden.

Bij Muller—Diegerick, I, p. 186. — Het stuk schijnt geen minuut.
(Bib. Nat. ms. fr. 3281, fol. 5).

143. 1578. 30 Mei (Antwerpen).

Willem van Oranje aan François de Montpensier.

Maakt van de gelegenheid, die zich aanbiedt, gebruik, om hem te schrijven en van zijn toegenegenheid te verzekeren.

Get. „Guille de Nassau”.

Inc. „Monsieur, Le desir que j'ay d'estre continué en l'heure (sic) de vos...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 26).

144. 1578. 30 Mei (Antwerpen).

Charlotte de Bourbon aan François de Montpensier.

Schrijft hem door bemiddeling van een der zendelingen van den Prins van Oranje; brenger heeft in last M. op de hoogte te brengen van haar zaken, „dont l'avocat André fait la poursuite”.

Get. „Charlotte de Bourbon”.

Inc. „Monsieur, Encore que je vous...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 58).

145. 1578. 16 Juli (Antwerpen).

Mondoucet aan Anjou.

(Minuut).

Berichten over de onderhandelingen en over verschillende zaken, bijv.: „Il est nécessaire d'envoyer par deça Mons. de La Noue, qui est en très bonne réputation parmi ces gens icy. Il frapera ung grand coup et assurera ung chacun...”

„Faut faire faire par nos gens quelque exploit, soit contre Maubeuge, on autre bicoque, et promptement; car cela nous mettra en reputation et avancera nos affaires envers tout le monde.”

Incipit: „Pour respondre au messive envoyé par ce porteur...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 46).

146. 1578. 17 Juli (Dendermonde).

Willem van Oranje aan Des Pruneaux.

Verklaart, dat hij Théron aan Anjou zendt; en tevens dat het hem spijt niet te kunnen berichten, dat de Staten reeds een besluit genomen hebben.

Get. „Guille de Nassau”.

Incipit: „Monsieur, J'envoie à Mons. d'Anjou...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 49).

147. (Copie).

1578. 19 Juli (Abdij van Lintre).

D. Juan aan Alonso de Sotomayor. ¹

1. Op den omslag: „Instruction quarta...”

S. zal den Koning vragen, welk Fransch leger Don Juan het eerst moet aanvallen, dat bij de grenzen der Nederlanden, zoogezegd bijeen gebracht om Alençon te observeeren, of wel dat, hetwelk Franche Comté bedreigt.

Inc. „Teniendo hecho el despacho que levais, si ha entendido...”
(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 187).

148. (Kopie).

1578. 19 Juli (Abdij van Lintre).

Nader Instructie ¹ van Don Juan voor Don Alonso de Sotomayor.

Wat S. den Koning zal zeggen, voornamelijk betreffende de onderhandelingen van Alençon met de opstandelingen en de houding van Frankrijk.

Inc. „Que Su M^d esta informado, assi por cartas de Juan de Vargas...”
(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 236, fol. 183).

149. 1578. 2 Augustus.

Anjou aan De Bussy.

Aanbeveling voor Des Pruneaux, bestemd om De Bussy als gezant van Anjou bij de Staten te vervangen.

Get. „Francoys”.

Incipit: „Mons. de Bussy, Je vous escrивiz hier...”
(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 54).

150. 1578. 7 Augustus (Mons).

Anjou aan Harenger, zijn secretaris.

Kondigt de zending aan van Des Pruneaux en wenscht, dat Harenger dezen ter zijde zal staan.

Get. „Francoys”.

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 59).

151. 1578. 7 Augustus (Mons).

Anjou [aan de Staten-Generaal], (adres verloren).

Kondigt de zending aan van Des Pruneaux; hoopt, dat de onderhandelingen zullen worden bespoedigd.

(Handteekening ontbreekt).

Incipit: „Mess^s, Suivant vostre avis et la requisition...”
(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 58).

152. 1578. 7 Augustus (Mons).

Anjou aan De la Neufville.

Bevel deel te nemen aan de onderhandelingen, te gelijk met Des Pruneaux.

Get. „Francoys”.

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 30).

153. 1578. 9 Augustus (Mons).

Anjou aan Des Pruneaux.

Wenscht, dat D. P. zoo spoedig mogelijk naar Antwerpen vertrekke,

1. Op den omslag: Instruction *tercera* . . . etc.

ten einde zich met De Bussy te verstaan, vóór deze Antwerpen verlaat.

Get. „Francoys”.

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 60).

154. 1578. 16 Augustus (Mons).

Anjou aan De Frézin.

Verzoekt hem het noodige te doen voor de voeding der troepen, ten behoeve der Staten op de grenzen van Picardie bijeengebracht.

Get. „Francoys”.

Incipit: „Monsr de Frezin, Estant de besoing qu'il soit pourveu...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 69).

155. (Copie).

1578. 19 (?) Augustus (Antwerpen).

De Staten-Generaal aan Anjou.

Over de onderhandelingen met Don Juan.

Incipit: „Monseigneur, Encores qu'estimons que vostre Altesse...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 67 v°).

156. 1578. 21 Augustus (Mons).

D'Anjou aan „Mons. d'Horste”.

Is door Bonnivet onderricht van de goede diensten, die d'H. bij de onderhandelingen met de Staten heeft bewezen. Dankbetuigingen.

Get. „Francoys”.

Inc. „Mon Cousin. Le Sr de Bonnivet, vostre neveu...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 70).

157. 1578. 26 Augustus.

De Staten Generaal erkennen het door Anjou geteekende traktaat ontvangen te hebben en beloven van hun kant het te zullen onderhouden.

Gezegeld met het „cachet de Brabant, dont en semblables cas sommes accoustumez d'user”.

Inc. „Nous, Prelatz, Nobles et deputez des villes...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 80).

158. 1578. 27 Augustus (Antwerpen).

De Staten-Generaal aan Anjou.

Geloofsbrief voor den Hertog van Aerschot en Mons. de Frezin, om met den Hertog te onderhandelen.

Incipit: „Mons. Combien que nous est assez manifeste...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 67 v°).

159. (Copie).

1578. 28 Augustus (Antwerpen).

De Staten Generaal aan den Graaf van Lalaing.

Zenden hem afschrift van het bevel (van denzelfden datum), gezonden aan de steden Le Quesnoy, Landrecies en Bavais, haar poorten te openen voor de troepen van den Hertog van Anjou.

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 91).

160. (Copie).

1578 28 Augustus (Antwerpen).

Des Pruneaux belooft te zullen bewerken, dat de Hertog van Anjou een acte zende, waarbij hij zich verbindt een alliantie te negotieeren met de Koningin van Engeland, den Koning van Navarre en zijn bondgenooten, en Paltsgraaf Casimir.

Inc. „Nous, Sieur Des Pruneaux, conseiller et chambellan...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 82).

161. [1578. Einde Augustus].

Artikelen, door den Hertog van Aerschot aan de Staten overgebracht.

Incipit: „Comme le Sieur de Bussy au traité entre Monseigneur...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 68).

162. 1578. 2 September (Mons).

Anjou aan Des Pruneaux.

Verzoekt hem met den heer De Monlouet te confereeren over eenige punten, die hij dien heer heeft toevertrouwd.

Get. „François”.

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 93).

163. 1578. 23 November en 1 December.

Response que font les deputez des Estats Generaux (etc.; uitgegeven bij Muller—Diegerick, *Documents*, II, 283; in deze copie zijn de apostilles van Anjou, uitgegeven bij dezelfden, II, 324, naast ieder artikel gesteld, zoodat de apostilles helderder zijn dan in de bij Muller Diegerick uitgegeven copie; vgl. de noot t. pl. Het 2e art. is § „Comme aussi les dictz deputez” (p. 286 Muller), het derde de § „Et pour cependant meetre aussy de leur costé...” (zelfde blz.). Art. 4 is de § „Mais pour estre les poinets...” (p. 287). De §§ „Voila pourquoy...” „Premièrement que...”, „Assavoir que...” zijn zonder apostilles. De apostille „Monseigneur prendra à plaisir...” (p. 326) heeft betrekking op de § „Et comme à tel” (p. 287—88). — De § „Faisans dresser” (p. 288) is zonder apostille. — De apostille „Monseigneur juge estre nécessaire” (p. 326) heeft betrekking op de § „Et où la paix” (p. 288). — De apostille „Son Altèze fera entendre” (p. 326) slaat op de § „S’offrans en oultre lesdictz deputez...” (p. 289).

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 122).

164. 1578. 12 December (Mons).

Anjou aan *** (naam in blanco; lid der Staten-Vergadering?).

Kent de goede gezindheid van ***, verzoekt, Des Pruneaux te steunen.

Get. „François”.

Inc. „Mons. Je veulx croire qu’il ny a celluy de vostre compaignie...”

6 gelijkluidende exx. van deze circulaire.

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 130, 132, 133, 134, 135, 136).

165. (Copie).

1578. ... (dag in blanco) December (Mons).

Anjou aan de Staten Generaal.

Zendt de „artikelen” met antwoord terug. — Bericht over de „pratiques et menées” van den vijand in Artois.

Inc. „Messrs, Ayant entendu par le Sr Despruneaulx...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 131).

166. 1578. ... December (Mons).

Anjou aan *** (naam in blanco).

Kent de goede gezindheid van ***. Nieuwe aanbeveling voor Des Pruneaux.

Get. „Francoys”.

Inc. „Mons. M'ayant tousiours esté tesmoigné mesmes par le Sr Despruneaulx...”

5 gelijkluidende exx. van deze circulaire.

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 137, 138, 139, 140, 141).

167. 1578. ... December (Mons).

Anjou aan Des Pruneaux.

Verzoekt hem de Staten te vragen, of het weggeven van het dekanaat van „S. Usmer en la ville de Binch” hun goedkeuring wegdraagt.

Get. „Francoys”.

Incipit: „Monsr Despruneaux, Estant vaque le doyenné de l'Eglise...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 20).

168. 1578. 12 December (Mons).

Anjou aan den Viconte de Gand.

Dankbetuigingen. Verzoek om Des Pruneaux ook in het vervolg te steunen.

Get. „Francoys”.

Inc. „Mon Cousin, Encores que je n'eusse jamais douté de vostre bonne volonté...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 19).

169. 1578. 12 December (Alençon).

Anjou aan de Staten Generaal.

Kondigt een nieuwe zending aan van Des Pruneaux. Wijst op de verplichtingen, die de Staten aan hem (Anjou) hebben: „les dangiers que j'ay courus en ma personne, l'armée et autres moyens que j'ay si liberallement exposez pour vostre salut, vous en doivent avoir rendu... suffisant tesmoignage”.

Get. „François”.

Incipit: „Messrs, Vous aurez peu cognoistre par la responce...”

Het eerste ex. is een copie met datum en handtekening in XVIIe eeuw sch schrift. De twee redacties zijn niet gelijkluidend.

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 15 et 21).

170. 1578. 14 December (Mons).

Anjou aan Des Pruneaux.

Bevel zich ten spoedigste op reis te begeven en voor de Staten te vertoonen „affin que vostre retardement ne leur engandre soupçon; vous priant user de diligence et me donner advis de toutes les occurrences qui se presenteront”.

Get. „Francøys”.

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 23).

171. 1578. 31 December (Atrecht).

De „Vicomte de Gand”, P. de Melun, aan de Staten Generaal (uit naam der Staten van Artois).

Verwijst naar hetgeen Meetkerke verhalen zal betreffende het verzoek der Staten Generaal aan die van Artois aangaande de onderhandelingen met Parma. Schrijver en de Staten van Artois smeeken de Staten Generaal zoo spoedig mogelijk vrede te sluiten met den Koning van Spanje en zoo een einde te maken aan den oorlog „qui sy misérablement ruine entièrement le tout”.

Get. „P. de Meleun”.

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 46).

172. (Z. d. of p.).

(Gevoegd bij stukken van einde 1578).

Advis utile et necessaire a tous les estats du pays bas et bons patriotz.

Tegen den vrede met Spanje. — Copie van een gedrukt pamflet?

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 114).

173. 1578.

Titel: Lettres d'avis à la Noblesse et autres deputez des Estats Generaux des Pays Bas.

69 folios.

Afschrift van het pamflet: Lettres d'advertissement à la Noblesse et aultres deputez des Estats generaulx du Pais Bas, escrites par un serviteur du seigneur don Don Iehan d'Austrice... Avecq leurs responses... Achevé d'imprimer en la ville impériale de Francfort, 1578, 4°.

(Bib. Nat. ms. fr. 18990).

174. (Z. d. of p.).

Articles pour entrer en accord entre les deputez de monseigneur le duc d'Alençon et les deputez de messieurs les Estats Generaux.

(1). Verzoek van bijstand met 10000 man tegen de Spanjaarden.

(2). Titel van „defenseur de la liberté belgique” toegestaan aan den Hertog.

(3). De Staten beloven den Hertog hulp tegen allen, uitgenomen het Rijk, Engeland, Denemarken, enz.

(4). De Staten zullen niet gehouden zijn den Hertog te helpen „contre ceux de la Religion”.

(5). De Raad van State stelt voor aan de Staten voor te dragen,

de steden Le Quesnoy, Landrecies en Philippeville in handen van den Hertog te stellen, nadat deze een openlijke daad van vijandschap tegen de Spanjaarden gepleegd zal hebben. Nadere bepalingen over de voorwaarden, volgens welke de Hertog die steden zal behouden.

Incipit: „Premierement les deputez des Estats supplient tres humblement Monseigneur...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 3).

175. (Z. j. of p.).

Artikelen van de „Deputez des Estats”, met apostilles van de ambassadeurs van Anjou.

Begin: „Articles. Premierement, les deputez des Estats supplient humblement Mons. le Duc...”

Begin der apostilles: „Monseigneur est trescontent, et offre par ses Ambassadeurs...”

Zelfde artikelen als in het vorige n^o., maar in dat ex. ontbreken de apostilles.

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 9—11).

176. (Copie).

(Z. j. of p.).

Articles proposés par le Prince d'Orange et les Estats Generaux des Pays Bas, sur lesquels ils pretendent de recevoir le duc d'Alençon.

9 artikelen; begin van het eerste: „Que premièrement le Roy d'Espagne soit par ledit Roy de France proclamé pour ennemy...”

(Bib. Nat. ms. fr. 6144, fol. 2).

177. (Z. j. of p.).

Consideraties over het verbond der Staten met Anjou en de politieke toestanden.

Inc. „Il m'a semblé qu'on doit prendre en bonne part...”

Na het traktaat van Bordeaux; zie § 5.

(Anjou is „reçu pour prince avec les solennités autentiques... re-prouvantz en toutes facons l'auctorité du Roy Espagnol”).

(Bib. Nat. ms. fr. 3277, fol. 83).

178. (Z. d.).

Le Prince d'Orange aux Estats.

Over den toestand na den mislukten aanslag van Don Jan.

Inc. „Messeigneurs, Je ne pense point que Dieu ait onques si évidemment monstre sa benignité...”

(Arch. Aff. Etrang. Hollande, II, fol. 25 v°.).

179. (Copie).

1578. (Z. p.).

Willem van Oranje aan den Koning van Frankrijk.

Verwijst naar een brief van „le 26 du passé” over onderhandelingen van Anjou met de Staten; gelooft, dat Anjou bericht zal gezonden hebben van den voortgang dier onderhandelingen.

Zelfde fol.

(Copie).

Dergelijke brief, ietwat uitvoeriger, aan de Koningin-Moeder.

(Bib. Nat. ms. fr. 4278, fol. 48).

180. (Z. j. of p.), (tusschen stukken van 1579).

Voorstellen van den Koning van Spanje aan den Keizer betreffende de vredesonderhandelingen aangaande de Nederlanden.

10 artikelen. — Inc. „Le Roy Catholique a prié de nouveau l'Empereur de promouvoir...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3279, fol. 30).

181. (Copie).

1579. 3 Januari (Madrid).

Philips II aan Burgemeesters, schepenen en gemeente der stad Bourbourg.

Wenscht de stad geluk met den dienst, dien zij bewezen heeft aan de Christenheid en vooral aan de provincie Artois „en expulsant tous heretiques et seditieux”.

Get. „Phle”.

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 57).

182. 1579. 1 Januari (Condé).

Anjou aan Des Pruniaux.

Zendt hem afschrift van de „artikelen” der Staten, met zijn antwoord.

Get. „Francoys”.

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 56).

183. (Z. j. of p., maar op den omslag: La demande de Messrs. de Montigny et de Heze, sur l'accort fait au[x] Gantois, du 9 janvier 1579; à Messrs. des Eta[t]s).

Memoire donné par nous, sousignez, à Monsieur de Bours, contenans le[s] pointz de nostre juste demande et pretension par noz assurances à la maintenue de nostre honneur, et afin que puissions par telles faueurs reseruir actuellement que Son Alteze et Messieurs les Estats Generaux ne se deffient de nous et de noz troupes et qu'ilz veuillent s'en servir.

Get. „Emanuel de Lalaing et Guille de Hornes”.

7 artikelen; incipit van het 1ste: „Premierement led. Seigneur de Bourg suppliera...”

Volgens een andere copie bij Muller—Diegerick, II, 575; de twee copieën zijn ongeveer gelijklopend; blz. 577, regel 24 v. b. leest de Parijsche copie in plaats van: „à *reste de temps*”, beter „à *rate de temps*”.

Blz. 578 r. 10 v. b. leest de Parijsche copie „de ce qu'il auroit pleu a Vostre Altèze *luy accorder parquoy plaira à Vostre dicte Altèze l'avoir en favorable recommandation.*”

Blz. 578 r. 18 v. b. voor „Capitaine La Parade” heeft de Parijsche copie „Capitaine Parada”.

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 75).

184. (Copie).

1579. 9 Januari (Kasteel van Commines).

Voorwaarden, door Montigny en Heze aangeboden aan die van Gent.

Naar een ander afschrift bij Muller—Diegerick, II, 566 vgg.

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 68).

185. (Copie).

1579. 11 Januari (Condé).

Anjou aan de Staten Generaal.

Waarom hij Mons verlaat en naar Frankrijk terugkeert. — Over het terugtrekken van Fransche garnizoenen, die Nederlandsche vestingen bezetten.

Get. „Francois”.

Inc. „Messieurs, je vous ay ci devant escrit...”

Bij Kervyn de Volkaersbeke et Diegerick, Docum. hist. inéd. I, p. 96, naar een ander afschrift.

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 80).

186. (Copie).

1579. 3 Februari (z. p.), (volgens opschrift op den omslag).

Rekest van den Heer de Rinssart aan Anjou ten einde in het bezit gesteld te worden der stad Binche.

Incipit: „Comme aussy soit que le Seigneur de Rinssart avoit requis...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 105).

187. (Copie).

1579. 7 Februari (Mons).

De abbé Frédéric de Maroilles aan de Staten Generaal.

Over de houding der Staten van Henegouwen.

Incipit: „Messeigneurs, Optemperant à la lettre qu'il a pleu à Voz Seigneuries m'envoyer...”

Naar een ander afschrift nagenoeg gelijkloidend bij Kervyn de Volkaersbeke et Diegerick, Docum. hist. inéd., I, 140; de parijsche copie heeft (Kervyn, blz. 140 r. 5 van o.) «sinon par l'advoy [lees: advis?] de la dicte generalité», en (vgl. Kervyn, p. 140 r. 2 v. o.) «en bonne aleine et devotion».

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 105).

188. (Copie).

1579. 7 Februari (Mons).

Jan, abt van Saint Bernard, Jean Philippe de Croy en Adolf van Meetkerke aan de Staten Generaal.

Hebben de dépêches van de Staten Generaal ontvangen met de daarbij gevoegde „artikelen” van den Keizer. De uitwerking op de Staten van Henegouwen is gunstig geweest. — Zij vertrekken naar Artois.

Get. „Jehan, abbe de St. Bernard, Charles Phles de Croy et Adolph de Meetkerke”.

Inc. „Messieurs, nous avons ce jour d'huy receu voz lettres...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 109).

189. (Copie).

1579. 8 Februari (Mons).

Boudewijn van Gavre aan de Staten Generaal.

Zal getrouw blijven aan de Unie. — Heeft aan de Staten van Artois de brieven gezonden van de Staten Generaal en van Anjou, aandringend op betaling van de drie maanden soldij verschuldigd aan zijn troepen; heeft niets verkregen. Kwade gevolgen, die hieruit kunnen voortvloeien wegens de te vreezen ontevredenheid der soldaten.

Get. „Boudevin de Gavre”.

Inc. „J'ay receu celles qu'il a pleu a voz Seigneuries m'escire, suivant lesquelles...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 141).

190. (Copie).

1579. 8 Februari (Deventer).

Renneberg aan de Staten Generaal.

Over den staat van zaken in Deventer en Groningen.

Naar een andere copie bij Kervyn de Volkaersbeke et Diegerick, Docum. hist. inéd. I, 144, gelijkkluidend; alleen leest de Parijsche copie r. 3 van den brief bij K. de V.: «d'aulture *costés*» in plaats van «d'aulture *cose*; en r. 10—11 van den brief «conditionné *si* amplement».

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 143).

191. (2 copieën).

1579. 9 Februari (Antwerpen).

Proclamatie van den Aartshertog Matthias bij gelegenheid der bijeenkomst der Algemeene Staten.

Inc. „C'est bien à nostre grand et indicible regret...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 147 en 148).

192. 1579. 9 Februari (Mons).

De Staten van Henegouwen aan de Algemeene Staten.

Get. „L. Carlier”.

Kervyn de Volkaersbeke et Diegerick, Docum. inéd. I, 148, naar een andere copie, gelijkkluidend.

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 149).

193. (Copie).

1579. 9 Februari (Mons).

Charles Philippe de Croy, de Abbé de Maroilles, de Abbé de St. Bernard et Ad. van Meetkercke aan de Staten Generaal.

Bij Kervyn de Volkaersbeke et Diegerick, Docum. inéd. I, 147, naar een andere copie, zonder noemenswaardige afwijkingen.

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 151).

194. 1579. 10 Februari (Mons).

De hoofden der Malcontenten aan den Markies d'Havré.

Bij Kervyn de Volkaersbeke et Diegerick, Docum. hist. inéd. I, 151, naar een andere copie, gelijkkluidend.

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 153).

195. 1579. 10 Februari (Mons).

De abt van Maroilles aan de Staten Generaal.

Bij Kervyn de Volkaersbeke en Diegerick, Docum. hist. inéd. I, 149, naar een ander afschrift, ongeveer gelijkkluidend. In plaats van (Kervyn p. 149 laatste regel) «pencher d'un costé» heeft het parijsche afschrift beter «pencher d'ung *aultre costé*»; p. 150 r. 10 v. o. is het Kervyn de V. ingevoegde *bons* door het parijsche afschrift bevestigd. — P. 150 r. 4 v. o. leest het parijsche afschrift «Je supplieray *doncy* a vosdites Seigneuries . . .»

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 125).

196. 1579. 11 Februari (Mons).

Philippe de Lalaing aan de Staten Generaal.

Bij Kervyn de Volkaersbeke en Diegerick, Docum. hist. inéd. I, 152, naar een ander afschrift, zonder noemenswaardig verschil.

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 129).

197. 1579. 11 Februari (Mons).

De abt van Maroilles aan Des Pruneaux.

Naar hetzelfde origineel bij Muller—Diegerick, III, 3 vgg. P. 5 r. 1 v. b. is het onleesbare woord te lezen: «le demour[ant]».

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 127).

198. 1579. 12 Februari (Condé).

Philippe de Croy aan de Staten Generaal.

Bij Kervyn de Volkaersbeke en Diegerick, Docum. hist. inéd. I, 156, naar een ander afschrift, gelijkkluidend; p. 157 r. 12 v. b. leest het parijsche hs: les foutes *qu'ilz font*. — In de copie bij Kervyn is de brief gedateerd van den 13 Februari.

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 135).

199. (Copie).

1579. 12 Februari (Ath).

Charles Phil. de Croy, Markies van Havré, Jan, abt van St. Bernard, en Adolf van Meetkerke aan de Staten Generaal.

Naar een ander afschrift bij Kervyn de Volkaersbeke en Diegerick, Docum. hist. inéd. 153 vgg., ongeveer gelijkkluidend; p. 153 r. 14 v. b. (Kervyn) leest het parijsche afschrift voor «ilz *tiennent*», «ilz *treuvent*»; r. 15 v. b. heeft het parijsche afschrift «invasion» zonder *soudaine*; r. 24 voor «*dissidences*», «*diffidences*»; r. 5 v. o. «de *toute la généralité*».

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 133).

200. 1579. 18 Februari (Alençon).

Anjou aan Des Pruneaux.

Verzoekt hem van de Staten te verkrijgen, dat de Heer de Belleforure in het bezit worde gesteld van zijn heerlijke rechten te Belleforure en Noyelles—Godot.

Get. „Francouys”.

Inc. „Mons. Despruneaux, je vous prie tenir la main envers Messieurs les Estats...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 116).

201. 1579. 21 Februari (Antwerpen).

Willem van Oranje aan François de Montpensier.

Verzoekt hem wegens „la bonne affection qu'il vous plaist de me porter et à ma femme”, den Koning van Navarre te steunen bij de pogingen, die deze verzocht wordt aan te wenden, ten einde den Hertog van Montpensier voor den schrijver en de zijnen gunstiger te stemmen.

Get. „Guille de Nassau”.

Inc. „Monsieur, j'ay esté adverti par plusieurs gens...”

Delaborde, p. 189, bijna geheel.

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 28).

202. 1579. 21 Februari (Antwerpen).

Charlotte de Bourbon aan den Hertog de Montpensier, haar vader.

Wenscht hem geluk met zijn herstel uit zijn zware ziekte, schrijft hem door de bemiddeling van den Koning van Navarre, ten einde weder met hem in betrekking te komen.

Get. „Vostre très humble et très obéissante fille,
Charlotte de Bourbon”.

Inc. „Monseigneur, ce m'a esté beaucoup d'heur...”

Delaborde, p. 187.

(Bib. Nat. ms. fr. 3344, fol. 19).

203. (Autograaf).

1579. 21 Februari (Antwerpen).

Charlotte van Bourbon aan François de Montpensier.

Waarom zij slechts zelden geschreven heeft. — Over de tusschenkomst van den Koning van Navarre bij haar vader.

Get. „Charlotte de Bourbon”.

Inc. „Monsieur, je n'avois point d'excuse...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 60).

204. (Copie).

1579. 23 Februari (Atrecht).

De Staten van Artois, Gedeputeerden van Henegouwen en Gedeputeerden der stad Douai aan de Staten Generaal.

Verklaren, dat zij de Unie niet hebben verlaten en steeds getrouwd zijn gebleven aan de Pacificatie van Gent, die in andere provinciën geschonden is; wenschen vóór alles een algemeenen vrede. Ten bewijze van hun oprechtheid voeren zij aan, van den Koning van Spanje aanbiedingen hebben ontvangen maar nog niet te hebben geantwoord, hopende op een generale verzoening. Hopen, dat de Staten de gelegenheid niet zullen laten voorbijgaan om te onderhandelen.

Get. „Les Etats du pays et conté d'Artois, deputez du pays et conté de Haynault et deputez de la ville de Douay”.

Inc. „Messeigneurs, nous avons entendu ce que Messieurs le Prelat...”

Vertaald bij Bor, II, 37 (ed. 1680).

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 142).

205. (Copie).

1579. 3 Maart (Antwerpen).

De Staten Generaal aan de Staten van Artois en Henegouwen.

Antwoord op den brief der Staten van Artois van den 23 Februari 1579.

Inc. „Messieurs, nous avons receu vostre lettre du 23^e de febvrier laquelle...”

Vertaald bij Bor, II, 39 vgg. (uitgaaf 1680).

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 146—150).

206. (Copie).

1579. 8 Maart (Antwerpen).

De Staten Generaal aan den Graaf van Lalaing.

Verzoeken hem, het mogelijke te doen om den Heer de Rinsart in het bezit te stellen der stad Binche.

Get. „Les Estatz Generaulx des Pais Bas”.

Inc. „Monsieur, le Seigneur de Rinsart nous a remonstré...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3278, fol. 152).

207. **1579.** 20 Maart (Parijs).

Anjou aan Despruneaulx.

Zal D.'s brieven beantwoorden, zoodra hij te Alençon zal zijn aangekomen. Verzoekt hem voort te gaan met berichten te zenden, zoo hij het noodig vindt.

Get. „Francoys”.

(Bib. Nat. ms. fr. 3281, fol. 1).

208. (Copie).

1579. 28 Maart (Antwerpen).

De Staten Generaal aan de Staten van Henegouwen.

Antwoord op den brief der laatsten van den 23^{en} Maart.

Inc. „Messieurs, nous avons receu vostre lettre du 23e du present mois; et avons esté esbahis...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 1, fol. 206).

209. **1579.** 15 Mei (Antwerpen).

Willem van Oranje aan François de Montpensier.

Brenger dezès heeft in last te informeeren naar de gezondheid van den Hertog van Montpensier en zich tevens te vertoonen voor François de Montpensier, ten einde hem te verzekeren van de voortdurende toegenegenheid van den schrijver.

Get. „Guille de Nassau”.

Inc. „Monsieur, je n'ay point voulu faillir de vous escrire...”

Bij Delaborde, p. 193, in uittreksel.

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 30).

210. (Autograaf).

(Z. j. of p., maar volgens opschrift op den omslag „reçu à Champigny le 6 juin 1579).

Charlotte de Bourbon aan François de Montpensier.

Over de gezondheid van haar vader. — Over een Deensch paard, dat

zij aan haar neefje zendt. — Zendt het portret van haar oudste dochttertje.
Get. „Charlotte de Bourbon”.

Inc. „Monsieur, vous aurés comme je croy a cest heure...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 71).

211. 1579. ... Juni (Parijs) [de dag in blanco].

De Hertog van Anjou aan den Baron van Bassigny.

Dankbetuigingen voor bewezen diensten in de „affaires du costé de delà”.

Get. „Francoys”.

Inc. „Mons. le baron, j'ay esté si ayse de ce que le Sr Despruneaux...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3279, fol. 7).

212. 1579. 11 Juni (Parijs).

Anjou aan den Graaf van Renneberg.

Dankbetuiging voor bewezen diensten „et signamment de ce qu'avez procuré pour moy à l'endroit des deputez de vos gouvernemens, allans en l'assemblée des Estats Generaux, en quoy je m'assure que vous continuerez, attendant la resolution du colloque de Coullongne”.

Get. „Francoys”.

Inc. „Mon cousin, le Sr Despruneaux m'a donné advis...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3279, fol. 4).

213. 1579. 7 Juli (Keulen).

Charles de Croy aan Des Pruneaux.

Dankbetuigingen voor de brieven, die hij van D. en Anjou heeft ontvangen. Is steeds, evenals D., van meening geweest, dat de onderhandelingen weinig zouden opleveren, „mais j'espère que par le moien de Son Alteze (à laquelle les Estatz sont tant obligez et ne faudront de satisfaire) nous serons bien tost quistes de ce que desirons tant”.

Get. „Charles de Croy”.

Inc. „Monsieur, j'ay receu la lettre qu'il vous a pleu...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3279, fol. 34).

214. 1579. 27 Juli (Antwerpen).

Charlotte de Bourbon aan François de Montpensier.

Vreugde dat haar vader „(a esté) bien aise d'entendre de nos nouvelles”. — Over de regeling van haar zaken.

Get. „Charlotte de Bourbon”.

Inc. „Monsieur, ayant entendu par le retour de Jolytemps...”

Delaborde, p. 197, bijna geheel.

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 63).

215. 1579. 2 Augustus (Parijs).

Anjou aan Montigny.

Betuigingen van vriendschap: „et si pour en estre plus esclarcy, vous me voulez employer pour vostre particullier, vous verrez si je say gratiffier mes bons amys”.

Get. „Francoys”.

Inc. „Monsieur de Montigny, encores que vous ayez assez donné...”
(Bib. Nat. ms. fr. 3279, fol. 44).

216. 1579. Anjou aan de Heze.

Vriendschaps- en dienstaaubiedingen „tant pour vostre particulier que pour le général des Pays Bas”.

Get. „Francoys”.

Inc. „Mons. de Heze, le S. de la Fugere m'ayant présenté voz lectres...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3279, fol. 45).

217. 1579. 12 Augustus (Antwerpen).

Charlotte de Bourbon aan François de Montpensier.

Over het accoord met haar vader en de keus van scheidsrechters.

Inc. „Monsieur, je ne vous puis assez treshumblement remercier...”

Delaborde, p. 198, bijna geheel.

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 65).

218. 1579. 13 Augustus (Antwerpen).

Willem van Oranje aan François de Montpensier.

Heeft M.'s schrijven ontvangen, en verzoekt hem op dezelfde wijze voort te gaan „faisant trouver bon à Monsieur vostre père la responce que je luy fay, et de vostre part ne trouvez point mauvais, si je vous importune pour le fait dont je vous ay escript par cy devant, auquel je suis affectionné, non tant pour mon regard, que pour ce qui vous touche, à seavoir ma femme et mes enfans...”

Get. „Guille de Nassau”.

Inc. „Monsieur, je ne sçauroie assez estimer...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 32).

219. 1579. 26 Augustus (Keulen).

Philips van Croy, Hertog van Aerschot, aan Des Pruneaux.

Heeft D.'s brieven ontvangen; dankbetuigingen; verzoekt hem zijn dienstbetuigingen aan Anjou over te brengen. „Quant à ce traicté, si n'en estes fait participant par les Estats, je ne doute que, à tout le moins, en aurez veü une partie imprimée. Je n'y vois ancoires aulcune apparence qu'elle (*sic*) doibve reussir l'effect tant désiré et nécessaire, si Dieu ne touche les coeurs des princes”.

Get. „Phles de Croy”.

Inc. „Mons. Desp. j'ay receu les lettres du 9e de ce mois...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3279, fol. 54).

220. 1579. 26 November (Antwerpen).

Remonstrantie van Willem van Oranje aan de Staten Generaal.

Naar een ander afschrift bij Gachard, Correspond. de Guill. le Tacit., IV, 188.

(Bib. Nat. ms. fr. 3279, fol. 188).

221. 1579. 30 November (Evreux).

Anjou aan Des Pruneaux.

Heeft den kapitein Tardif, die naar D. vertrekken moest, terugge-

houden, opdat Tardif in de gelegenheid moge zijn, D. op de hoogte te stellen van de uitslag der samenkomst van Anjou met de Koningin-moeder.

Get. „Francoys”.

Inc. „Mons. Des Pr., ainsi que le cappitaine Tardif...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3279, fol. 79).

222. 1579. 22 December (La Fère).

De Prins van Condé aan Des Pruneaux.

Biedt Anjou zijn diensten aan.

Get. „Henry de Bourbon”.

Inc. „Mons. Despr., je n'ay voullu laisser partir ce porteur sanz vous faire ceste presente...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3279, fol. 91).

223. (Z. j.; boven aan, met andere hand, 1580).

Remonstrance à Messieurs les Etats Generaux faicte de la part de la ville d'Anvers.

Voorslag tot verbetering van den toestand des lands, bepaaldelijk door een goede militaire organisatie.

Inc. „Considerans, tresprudens Seigneurs, les misères et calamités ausquelles...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 1, fol. 264).

224. 1580. 17 Februari (Antwerpen).

Charlotte de Bourbon aan François de Montpensier.

Vreugde dat M. zich dichter bij haar, te Parijs, bevindt. — Bericht over den Prins, die in Holland is.

Get. „Charlotte de Bourbon”.

Inc. „Monsieur, ayant entendu comme depuis quelque temps...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 67).

225. (Copie).

1580. 21 Maart (Amsterdam).

De Prins van Oranje aan den Baron van Hohenlandsberg, Heer van Schwendy.

Wijst de verwijten van Schw. terug; de loop der zaken moet voor een groot deel aan den Keizer geweten worden, die niet luistert naar den raad van zijne ware vrienden, maar alleen naar dien van de gestipendieerden van den Koning van Spanje.

Get. „Guillaume de Nassau”.

Inc. „Monseigneur, vostre lettre du 27e jour du mois passé m'a esté...”

Groen, Arch. VII, p. 239.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 1, fol. 178 v°.).

226. 1580. 24 Juni (Antwerpen).

Remonstrance de Monseigneur le Prince d'Orange, fait aux Etats Généraux des Pais Bas.

Inc. „Messieurs, après avoir conceu en ceste assemblée les articles, sur lesquels estoit necessaire de se resoudre...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 1, fol. 207).

227. (Copie).

1580. 8 Juli (Tours).

De Brevyns en Noël de Caron geven verslag van hun zending naar den Hertog van Anjou.

Inc. „Edele ende Eerwaerde Heeren, Wij hebben noch gisteren den 6^{en} deser maent Julii ...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 1, fol. 172).

228. 1580. Ult^o. Juli (Antwerpen).

De Prins van Oranje aan Anjou.

Hetzelfde ondergeschoven stuk, dat vertaald voorkomt bij Bor, II, 239. — Inc. „Monseigneur, considerant l'humeur de la nation de par-deça ...”

(Bib. Nat. ms. fr. nouv. acquis. 3560).

229. (Copie).

1580. 12 Augustus (Brussel).

Instructie voor St. Aldegonde en andere onderhandelaars, afgezonden naar den Hertog van Anjou.

Inc. „Premièrement, Presenteront à S. A. les très humbles salutations de M^{rs} les Estats Généraux ...”

Extract?

Vgl. Muller—Diegerick, III, 417 vgg.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 1, fol. 172).

230. (Zonder datum ¹).

Discours, contenant les bons moyens pour maintenir l'Estat tant de ces Païs-Bas que des autres voisins contre les desseins du Roy d'Espagne, la puissance duquel est grandement accruë par la conquête de Portugal.

Inc. „Pour monstrier ce que l'on peut esperer des Espaignolz, leur puissance estant de nouveau grandement accrue ...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 1, fol. 384).

231. (Copie).

1580. 19 September (Tours).

Marnix aan Willem van Oranje.

Over de onderhandelingen met Anjou (2 brieven).

Inc. (1°) „Monseigneur, nous avons à louer grandement nostre bon Dieu ...”

(2°) „Monseigneur, depuis ma dernière du XIXe qui là joinete, en ce mesme paquet ...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 1, fol. 270 v°. en 271 v°).

232. (Autograaf).

(Zonder jaar). 24 April (Amsterdam) [op den omslag de aanteeke-ning: „reçu le m^o May 1581”].

Charlotte de Bourbon aan François de Montpensier.

1. Maar vóór het traktaat met Anjou, Sept. 1580; vgl. fol. 390 v°.

Wenscht vurig, dat M. haar bij gelegenheid van zijn reis naar Engeland zal bezoeken.

Get. „Charlotte de Bourbon”.

Inc. „Monsieur, quant j'ay entendu vostre arrivée á Calaix...”

Delaborde, p. 252 (geheel).

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 76).

233. 1581. 19 Mei (Amsterdam).

Willem van Oranje aan François de Montpensier.

Over M.'s zending naar Engeland. Hoopt hem in Nederland te zien.

Get. „Guille de Nassau”.

Inc. „Monsieur, j'ay esté bien aise d'entendre...”

Delaborde, p. 252.

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 40).

234. (Autograaf).

1581. 24 Mei (Amsterdam).

Charlotte de Bourbon aan François de Montpensier.

Wenscht, dat haar neven „Messieurs de Buillon” gedurende M.'s zending naar Engeland haar komen bezoeken.

Get. „Charlotte de Bourbon”.

Inc. „Monsieur, depuis la dernière depesche...”

Delaborde, p. 253, bijna geheel.

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 69).

235. 1581. 25 Mei (Amsterdam).

Willem van Oranje aan François de Montpensier.

Indien het M. onmogelijk is, wegens zijn zending in Engeland den schrijver te bezoeken, zoo wenscht deze, dat zijn neven („nos nepveux”) eenige dagen bij hem en zijn vrouw mogen doorbrengen.

Get. „Guille de Nassau”.

Inc. „Monsieur, d'autant que pour les grandes affaires...”

Voor het grootste gedeelte bij Delaborde, p. 254.

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 42).

236. (Autograaf).

(Z. j. of p., maar op den omslag: reçu le 28 mai [1581], vgl. den brief van 24 Mei 1581, boven n°. 234).

Charlotte de Bourbon aan François de Montpensier.

Betreurt het, dat M. geen gelegenheid zal hebben haar gedurende zijn zending in Engeland te komen bezoeken.

Get. „Charlotte de Bourbon”.

Inc. „Monsieur, j'ay esté tres aise...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 74).

237. 1582. 13 April (Leeuwarden).

Willem van Oranje aan François de Montpensier.

Heeft van M. vernomen door zijn brieven en de berichten van St. Aldegonde. Is hem zeer dankbaar, „singulièrement pour les faveurs et bons offices, que je sçai qu'il vous a pleu faire à ma femme envers

Monseigneur vostre père. Verzoekt hem het accoord, te Parijs gesloten tusschen de gevolmachtigden van den Hertog van M. en van F. de M. zelf en die van den Prins, te willen bekrachtigen.

Get. „Guille de Nassau”.

Inc. „Monsieur, aiant entendu tant par les lettres...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3315, fol. 38).

238. 1582. 27 Juli (Brugge).

Willem van Oranje aan den Hertog van Montpensier, zijn schoonvader. Heeft met vreugde zijn brieven ontvangen. — Over het zenden van zijn dochter aan Montpensier.

Get. „Vostre très humble serviteur et filz
Guille de Nassau”.

Inc. „Monseigneur, depuis le partement du Sieur de Rochefort...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3345, fol. 43).

239. 1582. 28 September (Antwerpen).

Willem van Oranje aan François de Montpensier.

Bezorgdheid over de gezondheid van F. de M.'s vader. — Anjou hoopt, dat F. de M. over zal komen „affin que par vostre bon advis et conseil, estanz pardeça, il puisse mettre aultre ordre en ces affaires”.

Get. „Guille de Nassau”.

Inc. „Monsieur, j'ay esté tresdeplaisant ayant entendu...”

(Bib. Nat. ms. fr. 3415, fol. 44).

240. 1583. 20 Januari.

Bericht van de „Fransche Furie” te Antwerpen.

Inc. „Les nouvelles du fait d'Anvers nous ont esté par divers quartiers rapportées et dez l'onzième du present mois de Janvier par tout connues, mais pour le diversité des bruits qu'on en fit courir, on n'a peu connoistre la vérité que depuis peu de jours ença. A savoir...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 1, fol. 336).

241. (Copie).

1583. 30 Januari (Parijs).

Catharina de Medici aan Willem van Oranje (twee brieven van denzelfden datum, het origineel van den eersten brief was autograaf).

Over de zending van Mirambeau, na Anjou's aanslag op Antwerpen.

Inc. (1°) „Mon Cousin, le Roy mon filz et moy vous envoyons le Sieur de M...”

Inc. (2°) „Mon Cousin, le Roy, Monsieur mon filz et moy avons advisé de vous depescher le Sieur de M...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 1, fol. 349 en 350).

242. (Copie, XVIe eeuw).

1584. Maart.

Memoires qui ont été donnés [par le Prince d'Orange] à Monsieur de Noreits (*sic*), général des Anglois, allant en Angleterre au mois de mars 1584.

Inc. „Monsieur de Noreits, allant en Angleterre, est prié par Monseigneur le Prince d'Orange de ce qui s'ensuit...”

Groen, Arch. VIII, p. 363.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 392).

243. (Copie, XVIe eeuw).

[1584]. 18 Maart (Delft).

Responce de Monseigneur le Prince [d'Orange] à un discours envoié à Son Ex^{ce} par Monseigneur le Conte Jehan de Nassau, son frère.

Algemeene verdediging van den Prins. — Noodzakelijkheid eener Fransche alliantie.

Inc. „Monsieur mon frère, j'ay veu le discours que vous m'avez envoyé...”

Uittreksel van een brief bij Groen, Arch. VIII, 339 vgg., van p. 342 r. 14 vgg.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 397).

C.

244. 1585. 8 April (Den Haag).

Voorwaarden, waarop de Staten Generaal de soevereiniteit aan Elizabeth aanbieden.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 196).

245. 1585. 24 October (Antwerpen).

Marnix van St. Aldegonde aan Van Meetkerken.

Over den politieken toestand en noodzakelijkheid van vrede.

Inc. „Monsieur mon Cousin, je croy que pieça vous estes informé...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 17).

246. 1585. (Z. p.).

Memoires touchant le gouvernement du pais de Hollande.

Rubrieken: Quelz sont les Generaulx et leur dignité. — Touchant le conseil général ou privé. — Touchant la chambre des Finances ou comptes. — Admiraulté. — Artillerie. — Commissaires sur les vivres et fortifications. — Conseil provincial et Magistrat des villes.

Inc. „Ayant le pays de Hollande prins les armes à l'encontre...”

9 blzz.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 29).

247. (Z. j. of p.).

Grieven, die namens de Friesche ontevredenen aan Leycester moeten worden voorgelegd.

Inc. „Instructions for the worshipfull Wybrant of Aylva. — In the fyrst, wyth al humble and reverence salutinge his Excellentie from the Landshippe off Vrieslande...”

Get. „Wybrant van Aylva”.

In het geheel, 20 punten.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 34).

248. (Z. d., waarschijnlijk 1586).

Redenen ende oorsaeken vuyt den Woorde Gods, waeromme prelaten, canonicken ofte andere geestelijke personen (soe genoempt) nyet en mogen noch behoren te zijn Leeden van Staten ofte andere Politycke Regieringhe.

Naar aanleiding van de Utrechtsche troebelen.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 189).

249. 1586. Januari.

Estat des contributions ordinaires et extraordinaires accordées à Son Ex^{ce} par les Etats Generaulx des Provinces Unies du Pays Bas pour le terme d'ung an, commenchant le XIe de janvier 1586 et fini le 10 de janvier 1587.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 218).

250. (Bovenaan geschreven: a^o 1586).

A shorte estimate of the garrisons entertained in the United Provinces of the Lowe Countreyes and of the meanes they have to sustaine the same.

10 blzz.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 36).

251. 1586 o. s. 13 Februari (Utrecht).

Adolf, Graaf van Nieuwenaar, aan Leycester.

Over den toestand in Overijssel. — Dankbetuiging over L.'s tussehenkomst in het verschil tusschen N. en den Keurvorst van Keulen.

Get. „Adolf, Graff zu Neuwenar”.

Inc. „Monseigneur, combien pour cest heure ne me pourroit advenir chose...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 55).

252. (Copie).

1586. 27 Februari (z. p.).

Herman Modet aan Leycester.

Over de hernieuwing van den Magistraat te Amersfoort.

Inc. „Demonstre en toute humilité Harman Modet... Comme Monsr le Comte de Moers...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 68).

253. 1586. 18 Mei (Kleef).

Instructie voor de gezanten van Willem, Hertog van Kleef, bij hun onderhandelingen met Leycester.

Neutraliteit der Kleefsche landen. — Verzoek, dat L. zijn krijgslieden uit het Kleefsche gebied houde.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 72).

254. (Copie).

1586. 9 Juli (z. p.).

Elizabeth aan Leycester.

Houding aan te nemen tegenover Maurits en Hohenlohe. — Gedraglijn, te volgen jegens Norris en andere Engelsche bevelhebbers in Nederland.

Get. „E. R.”

Inc. „Rob., I am affraid you will suppose by my wandring writinge that a midsummer moone hathe taken large possession of my braines...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 88).

255. 1586. 22 September (Zutphen).

Leycester aan Hotman.

Draagt hem op Paulus Buys te gaan zien ten einde van hem verwoutwewijke mededeelingen te ontvangen.

Get. „Leycester”.

Inc. „Ottomanno, perche jo ho inteso . . .”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 94).

256. (Minuten).

1586. 26 en 29 September (Utrecht) st. vet.

Hotman aan Leycester.

Twee brieven bevattende verklaringen van den gevangen Paulus Buys aan Leycester.

1^e brief. Over de zaak van de „lorrendraaiers” — militaire zaken — financiën — noodzakelijkheid den handel te onderhouden, ten einde het vertrek van rijke kooplieden en daarop volgende toeneming van armoede te beletten — noodzakelijkheid van goede verstandhouding tussehen L. en de Staten, opdat L. door leening of anders een einde make aan de verwarring der financiën — noodzakelijkheid om te confisqueeren „les biens meubles et immeubles des Papistes et mal contents qui sont avec l'ennemi” — over de plaatsing van garnizoenen in de steden vóór den winter — het wegzenden der oude en zwakke soldaten — het versterken van Deventer en Kampen.

2e brief. Buys raadt L. aan niet te twisten met de Staten en vooral niet met de magistraten der steden „sous ombre de gagner la bonne volonté du menu-peuple”. De Staten zijn te ver gegaan, maar het kwaad zou gemakkelijk te verhelpen zijn. Noodzakelijkheid van de bijeenroeping van de Staten der vier contribueerende provinciën, ten einde een leening te sluiten met de rijkste kooplieden tegen zekerheid die Buys opgeeft (geconfiskeerde goederen van spaanschgezinden, papisten, kloosters enz.).

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 95).

257. 1586. 27 September (z. p.).

Bericht over het gevecht bij Zutphen en o. a. over Sidney's verwonding. ¹

Ongeteekend.

Inc. „Jedy dernier 20^e de ce mois, environ les 7 heures de matin . . .”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 97).

258. 1586. (Z. p.).

Klachten over de Spaanschgezindheid der stad [Deventer].

Inc. „The magistrate of the towne hath ever been doubtfull and never resolut . . .”

1. De schrijver van dit bericht wist nog alleen van Sidney's verwonding: «*ledit Sieur de Sidney se trouva blecé au-dessus du garret d'une balle de mosquet qui luy à ofencé l'os et mis en dangier sinon de sa vie, po'ir le moins de n'en guerir jamais bien à propos . . .*»

„Of 24 magistrates there is but sixe zealous to the religion: all the rest be either papists and never knew the true religion, or else they have forsaken it, and have been spectators of the Spanish cruelty against their owne burgers. And against all custome of this countrey they have never been altred and the poperey hath been driven out, not by the magistrat, but by the burgers themself at the instigation of the Prince of Orange...”

De stad, waarvan sprake is, wordt niet genoemd, maar moet Deventer zijn; dit blijkt uit de namen der bewindlieden Winssen en Dor, die men terugvindt bij Dumbard, in een lijst van schepenen en raden van 1586; Dumbard, Deventer, I, 94; en uit de melding van het klooster Diepenveen.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 102).

259. 1586. 7 October (Arnhem).

Leycester aan Hotman.

Over de zaak van Buys: de oneenigheid tusschen L. en Buys moet aan den laatsten geweten worden; L. heeft steeds vermeden, dat men tweedracht stookte tusschen hem (L.) en de Staten, enz.

Get. „Leycester”.

Inc. „Toccando P. B. io ho visto il vostro discorso...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 100).

260. 1586. 12 October (Utrecht).

Hotman aan Leycester.

Smeeft hem, niet te vertrekken: „li ministri stessi de questa città sono stati con meco questa mattina, et hanno deliberato de mandar a V. E. lor lettere et huomo certo per remostar li grandi inconvenienti che usciranno della vostra partita...” Hij wenscht, dat L. zal doen: „come il medico savio, che nonostante la pazzia et contraria volontà del suo ammalato, l'ajuta et li mette il ferro et il medicamento... Et se ancora V. E. riguarda l'interesse suo particolare, per esser il stato d'Inghilterra sempre dubio et incerto, se accadesse la morte di Sua Ma^{te}, è certo che V. E. haverà qui un albergho sicuro et fondato sopra l'opinione delle vostre virtù, donde V. E. ha fatto assai buona pruova a questi popoli, che vi stimano et amano più che non hanno mai fatto il Principe d'Orange”.

Get. „Hotman”.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 104).

261. (Vertaling).

1586. 16 October (Den Haag).

... ..¹ aan Leycester.

Over de arrestatie van Jacob Reingoud; gronden, waarom men L. verzoekt heeft R. te arresteeren in verband met het proces van Perret.

Inc. „La lettera di vostra Eccellenza...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 105).

1. Staten Generaal? — Staten van Holland? — Hof van Holland? — De onder-teekening ontbreekt.

262. 1586. 19 October (Deventer).

Leoninus en Killigrew [aan Leycester].

Knoeiërijen van die van Deventer ten einde het leggen van een garnizoen in de stad te verhinderen.

Get. „Elbertus Leoninus”.

„J. (?) Kylligrew”.

Inc. „Estans retournez à Deventer...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 107).

263. 1586. November.

„Memoire laissé par S[on] E[xcellence], à son partement, à Mr Wilkes pour remonstrer aux Estats.”

Klaagt over de terughouding der Staten van Holland jegens hem (Leycester): zij hebben nog geen besluit genomen aangaande de gezanten die zij naar Elizabeth zullen zenden; en ook niet over hetgeen dat gezantschap verhandelen zal: „ilz me laissent aller sanz avoir esgard ou à Sa Mat^é ou à moi, ou mesmes à leur propre cause.”

... „Aussy vous pourrez leur dire de ma part que je pourray declarer à Sa Majesté la bonne volonté et inclination des provinces de Frise, Gueldres, Overissel et Utrecht plus que de ceux de Hollande; lesquelles provinces susdites d'elles mesmes ont fait offre de la souveraineté à Sa Majesté et d'un gouvernement plus absolu à moy-mesme...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 109).

264. 1586. 18 November (Den Haag).

Estat de guerre... pour les garnisons ordinaires des Provinces Unies... dressé par Son Excellence devant son partiment vers Angleterre.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 114 vgg.).

265. 1586. (de apostille gedateerd 20 November).

Remonstrantie van Holland, Zeeland en Friesland aan Leycester.

Klachten, dat de op hun vroegere remonstrantie door L. genomen resoluties niet zijn ten uitvoer gebracht enz.

Inc. „Remonstrent en deue reverence les chevaliers, nobles et villes d'Hollande, représentants les Estats dud. pais, ensemble les Estats et pais du Conté de Zelande et de Frise...”

Met apostille van Leycester.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 148).

266. (Copie).

Brieven: 1. van Norris aan Hohenlohe; 2. van Hohenlohe aan Norris; 3. van Norris aan Hohenlohe; 4. van Norris à Leycester (de laatste gedateerd 21 November 1586), aangaande de uitdaging door Norris aan Hohenlohe gezonden.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 161).

267. 1586. 23 November (Utrecht).

Procesverbaal, constaterende, dat de Ridderschap van Utrecht geweigerd heeft de lezing van het rapport van Burgemeester Deventer over zijn zending naar Leycester en van de brieven van Leycester bij te wonen, en de redenen van deze houding opgevend.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 153).

268. **1586.** 23 November (z. p.).
Memoires exhibez à Messieurs les Estatz Generaux de la part de S. E.
Inc. „Premièrement. Quelles lettres et Instructions aura S. E. de
Messieurs les Estatz susd. pour estre communiquez de sa part à Sa M^{te}...”
Gevolgd door (fol. 128):

Responce des Estatz Generaux aux articles precedens.
(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 127).

269. **1586.** (De apostille van Leycester gedagteekend 24 November).
Memoire servante sur les apostilles de la memoire des Estats de
Hollande, Zelande et Phrise, nagueres à eulx presentée par Son Exc.
(Met apostille van Leycester).

Inc. „Sur l'appostille donné aux premier et 11me articles de leur dite
remonstrance supplient lesd. Estatz qu'il plaise à Son Exc. declairer,
s'il entend que le secours de Sa M^{te} de cinq mille hommes à pied et
mille à cheval doibve, par la réduction y mentionnée, estre remply
des Anglois à cheval et à pied, estans presentement à la charge desdits
Estats...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 142).

270. **1586.** 25 November (Den Haag).
De Staten Generaal der V. P. aan Elizabeth.
Over het vertrek van Leycester.
Inc. „Madame, nous remercions très humblement V. M...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 133).

271. **1586.** 25 November.
De Raad van State aan Elizabeth.
Over het vertrek van Leycester.
Inc. „Madame, parmy les tres grands bénéfices...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 112).

272. **1586.** 24 November (Den Haag).
Instruction pour les commissaires des monstres, estans de service,
tant de Sa Majesté que des Provinces Unies, de quelle nation qu'ilz
soient, ordinaires et extraordinaires, selon laquelle ils sauront (sic)
precisement à se reguler.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 164).

273. **1586.** 27 November (v. st.) (Den Haag).
Instructions pour le Sieur Hotman, maistre des requestes et agent
de Son Ex^{ce} en ce païs, commis au nom et de la part de S. E. pour
negocier et composer les differens et divisions de nouveau survenues
entre le Magistrat et ceux du clergé de la ville et province d'Utrecht,
conjointement avec Monseig^r le Comte de Moeurs et Monsr Metkercke,
conseiller d'Estat.

Moet zich verstaan met de Burgemeesters en „capitaines” (hoplieden),
en er op wijzen, dat zij hun eigen ondergang zullen bewerken en zich
het misnoegen van Z. E. en de Koningin op den hals halen, indien

zij voortgaan met twisten. — Hotman zal zich vooraf met Meurs et Meetkercke verstaan. Die van Utrecht moet H., indien zij het niet eens kunnen worden, aanmanen, om ten minste niet tot een „procédure violente” te komen en de zaak hangende te houden, totdat L. van de redenen der oneenigheid kennis heeft kunnen nemen.

Get. „J. W. Wylkes”.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 156).

274. 1586. 28 November (Den Haag).

Wilkes aan Hotman.

Heeft een brief ontvangen van Deventer, waarin deze verklaart niet de oorzaak te zijn van de Utrechtsche troebelen. Wat H. aan Deventer moet zeggen: „vous scavez que de changer l'estat de gouvernement d'une republyque appartient en premier au Prince, ce que je vous prie luy remonstrer: et si il vous repliquera que la souveraineté et l'encores avecques eulx, vous luy seaurés bien dire que cela se pourra entendre, quant tous les trois Estats seroient unis et toutesfoix lad. souveraineté n'est en eulx que *quoad habitum* et non pas qu'ils la doivent exercer, car cela est propre au Prince et au Gouverneur. De façon que vous luy priérés de penser bien à son faict et que de toucher à l'autorité de S. E. luy viendrait fort mal à propos et tous autres qui seroient de sa partye.

Get. „J. W. Wylkes”.

Inc. „Monsieur H. Depuis vostre partement...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 158).

275. (Copie).

1586. December.

Lettre d'un gentilhomme flamand à ung sien amy francoys, contenant le discours veritable de ce qui est passé es Pays Bas, depuis le Gouvernement du Comte de Leicestre... jusques à son departement.

Ged. „De Bruges, ce 20 decembre 1586. Par Celluy qui est tout vostre (?) à vous faire service. B. M.”

Verhaal van de krijgsgesbeurtenissen in de Nederlanden, gericht tegen een pamflet «Memorables victoires que Dieu a données au Roy Catholique» en verspreid door den Spaanschen gezant te Parijs. — De «Lettre» is geschreven door een aanhanger van Leycester. — Waarschijnlijk afschrift van een pamflet; niet bij Knuttel.

(Bib. Nat. ms. fr. 20783, fol. 265).

276. 1586. 5 December.

Responce des Estats Generaulx, touchant la demande d'argent et réduction des gens de guerre.

Inc. „Les Estats Generaulx... ayant entendu la proposition leur faicte de la part de Son Excellence et Conseil d'Estat, par Mrs. Mr. Guillaume Bardess et Joos Teeling...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 172).

277. 1586. 7 December (Den Haag).

Contract tusschen den Raad van State en kolonel Schenck.

De Staten staan aan Schenck het recht toe belasting te heffen tusschen Rijn en Maas enz.; Schenck belooft van zijn kant een legermacht van 3350 voetknechten en 700 ruiters te zullen onderhouden.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 174).

278. (Vertaling).

1586. 11 December (Den Haag).

Remonstrantie van den Raad van State aan de Staten Generaal.

Inc. „Ceux du Conseil d'Estat ayant veu les deux responcees distinctes...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 181).

279. 1586. 13 December (Den Haag).

Wilkes aan Hotman.

W. vraagt H. hem eens dadelijk te schrijven over de Utrechtsche zaken en het streven der ontevreden aldaar „et si vous aves opinion que les mutins se doibvent ou veulent desporter de leur resolution de tout ruynner; car s'il n'y a point de esperance de les ranger à la raison par parolles, il fault donc chercher autre moyen de les y contraindre”. — Het best zou zijn Modet de stad uit te zetten. — „Nous avons secrètement mandéz le conte de Culenburgh, luy faisant acroire que c'est pour quelque grand service, affin qu'il n'eust plus moyen de brouiller les affaires à Utrecht, jusques à ce que tout fust appaisé. Je ne scai, s'il viendra.”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 182).

280. 1586. 14 December (Utrecht).

Resolutie der stad Utrecht en overige steden der provincie naar aanleiding van Hotmans komst tot bijlegging der geschillen.

Get. „Vandervoort”.

Inc. „Sur la proposition faite par le Seigneur d'Hotman...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 184).

281. 1586. Na 14 December (Utrecht).

Andtwoorde op tgheene mijn heere die Grave van Nieuwenaer etc., Stadtholder etc., belijft heeft den veerthienden Decembris zes ende tachentich den magistraet van Utrecht schriftelijke voor te doen draghen in de zaake vande gheestelijke, soe men die noempt, wte politijke regeeringhe te houden.

Résumé in *marginé*: „Off die besitters int tegenwoordich van de geestelijke beneficiën, in voegen soe sij die rechtvoort besitten, moogen geacht worden de ware Religie te volgen.

Off sij hun tot beweijnt van politicke saeken begeven mogen.

Off een christelijke magistraet betaemt met soedanige gebeneficieerden buyten hare professie in 's lants saeken te besogneren.

Off d'autoriteyt vande hoge overicheit hiertoe van node zy.

Off die Staete ende steden, selfs een lit sijnde, het eerste lit hebben mogen casseeren.

Vande naerder Uniecontracten ende des heeren Gouverneurs sijnen eedt."
(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 177).

282. (Fransche vertaling?)

1586. 14 December (Utrecht).

Resolutie van den Graaf van Nieuwenaar, waarbij de stad Utrecht en de mindere steden gelast worden weder met de geestelijkheid zitting te nemen tot nader orde van Zijn Excellentie. Bleef de stad Utrecht of een der andere steden weigeren, dan zullen de overige leden der Staten te Duurstede bijeen komen.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 183).

283. (Autograaf).

1586. 15 December (Utrecht).

Hotman aan de predikanten en het consistorie der stad Utrecht.

H. heeft geen partij gekozen in de twist; hij heeft zich binnen de grenzen van zijn instructies gehouden: „et si je ne me suis monsté favoriser le parti de la ville contre les Ecclesiastiques, j'ay fait en homme neutre, sincère, sans affection ou partialité...”

Get. „Hotman”.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 185).

284. 1586. 18 December (Den Haag) (v. st.).

De Raad van State aan de Stad Hamburg.

Over de noodzakelijkheid van de sluiting der Elbe door de vloot der Vereenigde Provinciën.

Inc. „Spectabiles... domini, Gratissimè fuerant nobis literæ vestre...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 187).

285. 1587.

Declaration sur la convocation des assemblées des Estats generaux et particuliers des Provinces Unies des Pays Bas.

(Over de wijze der convocatie — in acht te nemen formaliteiten — behandeling der zaken, enz.).

Opgesteld tot voorlichting van Leycester of zijn Engelsche raadgevers? vgl. het slot: „Il fault noter que toutes les lettres doivent estre escriptes en flameng, selon les privileges.

Inc. „Premierement, le Seigneur Souverain desdits Païs et en son absence...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 193).

286. (Minuut).

1587. 1 Januari.

Hotman aan Leycester.

Geeft verslag van zijn onderhandeling te Utrecht, betreffende de casatie van het geestelijk lid der Staten.

Inc. „J'ay fait par cy devant entendre à V^{re} Ex^{ce}, que peu après vostre partement il est survenu un different...”

17 blzz. folio.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 205).

287. 1587. 6 Januari ([’s-Gravenhage]).

Remonstrantie van den Raad van State aan de Staten Generaal.

Inc. „Messieurs des Estats Generaulx sont memoratifz, que afin de pouvoir...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 216).

288. 1587. 14 Januari (Utrecht) (st. v.).

De Stad Utrecht (aan den Raad van State?) ¹

Over het geschil tusschen de Stad en de overige leden der Staten van Utrecht.

Inc. „Haults, nobles, tresdoctes, sages et discrets Seigneurs, nous vous avons advertiz par noz dernieres lettres du VIIIe de ce mois ce que nous estoit advenu en la Chambre des Estatz de nostre Province...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 222).

289. 1587. 14 Januari (Den Haag).

De Raad van State aan Leycester.

Moeilijkheden der stad Deventer met den Gouverneur Stanley. Verzoek om Stanley uit Deventer terug te roepen en het garnizoen te verminderen.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 230).

290. 1587. 17 Januari.

De Staten Generaal aan den Raad van State.

Antwoord op een propositie van den Raad. — Klachten der Staten over wanorde in de financiën.

Inc. „Les Es. Gen. des Prov. Un. du Païs Bas aiant veu et meurement examiné...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 135).

291. 1587. 20 Januari (z. p.).

Leycester aan de Staten van Holland. (?)

Over de benoeming van leden voor den Raad van State.

Inc. „Je suis informé par les Deputez des Estatz des Provinces Unies des Païs Bas...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 43).

292. 1587. 20 Januari (Greenwich).

Leycester aan Hotman.

Over beschuldiging van geldzucht tegen L. in zijn afwezigheid ingebracht.

Get. „Leycester”.

1. Adres ontbreekt. Of zijn de Staten Generaal bedoeld? vgl. het stuk fol. 236 van hetzelfde deel.

Inc. „Hottoman, I have received your lettres all together this very daye...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 44).

293. 1587. 22 Februari (Greenwich).

Leycester aan Hotman.

Wenscht, dat H. voort zal gaan, hem te schrijven over water voortvalt. Verwondert zich dat H. buiten hem om aan de Koningin heeft geschreven. — P. S. over de aanvallen op L. in zijn afwezigheid.

Inc. „Hotman, I have receyved sundrye of your letters...”

Get. „R. Leycester”.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 65).

294. 1587. 24 Februari (At the Court [Greenwich?]).

Arthur Atye aan Hotman.

Over H.'s zaken en zijn ongelukkigen brief aan de Koningin. — Over den jammerlijken toestand der Nederlanden. — Executie van Maria Stuart. — Militaire voorbereidingen in Spanje „but I thinke it is a *la Española*, great in speeche and little in effect”. — Over het verraad van Stanley en Yorke.

Get. „Arthur Atye”.

Inc. „Mr Hotman, I have received sundrye of your letters...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 66).

295. 1587. 26 Februari (Alkmaar).

Willem Mostart aan Hotman.

Over de commissie van Sonoy en of deze zich voortaan te beschouwen heeft als Gouverneur van Noord Holland.

Get. „Guille Mostart”.

Inc. „Monsr Hottoman, j'espère qu'avez accepté et prins en bonne part l'excuse...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 67).

296. 1587. 10 Maart (z. p.).

Leycester aan Hotman.

Kondigt de overkomst aan van Lord Buckhurst en van Atye. — Opdrachten over te brengen aan verschillende personen.

Get. „Leycester”.

Inc. „Ottyman, I doe... well accept of your honest and faythfull service...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 69).

297. (Origineel?)

1587. Maart.¹

Inconvéniens qui pourraient advenir si Son Excellence ne revient pardeçà.

(Redenen, die Leycester moeten bewegen weder naar Nederland terug te keeren en het bestuur in handen te nemen).

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 110).

1. Deze datum schijnt later boven het stuk geschreven.

298. (Minuut, hand van Hotman).

1587. Maart.

Raisons pour lesquelles les Etats peuvent prétendre occasion de ce départir de l'alliance d'Angleterre et donner couleur à leurs procédures contre le party et nation angloise.

Engeland is de gemaakte voorwaarden niet nagekomen; grieven der Staten tegen den Raad van State en tegen Leycester. — Malversaties van Engelschen in Nederlandschen dienst.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 16).

299. (Minuut, hand van Hotman).

1587. Maart.

Gedragslijn, die Elizabeth tegenover de Nederlanden moet volgen: „Que Sa Majesté, pour l'ingratitude, dont usent ces gens-cy... leur monstre par bonnes raisons, qu'elle et sa couronne peuvent fort bien se passer d'eux...”

De Koningin moet toonen, dat zij boos is, „faire la courroucée”, en vóór alles den binnenlandschen toestand verbeteren: „chose bien aisée à faire,... n'y ayant tout au plus que huit ou dix mauvais garçons, qui sont ou papistes ou partiaux, et tous ensemble gens de petite estoffe, avarés et ambitieux...” De Koningin moet verklaren, dat zij het land niet aan zich zelf zal overlaten, en Leycester zoo spoedig mogelijk terugkeeren...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 20).

300. (Minuut). ¹

1587. Maart.

S'il cet expédient que Son Excellence retourne par-deçà et les raisons qui l'en peuvent desmonvoir.

Leycester heeft tegen zich: Maurits; Hohenlohe en de Duitsche bevelhebbers; de Staten; het volk en de predikanten zijn weifelend. Hij kan niet rekenen op de Engelschen, die zich in Nederland bevinden. Hij is even onkundig van de Nederlandsche zaken als toen hij aankwam, en zijn omgeving is erbarmelijk. De dood van Sidney is voor Leycester een groot verlies geweest.

Bij Groen, Arch. 2e serie, I, p. 63.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 22).

301. (Minuut).

1587. Maart.

Certains doutes et difficultez à proposer au fait de cet Estat.

Vragen betreffende den regeeringsvorm der Vereenigde Provinciën; de houding der Staten tegen Leycester; de oorzaken van Leycesters impopulariteit; de duldung der „lorrendraaiers”, tegen de letter der plakaten.

Inc. „1°. Comment et par quelles raisons on peut prouver que cet Estat est aristocratique et non démocratique?”

Bij Groen, Arch. 2e serie, I, p. 39.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 25).

1. Het schrift schijnt van Hotman.

302. (Copie).

1587. Maart (later bijgeschreven datum).

(De Nederlandsche predikanten [?] aan Elizabeth).

Smeekschrift, er op aandringende, dat de Koningin de verdrukte Kerken in de Nederlanden bij zal staan.

Inc. „In his Provinciis adhuc Christi spirare Ecclesias...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 32).

303. (Copie).

1587. 20 Maart o. s.

De la court d'Angleterre le 10 de mars stilo veteri.

Ontdankbaarheid der Nederlanders jegens Leycester, die de goede bedoelingen der Engelschen geheel vrijdelt.

(Ongeteekend).

Inc. „Touchant le retour de Son Excellence...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 35).

304. (Copie).

1587. 24 Maart (Den Haag).

De Raad van State aan Leycester.

Jammerlijke toestand des lands; uitputting der provincieën; alleen Holland kan nog geld opbrengen. Noodzakelijkheid van Engelsche hulp en van Leycesters terugkomst.

Inc. „Monseigneur, Vostre Excellence aura par nostre dernière...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 38).

305. (Copie).

1587. 25 Maart.

Wilkes, lid van den Raad van State, aan de Staten Generaal en de Staten van Holland.

Klachten over de miskenning van het gezag van Leycester.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 42).

306. (Copie).

1587. 30 Maart (Medemblik).

Stukken betreffende de zaak van Sonoy.

1°. Punten schriftelijk overgegeven door de gedeputeerden der Staten van Holland.

2°. Antwoord van Sonoy op deze punten.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 60).

307. (Copie).

1587. 4 April.

Die van Utrecht aan Leycester.

Toegenegenheidsbetuigingen. Noodzakelijkheid van L.'s terugkomst.

Inc. „Monseigneur, si nous altérons souvent les passions de nostre âme...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 63).

308. (Copie).

1587. 4 April (Utrecht).

..... aan Wilkes.

Noodzakelijkheid van de terugkomst van Leycester, ten einde de welgezinden te steunen, de flauwen, libertijnen en atheïsten te bestrijden. (Ongeteekend).

Inc. „Ceux de la ville écrivent itérativement à Son Excellence...”
(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 64).

309. (Copie).

1587. 13 April (Medemblik).

Sonoy aan Wilkes.

Verslag van zijn moeilijkheden met Maurits.

Get. „Diederick Sonoy”.

Inc. „Monsieur, j'ay receu la vostre du VIIe...”
(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 71).

310. 1587. Mei (later bijgeschreven datum).

Advis à Son Excellence.

Raadgevingen, hoe hij na zijn terugkomst in Nederland zal hebben te handelen.

(Ongeteekend. Van de hand van een vriend van Sonoy, Deventer enz., tegenstander van Buys).

Inc. „1°. D'autant que les Estatz ont ceste impression...”

Bij Groen, Arch. 2e serie, I, p. 47.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 79).

311. (Copie).

1587 v. s. 1 Mei (Croyden).

Leycester aan Sonoy.

Dankbetuigingen voor zijn getrouwheid. — Weet nog niet, wat van zijn (L.'s) terugkomst te denken. — Zaak van Hohenlohe.

Get. „R. Leycester”.

Inc. „Monsieur le Gouverneur, les altérations et changement...”

In hoofdzaak bij Groen, Arch. 2e série, I, p. 68.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 78).

312. (Copie).

1587. 11 Mei (A la court, à Cryton).

Leycester aan Deventer.

Klachten over voortdurende tegenwerking, bepaaldelijk over Hohenlohe, die L. van moordaanslag op zijn persoon beschuldigt.

Inc. „Monsieur le Bourguemestre...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 87).

313. (Minuut).

1587. 12 Mei.

Nota over hetgeen is voorgevallen tusschen de naar Den Haag geroepen Hollandsche predikanten en den President Van der Myle en andere gemachtigden der Staten van Holland.

Vermaningen van de Staten aan de predikanten, om niet met de regeering te twisten, vooral met het oog op de jammerlijke gevolgen dier tweedracht in Vlaanderen.

Inc. „Le 12 de may, les ministres de Hollande ont esté mandez...”
(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 88).

314. (Origineel).

1587. 20 Mei st. v.

Prounincq, gezegd Deventer, aan [Hotman?].

Twisten van den Graaf van Nieuwenaar met de Staten van Utrecht, naar aanleiding van het garnizoen der stad en de uitzetting van den predikant Modet.

Get. „G. de Prounincq, dit de Deventer”.

Inc. „Ce que j'ay preveu a prins le succès ensuivant...”
(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 90).

315. (Minuut).

1587. 27 Mei (Utrecht).

Brief aan Leycester. Uitvoerige uiteenzetting der redenen, die L. bewegen moeten naar Nederland terug te keeren.

(Ongeteekend. Van Deventer?).

Inc. „Monseigneur, devant que respondre à ce qu'il a pleu...”

Gevolgd door een korter schrijven (van de Utrechtsche Staten?) in denzelfden zin.

Inc. „Ceste lettre nous estant communiquée...”
(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 93).

316. (Copie).

1587. 27 Mei (Den Haag).

De Raad van State aan den Koning van Denemarken.

Klachten over lasten aan de Nederlandsche kooplieden in Denemarken opgelegd.

Get. „Mauritz de Nassau. Tho. Wilkes”.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 98).

317. (Origineel).

1587. 31 Mei (from the Court at... [onleesbaar]).

Arthur Atye aan Hotman.

Aanstaand vertrek van Leycester naar Nederland. — Krijgsbedrijven van Drake in Spanje.

Get. „Arthur Atyer”.

Inc. „Mr Hotman, I thanke you...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 103).

318. (Copie).

1587 o. s. 31 Mei (Utrecht).

De predikanten en ouderlingen van Utrecht [aan ?].

Tusschenkomst ten behoeve van Hermanus Modet, in zijn geschil met Nieuwenaar.

Inc. „Illustrissime et generose Domine, quantopere...”
(De brief is niet gericht aan Leycester, van wien gesproken wordt in de 3de persoon).

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 99).

319. (Copie).

1587 st. v. 4 Juni (Utrecht).

Prouninck gezegd Deventer aan Lord Buckhurst.

Tegen de vredesplannen. Noodzakelijkheid van een krachtig optreden tegen den vijand.

Inc. „Temporis iniuvia, generosissime... domine...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 104).

320. (Minuut).

1587. Juli (z. p.).

Opgave van geruchten onder de bevolking loopende, ongunstig voor de Engelsche regeering en voor Leycester. Elizabeth wordt beschuldigd van hebzucht, van onderhandelingen met Spanje, van plannen om de soevereiniteit aan te nemen zonder de privilegiën te eerbiedigen; Stanley zou met medeweten der Engelsche regeering verraad hebben gepleegd, enz. Leycester zou zich hebben schuldig gemaakt aan peculaat, en dat van zijn Engelsche gunstelingen hebben geduld. Van de Engelsche natie wordt niets dan kwaad gezegd.

Bij ieder gerucht wordt de bron genoemd. Karel Roorda zou gezegd hebben „que le país estoit tombé de tyrannide in tyrannidem”; Oldenbarnevelt: „que la province de Hollande se peut conserver d'elle-mesme et sans aucun secours forain, et qu'il est très dommageable d'imprimer opinion contraire aux esprits du peuple”.

(Hand van Hotman).

Een Engelsche vertaling van dit stuk, in de Engelsche archieven, is door Motley gebruikt; cf. *The United Netherlands*, ed. 1872, chap. XIII, p. 420 col. b, en de noot.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 126).

321. (Minuut).

1587. Juli.

Hotman aan Leycester.

H. waarschuwt L. tegen de obstinatie der Staten, die zich niet met hem verstaan *willen* en met de stedelijke regeeringen op het nauwst verbonden zijn. „Quanto alli borgomaestri delle città, iquali sono tutti mercanti, sono in ciascuna città tre o quattro così legati insieme, che mentro l'uno di essi è borgomaestro, l'altro è nel collegio de' Stati, e la comunità non sa altro che quello ch'intende da essi, sia bene ò male, et così si lascia condurre come una pecora...”

„V. Eccellenza si inganna, s'ella pensa di trattar con i Stati amorevolmente et cavar da essi una risoluzione conforme alla ragione...” — L. moet steunen op Utrecht, Gelderland en Overijssel, die, door den vijand bedreigd, zich gewilliger zullen toonen.

In Holland moet L. zich direct wenden tot de bevolking der steden

en de bevelhebbers der schutterijen (alle communittà et capitani de citta-dini). Zijn vermaningen moeten een mengsel zijn van goedgevendheid en gestrengheid. „Questo popolo si diletta di una forma de republica mescolata, ne sa per se stesso mantener sua libertà, per esser le città tutte quasi eguali di potenza et molto ineguali di parere; non patisce ancora esser governato tirannicamente, ma vuol essere trattata con una certa via di mezzo, ciò è benevolenza et severità.”

Adres: A Sua Eccellenza.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 130).

322. (Minuut).

1587. Juli.

Hotman aan Leycester.

Nu de Staten, wat de hoofdzak van den regeeringsvorm betreft, hebben toegegeven, moet L. zich niet te zeer bekommeren om hun tegenwerking in kleinere zaken, die gevolg is van wantrouwen, maar voor alles zorgen meester te blijven van de financiën.

Inc. „Illmo Signor mio Oss^{mo}, io intendo che gli Stato hanno dato a V. Eccellenza...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 132).

323. (Copie of minuut).

1587. Juli.

Opgeaaf der punten door de Staten van Holland gesteld, en waarin zij hun verschil van zienswijze met Leycester over den regeeringsvorm resumeeren.

Aanmerkingen hierop: „Ce qu'ils en font n'est que pour donner des traverses à S. E. et le laisser de ce gouvernement, affin qu'il le quitte bientôt. Ceux d'Utrecht ont requis copie des susd. articles à proposer, mais ils ne les ont voulu bailler, disans que, si ceux d'Utrecht n'y veulent consentir de leur gré, ils ne lairront de passer outre à les proposer à S. E.

Son Exc. ne se doit arrester à cecy, ni s'en soucier beaucoup...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 129).

324. (Copie?).

1587 st. ang. 16 Juli (z. p.).

Questions to be resolved by Mr. Wilkes.

No. 1—5 der vragen handelen over financie-zaken. Van de overige zijn belangrijk:

6. Whither the licenses graunted for the carradge of victually to the enemy have been done with his [Wilkes] assent or privity...

8. What should move the people to dislike of the overture of peace, considering how greatly they are grieved with the burden of the impositions, and what course might be taken to drawe them to like therof.

9. Which of the States have most credit with the people, and whither any of them may be made instruments to draw them to encline to a peace.

10. What persons, that have credit with the people, are suspected to incline to Spaigne.

11. What townes stand deutyfully affected in any of the United Provinces, and what garrisons are placed in the same.

Vraag 12—15 over Hohenlohe.

15. Whither any motion hath ben made underhand by the Count Holloch to bring the soveraintie of those countreyes under the King of Dennemark...

Vragen door Lord Buckhurst of Leycester aan Wilkes voorgelegd?

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 125).

325. (Z. j.). 20 Juli (At the Court) [geplaatst onder de stukken van 1586, maar blijkbaar van 1587].

Arthur Atye aan Hotman.

Persoonlijke zaken H. betreffende. — Onderhandelingen met de Nederlandsche Staten. — Uitrustingen van Drake en anderen tegen Spanje.

Get. „Arthur Atye”.

Inc. „Mr Hotman, my E. my master hathe willed me...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 89).

326. (Copie).

1587. 23 Juli (Middelburg).

Vragen door Leycester aan de Generale Staten gesteld, waarop zij ondubbelzinnig moeten antwoorden:

1. S'ils entendent que S. E., son gouvernement durant, ait administration souveraine es faits de guerre et leurs dependances...

S'ils intendent ou point que, durant son gouvernement, il ait en affaires politiques telle administration et puissance que les gouverneurs généraux du temps de l'Empereur Charles...

In het geheel zeven vragen.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 128).

327. (Origineel).

1587. 4 Augustus (Londen).

... aan Hotman.

Verhaal, hoe schrijver, tegelijk met Norris te Londen, voor den Geheimen Raad is geroepen en daar heeft moeten verklaren, waarom hij de Nederlanden verlaten heeft zonder Leycester op te wachten, enz.

(De schrijver is een heftig tegenstander van Leycester).

Get. „Votre très obligé et affectionné à vous aimer, obeir et servir à jamais, que connoissez”.

Misschien is de schrijver een zekere Clerk, te gelijk met Wilkes naar Engeland opgeroepen, vgl. hetzelfde deel, fol. 177.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 134).

328. (Origineel).

1587. 12 September (Meppen).

Lancelot Parisiis aan Leycester.

Verslag van de bezetting van Meppen door de Staatsche troepen.

Get. „Lancelot Parisis”.

Inc. „J'espère que Vostre Excellence aura receu...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 147).

329. (Origineel).

1587. 7 October (Leeuwarden).

..... aan Leycester.

Krijgsbedrijven in de Ommelanden. — Politieke toestand in Friesland; men verlangt naar de komst van L.; Graaf Willem [Lodewijk] is gnnstig jegens dezen gezind.

(Handteekening onleesbaar).

Inc. „May it please your Ex^{ce}, at my arrival...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 157).

330. (Origineel).

1587. 7 October (Arnhem).

Leycester aan Hotman.

Inneming van de Zutfensche forten. — Zaak van P. Buys: de schuld der verwijdering ligt aan Buys, die de Staten tegen L. heeft opgezeft. Betuigingen van goeden wil jegens Buys en de Staten.

Get. „R. Leycester”.

Inc. „Ottoman, La causa che io non [ho] potuto responder piu presto...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 155).

331. (Copie).

1587 st. v. 13 October (Leeuwarden).

Copie epistolæ ad Præsidentem de statu Reipublicæ Frisiorum missæ.

Protest tegen financieele maatregelen door de Gedeputeerden genomen. Verzoek aan den „Præses” bij Leycester om tusschen beiden te komen.

Get. (voor de grietmannen van Westergoo:) „Wilko van Holdinga.

Feio van Goslinga. (voor Westergoo:) Gerrolt Heerma. Menne

Takesz. Sceltinga.”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 160).

332. (Origineel).

1587 st. v. 17 October (Leeuwarden).

Graaf Willem Lodewijk en de Staten van Friesland [aan Leycester]. Over Leycesters overkomst naar Friesland; bezwaren tegen een buitengewone convocatie der Staten.

Inc. „Monseigneur, nous avons entendu par le bruit commun...”

Get. „Guillaume Louys de Nassau. Les Deputez des Etats de

Frise. Par ordonnance d'iceux E. Sibrandi.”

(Bib. Nat. ms. fr. 15950, fol. 3).

333. 1587. [Na den 17] October.

Lettre [supposée] (uitgeschraapt) du capitaine Mansart ' sur le fait de Leyde.

Ander opschrift: „Copie d'une lettre de mon frère durant sa prison, écrite à mon cousin de Groenevelt, son colonel.”

(Van de hand van Hotman, uitgeschraapt: „supposée et faulse”).

Verhaal van zijn aandeel in den aanleg tegen Leiden.

(Ongeteekend).

Inc. „Monsieur mon cousin, je n'ai voulu faillir de vous advenir...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 163).

334. (Origineel).

1587. 6 November (Leiden).

P. des Regemortes [aan Hotman?].

Executie van De Maulde c. s. te Leiden. Vergeefsche pogingen van Lipsius om De Maulde te redden.

Inc. „Monsieur, passé long temps ay eu le desir de vous saluer par mes lettres...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 165).

335. (Origineel).

1587. 14 November (Leeuwarden).

L. Angelstedt aan Hotman.

Verhaal van zijn gevangenneming te Leeuwarden. — Schrijft aan Leycester; deze kan verzekerd zijn „des bonnes affections du peuple de ce pais-cy, et aussi du pluspart des Capitaines, qui veulent garder leur serment qu'ilz ont fait à Sa Majesté et Son Excellence, principalement ung nommé capitain Knop, lequel vad vers son Excellence avecq 500 bons soldats...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 171).

336. (Origineel).

1587. 17 November (Middelburg).

Guerin de Cappelot aan Hotman.

Berichten over den burgeroorlog in Frankrijk. — Arrestatie van Vilers te Middelburg. — (Omstandig verhaal).

Get. „Guerin de Cappelot”.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 169).

337. (Origineel).

1587. 29 November (Axel).

Jan Piton aan Leycester.

De inwoners van Axel zenden eenige personen naar L. om hem te vragen, waaraan zij zich te houden hebben: of zij de stad moeten behouden of haar verlaten.

Get. „Jan Piton”.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 176).

338. (Minuut met verbeteringen).

1587 st. v. 6 December (Vlissingen).

Afscheidsbrief van Leycester aan de Staten.

Inc. „Messieurs, je crois que pouvez vous souvenir...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 180).

339. (Copie).

1587. 20 December (Medemblik).

Sonoy aan Maurits van Nassau.

Klacht over de voorgenomen verandering van het garnizoen van Medemblik. Sonoy is genooddaakt Leycester getrouw te blijven zoolang deze aan het hoofd der zaken staat.

Inc. „Monseigneur, après mon retour d'outre-mer...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 37).

340. (Copie).

1587.

Hessel Aysma aan Gerard Prouninc, gezegd Deventer.

Noodzakelijkheid van een dictatoriaal gezag; onmacht der welgezinden, invloed dergenen, die een verzoening met Spanje willen.

Get. „Hesselus Aysma”.

Inc. „Binas tuas litteras, vir clarissime...”

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 34).

341. (Copie).

1588 st. v. 29 Maart (Utrecht).

Copie de ce qu'a esté déclaré de bouche et donné en escript par Estienne Lesieur, au nom de Monsr. Willughby, lieutenant général pour Sa Majesté d'Angleterre es Pays Bas, aux trois Estatz de la Province d'Utrecht, iceux assemblez en leur collège en Utrecht, le 29 mars 1588 st. v.

Aanmaning tot eendracht tusschen de provinciën.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 4, fol. 195).

342. (Datum onleesbaar).

Leycester aan Hotman.

Over private zaken. — Aan het slot over den bedreigden staat der Protestanten in Frankrijk: L. vreest een „horrible massacre”.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 160).

343. 158(6?). 29 November.

Leycester aan Hotman.

Over private zaken; o. a. over „a gardynier I desire to have out of that country”.

Get. „R. Leycester”.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 190).

344. 4 Januari [met latere hand bijgevoegd: 1587 ¹].
Leycester aan Hotman.
Private zaken.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 215).

345. (Autograaf).

1 Januari (z. p.) [latere hand: 1587 ²].

Leycester aan Hotman.

Roept H. naar Engeland terug.

Inc. „I perceive Her M^y ys determyned to employe you to ye D.
Cassamyre...”

Get. „Leycester”.

(Arch. Aff. Etrang. Corr. Hollande, 2, fol. 214).

346. (Copie; origineel archieven Simancas).

1595. 6 Maart (Brussel).

Estevan de Ibarra aan Philips II.

Oorlogsberichten, verrassing van Hoei etc.

Inc. „En mis postreros despachos avisó V. M...”

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 286, fol. 8).

347. (1609?). (Z. d.).

Raggioni persuasive alli Illmi SSi de i Stati Generali di Flandria,
concernenti i loro interessi nella tregua col Re di Spagna.

(Noodzakelijkheid van het bestand. — Copie of vertaling van een
pamflet?)

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 264, fol. 250).

348. (Z. d.). Dertigjarige oorlog; vóór Wallensteins dood.

Copia sumaria de la consulta de los rebeldes de Olanda y de la
conjuracion que hicieron contra el Imperio Romano y la casa de Austria,
que al fin se ha venido à descubrir.

Copie of vertaling van een pamflet?

(Arch. Aff. Etrang. Mém. et Docum. Espagne, vol. 264, fol. 77).

1. Foutieve datum: H. was toen deze brief werd geschreven in Frankrijk, zoo-
ver men uit den inhoud kan opmaken.

2. Foutieve datum.

VOORREDE.

Nadat door Prof. Dr. P. J. Blok in het jaar 1896 op last der regeering een onderzoek was ingesteld naar archivalia, belangrijk voor de geschiedenis van Nederland, werd bij K. B. van 16 Dec. 1896 den heer GÉDÉON HUET, onderbibliothecaris aan de Bibliothèque Nationale te Parijs, opgedragen om onder leiding van Prof. Blok een meer gedetailleerd onderzoek naar sommige belangrijke documenten in te stellen.

Tot die belangrijke documenten behoorde naar des hoogleeraars gevoelen ook een in Série T. van de Archives Nationales (Séquestre des particuliers et des corporations laïques) voorkomende verzameling van stukken, betrekking hebbende op het geslacht van EGMONT en daarmede verwante geslachten, afkomstig van den emigrant EGMONT PIGNATELLI, een afstammeling van de Nederlandsche Egmonts.¹

Tegen de bewerking van dezen bundel werden door den heer HUET bezwaren geopperd op grond van onvoldoende bekendheid met genealogische en lokale bijzonderheden (dit laatste in het bijzonder ten opzichte van de talrijke Geldersche stukken, die zich in deze verzameling bevinden). Dit gaf den hoogleeraar aanleiding om na voorafgegaan overleg aan de regeering voor te stellen de bewerking dezer stukken aan mij op te dragen. Bij K. B. van 24 Maart l.l. ontving ik de opdracht daartoe.

Het onderzoek is door mij in de maand Mei van dit jaar gedaan. Het is mij een behoefte hier met erkentelijkheid gewag te maken van de medewerking, door mij ondervonden van H. M.'s gezantschap te Parijs, van de heeren Directeur en Archivarissen der Archives Nationales aldaar en van de voorlichting van Prof. Blok.

Ten slotte mogen hier eenige woorden van toelichting een plaats

1. Zie het verslag van Prof. Blok, blz. 49 en 50.

vinden ten dienste van hen, die van de resultaten van mijn arbeid kennis zullen nemen.

Aangezien het door mij beschreven archief een verzameling familiepapieren is en er dus bij een groot deel daarvan geen andere samenhang kan bestaan dan deze, dat het stukken zijn rakende personen van hetzelfde geslacht, heb ik na rijp beraad besloten van iedere generatie van het geslacht van Egmont een rubriek te maken en broeders tot één rubriek te brengen: zoo bestaat b.v. de rubriek VI uit de stukken van hertog Arnold (a) en die van zijn broeder Willem (b).

Wat betreft de leden van het geslacht van Egmont meen ik te kunnen volstaan met te verwijzen naar de hierbij gevoegde genealogische tabel, grootendeels ontleend aan Stokvis, Manuel de l'histoire etc., deels aangevuld uit de familiepapieren zelve, vooral met betrekking tot de namen der vrouwen.

Wat betreft de stukken aangaande andere geslachten als Barlaimont (XV—XVII), Meurs (XVIII) en Nieuwenaar (XIX), wier aanwezigheid in een Egmontsch familiearchief verwondering zou kunnen wekken, een vertoog door Procope François d'Egmont ingeleverd ten vredehandel te Rijswijk in 1697 geeft dienaangaande het gewenschte licht.

Men leest daarin n.l. (blz. 7): „Marie Marguerite de Barlaimont fut mariée au comte Louis et Philippe comte d'Egmont, nostre très-honoré Seigneur et Père, eut pour femme Marie Ferdinande de Croy.

Du chef de Marie Ferdinande de Croy, nostre très-honorée Dame et Mère, les Comtez de Meurs et de Hornes nous appartiennent, du chef de Walburge de Nieuwenaar ¹, qui les a justement possédé jusques en 1600, qu'elle mourit sans enfant.

Philippe de Croy, Marquis de Renti, arrière petit fils de Walburge de Meurs, luy succéda; de luy cette succession a esté transmise à Charles Philippe de Croy, son fils, et Marie Ferdinande, sa fille, nostre Mère, a esté sa seule héritière.

Nous avons encore un droit incontestable à la succession de Walburge de Nieuwenaar en vertu des dispositions, qu'elle fit des Comtez de Meurs etc en faveur de Sabine d'Egmont, qu'elle adopta pour sa fille et qui en disposa en faveur de Charles comte d'Egmont, nostre bisayeul.”

Minder gemakkelijk is vast te stellen, hoe de stukken van hertog Reinald en Eduard van Gelre in dit archief zijn gekomen; het waar-

1. Eerst gehuwd met Phil. de Montmorency, graaf van Horn († 1568), en later met graaf Adolf van Neuenahr († 1589).

schijnlijkst acht ik, dat deze daarin zijn gekomen door Maria van Arkel, moeder van hertog Arnold, wier grootmoeder een zuster was van Reinald en Eduard.

Geheel onverklaarbaar is de aanwezigheid van de sub XXII en XXIII gebrachte stukken. Laatstgemelde heb ik niet beter weten te omschrijven dan door het woord Varia; eerstgenoemde zijn afkomstig uit de jaren 1549—1555. De rentmeester Cornelis Anthoniss heeft n.l. zijn ambt bekleed van 1549 tot 1564, terwijl uit den inhoud blijkt, dat zij dateeren uit den tijd vóór den afstand van Karel V.

Verreweg de meeste stukken zijn op perkament geschreven; waar zij op papier zijn geschreven, is dit door mij vermeld, behalve waar uit den aard van het stuk voldoende blijkt, dat papier is gebruikt b.v. bij brieven.

Bijna geen stuk is meer van zegels voorzien; waar een enkele maal bij uitzondering een zegel bewaard is gebleven, is dit door mij vermeld.

ARNHEM, 12 Juli 1898.

J. S. VAN VEEN.

I. Willem I van Egmont.

1226.

Abt en prior van Egmont verklaren aan Willem, Heer van Egmont, de advocatie der kerk aldaar en alle andere leengoederen in dien vorm te hebben gegeven, dat na zijn dood zijn zoon en bij onstentenis van een zoon zijn dochter en zoo vervolgens die zullen bezitten.

Vidimus van den notaris Willem Paedgen,
dd. 20 Sept. 1450.

1227 — November.

Verklaring van den Abt van Egmont aangaande de opvolging der leenen, die heer Willem van E. van het klooster verheft.

Uitgeg. bij van den Bergh, I. no. 307.

II. Wouter II van Egmont.

1312 — des Dynsdages na sente Pontiaens dach.

Henric en Symon, resp. pastoors van Haringkarspel en Warmenhuizen, verklaren van een aantal oude en wijze personen gehoord te hebben, dat Haringkarspel een vrij ambacht van heer Wouter van Egmont is.

1319 — in Pynsterdaghe.

Dideric van Wassenaer en tien andere mannen van den Graaf van Holland verklaren, dat Gerrit van Eemskereck en Jan Persijn hun gezegd hebben, dat zeker accoord tusschen den Abt van Egmont en heer Wouter van E., dat zij bij zich hadden, in geval van overlijden van een van beide partijen dood en te niet zou zijn.

III. Jan I van Egmont.

1351 — des Vridaghes voir sinte Clementis daghe.

Ghisebrecht van Nuwenrode sluit met Jan van Arkel, Jan van Cuemburch, Jan van Egmonde, Jan Persijn, Heer van Waterlant, Gheret van Eemskereke, Jan van den Wateringhen, Gheret van Egmonde en

de steden Delft, Haarlem, Leiden, Amsterdam, Rotterdam en Zaandam een verbond tegen Willem van Duvencorde en Jan van Pollanen.

1364 — des Vridages na sinte Pietersdach ad Vincula.

Aelbrecht van Beyeren machtigt de Heeren van Arkel, Jan van Egmont, Henric van Eemskere en Willem van Naeldwie om met den Hertog van Gelre een dading aan te gaan „ende van der zoenen van den Here van Culenborch”.

1367 — s'Dinxdaghes na sinte Margrieten daghe.

Walraven van Brederode verklaart van heer Jan van Egmont en van IJsselstein den bruidschat van diens dochter te hebben ontvangen.

IV. Arnt van Egmont.

1375 — op sente Laurens avont.

Huwelijksvoorwaarden tusschen Claes (de naam is geheel uitgewischt) en Heylewijf, bastaardzuster van den Heer van Egmont.

1382 — des Dinxsdaghes na sinte Michiels daghe.

Berthelmeus van Raphorst, ridder, verklaart, dat heer Aernt van Egmont en IJsselstein hem alles betaald heeft, wat hij schuldig was ter zake van den bruidschat van Catharina van Egmont.

Va. Jan II van Egmont.

1409 — opten Meyendach.

Heer Jan van Egmont tochtigt zijn moeder Yolente van Lymingen aan 900 Fransche kronen uit zijn heerlijkheden Egmont en IJsselstein, welke tocht door graaf Willem van Holland bekrachtigd wordt.

1410 — opten lesten dach in Augusto.

Graaf Willem van Holland verleent gratie aan heer Jan van Egmont op voorwaarde, dat hij vóór Vastenavond e. k. om beleening verzoekt.
Op papier met opgedrukt zegel in rood was.

1410 — September 12.

Acte door den notaris IJsebrand Symons opgemaakt van het antwoord door den Abt van Egmont gegeven aan Jacob, bastaard van Egmont, als schout van Egmont betreffende de jurisdictie. De abt had n.l. tegen een onderdaan van den Heer van E. recht gezocht bij den Graaf, waartegen de Heer als bezittende de jurisdictie geprotesteerd had.

1411 — opten seven ende twintichsten dach in 'Aprille.

Mary van Arckell, Vrouw van Egmont en IJsselstein, belooft restitutie van den brief, waarbij haar door heer Johan van Egmont, haar man, een jaargeld van 1000 kronen wordt toegelegd, aan hem of zijne erfgenamen, zoodra haar de lijftochtsbrief voor hetzelfde bedrag wordt ter hand gesteld, hetgeen nog niet heeft plaats gehad, daar de Graaf van Holland tot dusver de beleening weigert.

1411 — September 28.

Voor notaris en getuigen antwoordt Jan van Egmont op een vraag van graaf Willem van Holland, of hij bereid is zijne heerlijkheid van den Abt in leen te ontvangen, dat hij krachtens den afstand door den Abt aan graaf Albrecht gedaan, des Graven leenman wenschte te zijn, waarop de Graaf antwoordt, dat die afstand, als zijnde buiten weten van den Paus geschied, nietig is.

1411 — October 3.

Scheidsrechterlijke uitspraak van graaf Willem tussehen de abdij en heer Jan van Egmont ter regeling van beider jurisdictie. Tevens wordt bepaald, dat de grond, waarop het slot staat, een leen zal zijn van de abdij, terwijl de heerlijkheid een grafelijk leen is.

1411 — October 21.

Jan, Heer van Egmont, protesteert in tegenwoordigheid van een notaris en getuigen tegen een in de kerk van Egmont voorgelezen scheidsrechterlijke uitspraak van den Graaf van Holland tussehen die van de abdij en den Heer van E. over zekere praedia.

2 exemplaren.

1412 — op sinte Andries avont Apostel.

Jan, Heer van Egmont, tochtigt zijn moeder Yolente van Lyningen, wed. Aernt van Egmont, aan 900 kronen uit de heerlijkheden Egmont en IJsselstein.

1415 — opten anderen dach in April.

Definitieve scheidsrechterlijke uitspraak van den Graaf van Holland tussehen heer Jan van Egmont en de abdij aldaar over de heerlijkheid, renten en goederen, aanstelling van een schoolmeester enz. O. a. wordt bepaald, dat de Heer de heerlijkheid Egmont van den Graaf zal verheffen en niet van den abt.

1417 — Juli 13.

Gravin Jacoba bevestigt Yolenta van Lyningen, Vrouw van Egmont en IJsselstein, in alle lijftochten en douarien, haar door haar zoon Jan gemaakt.

Rome apud St. Petrum IV Non. Jan. pontificatus Domini Johannis
pape XXIII anno II (1423).

Antonius, Bisschop van Portici, draagt den Bisschop van Utrecht op na onderzoek te verklaren, of het huwelijk van Jan van Egmont en Maria van Arkel wettig geacht kan worden, „quamvis quarto consanguinitatis gradu sint conjuncti”, waarvan zij eerst na hun huwelijk kennis hebben erlangd.

Rome apud St. Petrum XIII Kal. Febr. pontificatus Domini
Johannis pape XXIII anno secundo (1423).

Petrus, Bisschop van Tusculum, draagt den Bisschop van Utrecht op na onderzoek te verklaren, of het huwelijk van Jan van Egmont en Maria van Arkel wettig kan zijn, ofschoon de moeder van Jan Maria ten doop heeft gehouden, welke omstandigheid hun eerst na hun huwelijk ter oore is gekomen.

1424 — Februari 18.

Jan, Heer van Egmont, autoriseert Lambertus de Stipite en eenige anderen om vóór den Paus of diens plaatsvervanger zijn zaak te verdedigen tegen die van de abdij.

1430 — Juli 5.

Philips, Ruwaard van Holland, verklaart dat Gerrit van Alcmade, baljuw van Kennemerland en opvolger van den Heer van Egmont, op dat ambt staande heeft 4600 kronen.

Authentieke copie op perkament.

1430 — December 27.

De Abt en conventualen van Egmont en heer Jan van Egmont onderwerpen hunne geschillen over het dominium ville Egmondensis en andere rechten, goederen, landen en zaken aan de scheidsrechterlijke uitspraak van gravin Jacoba en beloven zich daarnaar te zullen gedragen.

Voorzien van de verklaring van 2 notarissen.

1432 — November 20.

Johan, Graaf van Egmont, geeft handvesten aan die van zijne heerlijkheid ter regeling van de rechtspraak en tot beteugeling van de willekeur der abdij.

Gezegeld door graaf Johan, Willem, broeder tot Gelre, Willem, Heer van IJsselstein, en door baljuw, schout en buurlieden van Egmont.

1438 — Maart 28.

Scheidsrechterlijke uitspraak op last van graaf Philips geschied tusschen de abdij ter eene en den Graaf met de bureu van Egmont ter andere zijde over verschillende contentieuze punten als achterstallen, landwinningen enz.

Vb. Willem van Egmont.

1419 — op sente Philips ende Jacobs dage der heiliger Apostelen.

Huwelijksvoorwaarden tusschen Willem van Egmont, Heer van Buren en Beusichem, en Margaretha, dochter van Willem, Graaf tot Limborch, Broicke en Beedbur, en Meehtelt van Reifferscheit.

Gezegeld door den bruidegom, den vader der bruid, Derich van Lymborch, Walraven en Henrick van Moers, Willem, zoon tot Wevelhoven, heer van Grebben, Everhard, Heer tot Lymborch, Johan van der Leet, Evert van Lymborch, Johan van Velmesteyn, Derick van Wickraide, Henrick Steck, Johan van Loen, Johan, oudsten zoon tot Heynsberch, Willem van Loen, Graaf van Blanckenheym, Willem, Heer van Bronckhorst, Johan, zoon tot Buren, Alart, zoon tot Buren, Henrick, Heer van Wisch, Balthasar, Otto en Lambert van Buren.

1429 — Juli 9.

Johan van Vyanen, Heer ter Goye en Nyeucoop, en diens zoon Ghijsbrecht van Vyanen, Heer van Noordeloos, beloven Willem van Egmont schadeloos te zullen houden van alle verplichtingen aangegaan door het medebezegelen van de huwelijksvoorwaarden tusschen Ghijsbrecht en Meyne van Heemskerck.

Via. Arnold van Gelre.

1423.

Copie van den eed door hertog Arnold van Gelre bij zijn huldiging te Nijmegen afgelegd.

1423 — des Woensdages na sinte Peter ende sinte Pouwels dach.

Walraven van Muerse, Heer van Bair, belooft hertog Arnold bijstand tegen alle vijanden, die hem in het bezit van zijn hertogdom zouden willen storen, behalve tegen zijn broeders, den Bisschop van Keulen en den Graaf van Meurs.

1423 — des Woensdages na sinte Peter ende sinte Pouwels dach.

Aernt (Arnold), oudste zoon tot Egmont, verklaart schuldig te zijn aan Walraven van Meurs 10000 rijsche gulden, te betalen 2 jaren nadat A. in het bezit van het hertogdom Gelre is gekomen.

1424 — proxima post festum beate Virginis Marie Assumptionis hebdomade.

Copie van de investituur door keizer Sigismund van hertog Arnold en in geval van diens kinderloos overlijden van zijn broeder Willem van Egmont in het hertogdom Gelre en graafschap Zutphen.

Papier.

1427 — op den twaleffsten dach in Februario.

Hertog Arnold van Gelre geeft zijn vader het slot, de stad en het kerspel Hattem over voor een schuld van 6063 rijsche gulden.

1428 — des Satersdages na onser liever Vrouwen dage Visitationis.

Commissie van hertog Arnold van Gelre voor Johan, Heer tot Wickrade, Henrick Schenck van Nijdeegen en Johan van Boetbergen als ritmeesters te Erkelentz.

1432 — op sunte Peters dach ad cathedram.

Hertog Arnold van Gelre geeft voor een schuld van 125 gouden Fransche schilden Henrick van Wanchem aanwijzing op den tol te IJsseloord om daaruit tot de aflossing toe jaarlijks 12½ sch. te ontvangen.

Van dezen brief is ook een ongeveer gelijktijdige copie op papier.

1434 — des Sonnendaigs na des heyligen Sacramentz dage.

Hertog Arnold van Gelre geeft voor een schuld van 6000 gl. zijn broeder Willem den tol te IJsseloord over.

1439 — April 17.

Philips van Bourgondie bekrachtigt en bevestigt het magescheid tusschen Arnold en Willem van Egmont, voorzover dit goederen betreft, in zijn gebied gelegen.

Vidimus van Henricus, abbas Campensis, d.d. 1451 — die Divisionis Apostolorum, que fuit decima quinta mensis Julij.

Hierbij 4 authentieke afschriften, waaronder 1 Fransche vertaling.

1434 — ipso die Severini Episcopi.

Johan van Angheren, tollenaar, verklaart van Willem van Egmont de som, die hij op den tol te IJsseloord staande had, ontvangen te hebben.

1449 — op onser liever Vrouwen avont Assumpcionis.

Burgemeesters, schepenen en raad van Nijmegen verklaren, dat in de kist hunner stad gedeponceerd is een brief d.d. 4 Juli 1449, bevattende de bijlegging van het geschil over Driel tusschen den Hertog ter eene en sommigen in zijn land ter andere zijde.

Papier.

De brief bevindt zich in het oud-archief der gem. Nijmegen. Zie invent. blz. 44.

1457 — des Satersdaiges na sente Pauwels daige Conversionis.

Hertog Arnold van Gelre stelt zijn bastaardbroeder Peter van Egmont aan tot ambtman en richter van Veluwe en verleent hem de bevoegdheid om de helft van alle breuken te houden in mindering van de door hem aan Arnold geleende som van 7516 rijsche gulden.

1457 — op onser liever Vrouwen daige Purificationis.

Hertog Arnold van Gelre belooft Peter van Egmont, zijn bastaard-

broeder, richter op de Veluwe, schadeloos te zullen houden van zijn borgtocht ten behoeve van Jacob en Gerrit van Hackfoirt, ridders, voor 2 brieven resp. van 600 en 500 rijsche gulden.

1458 — des Vrijdaiges na sente Victoires dage Martyris.

Hertog Arnold van Gelre belooft Peter van Egmont, zijn bastaardbroeder, schadeloos te zullen houden van zijn borgtocht ten behoeve van de burgers van Arnhem voor een van hen ter betaling van de stalbroeders geleende som van 154 rijsche gulden.

1463 — op sente Elisabethen dach Vidue.

Hertog Arnold van Gelre verklaart, naar aanleiding van de door bannerheeren, ridders en knechten van Nederbetuwe ingewilligde halve schatting, dat zij, die deze betalen, dit bedrag later mogen korten op zijn deel schatting, waarom hij vroeger verzocht heeft.

Papier.

1465 — op st. Pontiaens dach.

Hertog Arnold van Gelre beveelt aan de stad Gelder zijn zoon Adolf te huldigen.

Authentiek in het Fransch vertaald extract uit het Legerboek (livre militaire) van Gelder.

1465 — des Manendagh op sente Agneten dach Virginis.

Adolf van Gelre bevestigt de privilegien der stad Gelder.

2 auth. extracten uit hetzelfde boek als boven.

1472 — den naestlesten Decembris.

Renversaal brief van hertog Karel van Bourgondie, waarbij hij belooft aan hertog Arnold van Gelre, „soo wanneer hij off sijn bloetgewanten (uytgesondert sijnen ongetrouwen soon ende sijn descendenten) denselven hertog Carel off sijn naecomelingen restitueren III^U duysent gl., mitz dat hij alsdan sall affstant doen van het hertochdom van Gelre enz.”

5 authentieke extracten uit een inventaris van verschillende stukken en documenten roerende de hoogheid en preëminentie van den huize van Egmont, benevens 4 gewone afschriften van denzelfden brief.

1473 — des Satersdages na sente Valentijns dage.

Testament van hertog Arnold van Gelre, waarbij tevens zijn broeder Willem van Egmont en 6 anderen tot executeurs worden benoemd.

Copie op papier.

VIb. Willem IV van Egmont.

1435 — des Vrijdages na den Sonnendage Invocavit.

Arnold, Hertog van Gelre, geeft zijn broeder Willem van Egmont voor 2000 rijsche gulden aanwijzing op den tol te IJsseloord boven de 6000, waarvoor hij reeds aanwijzing heeft.

1438 — op sunte Pouwels dach Conversionis.

Erffgescheidsbrieff tusschen Arnold van Gelre en Willem van Egmont, gebroeders, waarbij aan W. worden toebedeeld de heerlijkheden Egmont en IJsselstein (waartegen hij afstand doet van het geld, dat hun vader op Hattem staande had), renten, tienden, thynsen, pachten en goederen in de Betuwe, de tol te IJsseloord, Leerdam, Nergena (zoolang hun vader leeft, later losbaar met 3000 rijnsche gulden) en 5000 gl. uit de eerste pondschatting.

Was gezegeld door Arnold en Willem, Johan van Egmont, hun vader, Willem van Egmont, hun oom, Franck van Borssel, Jacob heer tot Gaesbeeck, Henrick van Borssel, Heer van der Veer, Reynout van Brederode, heer van Vianen, Henrick en Johan van Wassenaer.

Vidimus, die Divisionis Apostolorum 1451 afgegeven door Henricus abbas Campensis.

Van dit vidimus zijn 2 auth. afschriften, van het magescheid zelf 2 auth. en 1 niet auth.

1438 — op sent Pouwels dach Conversionis.

Arnold hertog van Gelre renuntieert van alles, wat bij magescheid aan zijn broeder Willem is toegewezen.

Gezegeld door Arnold en Willem, Johan, Heer van Egmont, Willem van Egmont, Heer van IJsselstein, Reynout van Brederode, Henrick en Johan van Wassenaer, Frank en Henrick van Borsselen en Jacop heer van Gaesbeeck.

Hierbij 2 auth. afschriften, waarvan een in het Fransch vertaald.

1439 — des Goensdages post Letare Jerusalem.

Willem van Egmont bepaalt in overleg met de tegenwoordige houders van den rentebrief uit den tol van IJsseloord het bedrag der jaarlijksche rente op 10 $\frac{1}{2}$ oude Fransche of keizersschilden.

Copie op papier.

1441 — den eersten in Maerte na den loop des hoefs van Hollant.

Huwelijksvoorwaarden tusschen Willem van Egmont en Anna van Boussuut, Vrouw van Brigdamme enz.

Gezegeld door Willem van Egmont, hertog Aernt van Gelre, Jacob, Heer van Gaesbeeck, Jan van Wassenaer, Frank van Borsselen, Jan van Boessuut en Adriaen van Borsselen.

Door dezen brief is gestoken geweest de confirmatiebrief van hertog Philips.

1442 — opten twalefsten dach van Septembris.

Philips, Hertog van Bourgondië, bekrachtigt het huwelijk en de huwelijksvoorwaarden tusschen Willem van Egmont en Anna van Bosuyt, Vrouw van Brigdamme.

1441 — Mei 27.

Fransche vertaling van het vonnis uitgesproken door hertog Philips

tusschen den Heer van Egmont en heer Johan van Wezemale betreffende het land van Mechelen.

1441 — Mei 27.

Drie Spaansche, één Fransch en één Hollandsch authentiek afschrift van een schrijven van hertog Philips aan den Drost van Brabant, waarbij hem gelast wordt executie van het tusschen Willem van Egmont en Johan van Wesemale gewezen vonnis, waarbij aan eerstgenoemde het land van Mechelen wordt toegewezen.

1445 — op sent Barbaren dage Virginis.

Hertog Arnold, Willem van Hoekelem, Abt van St. Paulus te Utrecht, Johan van Boitbergh, erfmaarschalk, en Arnold van Goor, overste rentmeester, verklaren aan Willem van Egmont en de zijnen in geval van niet slagen der onderhandelingen met de Gulikers en dus van voortdurende der gevangenschap van Willem en de zijnen hen te zullen ontheffen van hunne „verwissingen ende gelaefften” betr. 4000 gl. en het reeds betaalde te zullen restitueeren.

Papier.

1448 — des Satersdages na den Sonndage Invocavit in der vasten.

Hertog Arnold verklaart van zijn broeder Willem de 800 r. gl. hem geleend „te volste sijne gevenckenissen” terug ontvangen te hebben.

1448 — des Satersdages na den Sonndage Invocavit in der vasten.

Jacob van Aembe, richter in Overbetuwe, verklaart, dat hertog Arnold de bezating, door hem gedaan op de goederen van zijn broeder Willem in Overbetuwe, opgeheven heeft.

Gezegeld door den richter en door Johan van Doernick den jonge en Johan ten Have, gerichtlieden.

1449 — op sunte Urbanus dach.

Voor burgemeesters en schepenen van Nijmegen verklaart Peter van Steenberghen, „eyn guet schiltboerdich man”, dat hem bekend is, dat Sophia, dochter van Floris Berthout, een Heer uit het land van Mechelen, trouwde met den eersten hertog Reinald en dat uit dit huwelijk twee dochters waren: Mechtelt, gehuwd met den Graaf van Cleve en Maria, gehuwd met Willem van Gulik; dat uit dit laatste huwelijk 2 zonen sproten, Willem en Reinald, beiden kinderloos overleden, en 1 dochter Johanna, gehuwd met Johan van Arkel, die 2 kinderen hadden, Willem, kinderloos overleden, en Maria, gehuwd met Johan van Egmont.

Hierbij een authentiek afschrift in het Fransch.

1449 — die duodecima mensis Majj.

Bela van Milendonck, Abdis van het klooster van st. Maria te Roermond, geeft aan Rudolf van Raden, procurator van Willem van Egmont,

ten overstaan van een notaris en getuigen extracten uit een in de kloosterkerk berustend authentiek boek, bevattende de sterfdagen van eenige Graven en Hertogen van Gelre en hunne vrouwen en kinderen, betreffende het overlijden van Sophia van Mechelen op 6 Mei 1329, van hertog Reinald op 12 October 1343, van Mechtelt, Gravin van Loen, Cleve en Baloes (= Blois), op sunt Matheusdach 1384 en van Maria, Hertogin van Gulik, in 1397.

1449 — des vijftien dages der maent Julij.

Hertog Arnold geeft zijn broeder Willem ter vergoeding van de schade, door hem in den oorlog met Gulik geleden, aanwijzing op de eerstvolgende ponschatting, waarbij hij boven alle anderen de voorkeur zal hebben.

1451 — dess neesten Sonnendages na sunte Pouwels dach Conversionis.

Willem van Cralingen en Dirck van Riedwijck, leenmannen van Willem van Egmont, verklaren, dat Willem van Egmont, Heer van Zevenhuyzen, op verbeurte van alle leengoederen „verwilkoert” heeft zonder verlof van den Heer van Egmont, zijn leenheer, niet in het huwelijk te zullen treden, geen erfgoed te zullen verkoopen, verzetten enz.

Gezegeld door de beide leenmannen en den Heer van Zevenhuyzen.

1451 — op sunte Jacobs dach Apostoli.

Willem van Egmont, broeder tot Gelre, verklaart, dat zijn tollenaars te IJsseloord aan Wilhem Tegnagell van Zandwijck, houder van den rentebrief van Johan Menschaert, jaarlijks de daarin vermelde rente moeten betalen.

Afschrift op papier.

1452 — op sente Jacobs dach des heiligen Apostels.

Hertog Arnold wijst tot onderpand van de bij magescheid aan zijn broeder Willem toegedeelde goederen en renten in de Betuwe, genaamd „de Guliksche goederen”, een aantal renten, tienden en uitgangen op de Veluwe aan, met name in Heerde en Epe.

Gezegeld door den Hertog, Otto, Heer tot Bronckhorst en Borculo, Henrick, Heer tot Wisch, Gijsbert van Bronckhorst, Heer tot Batenburg en Anholt, Reyner van Homoet, Johan, Heer tot Wickrade, Wijnant van Arnhem, Willem van Vlodorp, erfvoogd te Roermond, en de steden Nijmegen, Roermond, Arnhem en Zutphen.

Hierbij 2 auth. afschriften in het Fransch.

1453 — op onser liever Vrouwen dach Visitationis.

Hertog Arnold verklaart van zijn broeder Willem te hebben ontvangen de bij magescheid hem toegewezen „heilichdom, cleynoet ende gelt”, door hun vader nagelaten.

1454 — op Alre Heyligen avont.

Hertog Arnold belooft zijn broeder Willem schadeloos te zullen houden van zijn borgtocht ten behoeve van Frederick, Paltzgraaf bij Rijn, betreffende den bruidschat zijner vrouw, Arnolds dochter.

1456 — October 24.

Scheidsrechterlijke uitspraak van Arnt van Hemert, Willem Butenwech, Gijsbert van der Hoell en Derck van Riedwick tusschen Willem, broeder tot Gelre en Heer van Egmont, en de abdij van E. over de volgende 5 punten:

- 1°. achterstallige wagensdiensten;
 - 2°. erfuren;
 - 3°. het Caritaetland;
 - 4°. het recht der abdij op haar bekende renten en schulden;
 - 5°. het dienstland, dat des heeren onderzaten van de abdij hebben.
- Gezegeld door de partijen en de scheidslieden.

1457 — op sente Lamberts dach des heylighen Bisschops.

Brief van Willem van Egmont aan Reynalt van Homoet. Hij noodigt hem uit tot medezegeling van de huwelijksvoorwaarden tusschen zijn dochter en den zoon van Ott, Heer van Bronckhorst en Boreulo.

Papier.

1458 — op den heylighen Dartiendach.

Eigenhandig geschrevene testamentaire bepalingen van Willem van Egmont. Hij legateert aan Wyllem van Appelteren 100 r. g., daar hij zijn huis te Nijmegen te goedkoop heeft gekocht. Hij gelast de stichting eener zielmis ter plaatse, waar hij begraven zal worden. In alle kerken zijner landen moet een jaar lang dagelijks een mis worden gelezen, eveneens in de 4 Geldersche hoofdsteden, waartoe hij al zijn goud- en zilverwerk bestemt benevens al het gereede geld, kleedingstukken en kleinoodiën, die hij nalaat. Uit zijn goed te Lakemond moeten zijn dienaar Bast jaarlijks, zoo lang hij leeft, 25 r. g. worden betaald.

1459 — des Dynxsdages na sente Urbaens dage Episcopi.

Hertog Arnold belooft zijn broeder Willem schadeloos te zullen houden van zijn borgtocht aan die van Roermond voor 6000 r. gl.

1459 — des Donresdages na den heiligen Pinxdach.

Udo Taelholt belooft manschap aan Willem van Egmont tegen betaling van 25 gl. per jaar.

1462 — Dinxdag na st. Lourens.

Authentiek afschrift (in het Fransch) van een brief, waarbij Willem van Egmont aan zijn tweeden zoon Frederik onder zekere voorwaarden de heerlijkheid IJsselstein afstaat.

1462 — dess Frijdaiges na sent Laurentius dage.

Frederick, zoon tot Egmont, wien zijn vader het land van IJsselstein heeft overgedaan, belooft het testament zijns vaders Willem van E. te zullen eerbiedigen.

1462 — op sent Martijnsdaigh des heiligen Bisscops.

Johan, oudste zoon tot Egmont, wien zijn vader, Willem van E., het land van Egmont heeft overgedaan, belooft het testament zijns vaders te zullen eerbiedigen.

1464 — des Maendages nae den heiligen Palmdach.

Roeloff Vonck van Ewick, rentmeester van Willem van Egmont in Nederbetuwe, verklaart na afrekening van zijn beheer over 1463/64 nog 500 rijsche gl. schuldig te zijn.

1464 — op onser liever Vrouwen ayont Assumptionis.

Adolf, zoon tot Gelre, belooft zijn oom Willem schadeloos te zullen houden van de borgtocht aan die van Zutphen voor 1000 enkele overl. rijsche gl.

1465 — des Manendages na sunt Lucien dach Virginis.

Verbond tusschen hertog Johan van Cleve, Willem van Egmont, Johan, oudsten zoon tot Egmont en heer Gerrit van Culemborch tegen Adolf van Egmont naar aanleiding van het gevangen houden van zijn vader en van Frederick, tweeden zoon van Willem van Egmont.

1465 — des neisten Manendaiges nae sent Lucien daige Virginis.

Overeenkomst tusschen hertog Johan van Cleve, Willem van Egmont, broeder tot Gelre, diens oudsten zoon Johan en heer Gerrit van Culemborch ter nadere regeling van de onderlinge verhouding en de verdeling van het gewonnene in geval van een oorlog met Adolf.

1467 — opten heyligen Pynxteravont.

Willem, Johan en Frederick van Egmont verklaren onder belofte van leistung aan de stad Arnhem 1200 rijsche gl. schuldig te zijn.

Afschrift op papier.

1468 — des Vrijdages na onser liever Vrouwen dach Conceptionis.

Zoen tusschen hertog Adolf ter eene en Willem van Egmont, zijn zonen Johan en Frederick en de stad Arnhem ter andere zijde, gesloten door bemiddeling van Vincent, Graaf van Meurs.

Uitgegeven bij Nijhoff, IV, oork. n°. 467.

1469 — upten vierden dach in Februario.

Willem van Egmont, wiens dochters Anna en Lijsbeth uitgehuwelijkt zijn, terwijl Walburg zich in een klooster bevindt, maakt bij zijn leven

een deeling tusschen zijn zonen Johan en Frederick en zijn dochter Margaretha.

Gecancelleerd.

1472 — septimo Marcij.

Karel van Bourgondië neemt Willem van Egmont als leenman aan ten opzichte van Baer en Lathum, de Guliksche goederen in Over- en Nederbetuwe, het slot Rijnestein en de heerlijkheid Ochten.

Hierbij 4 authentieke afschriften.

1472 — des Sonnendaiges na sente Victoirs dach Martiris.

Hertog Arnold verklaart ter zake van zijn oorlog met den Graaf van Moers van zijn broeder Willem te hebben geleend 1506 rijsche gl. tegen een rente van 150 gl. per jaar.

Geteekend door den Hertog en gezegeld door den Hertog, Willem van Bochorst en Frederick Schelart van Obbendorp.

1473 — op sente Egidius dach Abbatis.

Willem van Egmont verpacht aan Rijkswijn die Wilde en Johan van de Camer, burgers van Arnhem, voor 4 jaren zijn tol te Arnhem en IJsseloord.

1474 — le premier jour de Juillet.

Aanwijzing door hertog Karel van Bourgondië van eene som van 8000 gl., te betalen in 4 ongelijke termijnen, ten behoeve van de executeurs van het testament van hertog Arnold, zijnde het onbetaalde restant der som, waarvoor Arnold zijn hertogdom aan Karel had verpand.

Hierbij 2 authentieke afschriften.

1478 — des neisten Vrijdaiges post Margarete Virginis.

Verbond tusschen den Hertog van Cleve, Willem van Egmont en de stad Arnhem ten behoeve van den Hertog van Oostenrijk en Bourgondië.

Uitgegeven bij Nijhoff, V, oork. n°. 100.

1480 — up sunte Thomaes avont Apostoli.

Willem van Egmont belooft Reyner van den Zande en Gaedert Doeys, bewaarders van den tol te Arnhem en IJsseloord, vergoeding van het door hen voorgeschotene, ingeval zij van hun ambt ontheven worden.

1480 — op sunte Symon ind Judas avont.

Graaf Adolf van Nassau belooft van wege aartshertog Maximiliaan aan Willem van Egmont schadelooshouding van een rentebrief van 100 rijsche gl., losbaar met 1500 gl., ten behoeve der stad Arnhem opgedragen.

Papier.

1481 -- den vierden dach van Wedemaent.

Octrooi van Maximiliaan en Maria ten behoeve van Willem van Egmont, waarbij aan alle officieren gelast wordt de aan v. E. toekomende renten, thynsen enz. te peinden, vorderen en manen.

Hierbij een authentiek afschrift in het Spaansch.

1484 — op sunte Elisabeths dach der heiligher Weduwen.

Priores en conventualen van het O. L. Vr. klooster te Redinchem (= Renkum) verklaren, daartoe uitgenoodigd, dat Walburg van Moers, vrouw van Willem van Egmont, in 1459 gestorven en in haar klooster begraven is op 8 Mei, gelijk de zerk uitwijst.

VII. Adolf van Egmont.

1466 — op Maendach nae des hilligen Cruytz dage Exaltationis.

De raden der 4 Keurvorsten aan den Rijn deelen den inhoud letterlijk mede van het door hen als scheidslieden op last hunner meesters bewerkte bestand tusschen Adolf van Gelre en diens vijanden.

1467 — des neisten Donresdaiges na onser liever Vrouwen dach Purificationis.

Zoenbrief van hertog Adolf, waarbij allen, die aan den oorlog tegen hem hebben deelgenomen, behalve alleen zijn neef Frederick, kwijtschelding erlangen en bepalingen worden getroffen betreffende het loslaten van gevangenen over en weder.

1468 — opten Vridach neist na onser liever Vrouwen dach Conceptionis.

Zoenbrief van hertog Adolf voor Willem, Jan en Frederick van Egmont en al hunne aanhangers ter zake van de veeten sedert den laatsten zoen.

1470 — September 8.

Karel van Bourgondië dagvaardt hertog Adolf om op 26 October voor hem te verschijnen ten einde zich te verantwoorden op de klachten, door de Egmonts tegen hem ingebracht wegens niet nakoming der gesloten tractaten.

1470 — October 25.

Rapport aan Karel van Bourgondië gedaan door den brenger van een brief d.d. 20 Augustus aan hertog Adolf, bevattende een dagvaarding.
Get. Ferrette.

VIII. Karel van Egmont.

1479 — September 17.

Copie van een brief van den Koning van Frankrijk in antwoord op een van Catharina van Bourbon, weduwe van Adolf van Gelre, over de gevangenschap van haar zoon en dochter, over den dood van den Hertog van Brunswijk enz.

Papier.

1492 — Satersdach na sent Peters dach ad vincula.

Verdrag, waardoor een einde wordt gemaakt aan de twisten tusschen hertog Karel en graaf Vincent van Moers ter eene en Frederick, broeder tot Egmont ter andere zijde, gededingd door Everwijn van Benthem en Frederick van Bronckhorst en Boreulo.

Gelijktijdig afschrift in den bundel, getiteld: *Traitez et appointemens sur plusieurs difficultez touchant les comtes d'Egmont.*

1493 — am Sampstach nach sent Jacobs des heiligen
Twelff botten dach.

Maximiliaan van Oostenrijk gelast den Aartsbisschop van Keulen en eenigen anderen hertog Karel en afgevaardigden des lands van Gelre en Zutphen te Keulen vóór zich te laten komen om zich te verantwoorden over zijn aanmatiging van het hertogdom Gelre.

Gelijktijdig afschrift in bovengenoemden bundel.

Lintz 1493 — Juli 29.

Keizer Frederik III citeert hertog Karel om vóór hem te verschijnen ten einde den eisch van aartshertog Maximiliaan aan te hooren wegens aanmatiging van het hertogdom Gelre.

Gelijktijdig afschrift in bovengenoemden bundel.

1494 — opten Sonnendach Letare.

De scheidsrechters in het geschil tusschen hertog Karel en Jan van Egmont e. s. bepalen, dat op Woensdag na Quasimodogeniti een bijeenkomst zal plaats hebben en dat er een wapenstilstand zal zijn van heden tot *Misericordia*.

Gelijktijdig afschrift in bovengenoemden bundel.

1494 — op sent Georgis dach Martiris.

Verdrag tusschen hertog Karel ter eene en Frederik en Floris van Egmont ter andere zijde tot bijlegging der geschillen over het slot, de stad en het land van Buren.

Authentiek afschrift op papier.

Uitgegeven bij Nijhoff, VI. 1, oork. n°. 106.

1494 — Augustus 18.

Verdrag tusschen hertog Karel ter eene en den roomsch-koning Maximiliaan en zijn zoon Philips ter andere zijde.

Gelijktijdig afschrift in bovengenoemden bundel.

Uitgegeven bij Nijhoff, VI. 1, oork. n°. 112.

1497 — December 21.

Vredesverdrag tusschen Maximiliaan van Oostenrijk en hertog Karel.
Niet authentiek afschrift op papier.

1507 — April 30.

De aartshertog van Oostenrijk, Prins van Castilië enz. gelast zijn raad in Vlaanderen de bevolking te wapenen tegen hertog Karel, die een inval in Brabant enz. voorheeft.

1528 — November ...

Vredesverdrag te Mechelen tusschen Karel V en hertog Karel.

De Hertog moet alle verdragen met Frankrijk opzeggen.

De 4 hoofdsteden moeten dit verdrag zegelen en teekenen.

De Hertog staat Groningen en Coevorden aan den Bisschop van Utrecht af en ontvangt Harderwijk en Elburg.

De Keizer behoudt Hattem als waarborg voor den vrede, maar geeft daarvoor 8000 gl. per jaar.

In geval van kinderloos overlijden van den Hertog komt het hertogdom aan den Keizer.

Afschrift op papier.

IX. Jan III van Egmont.

1465 — Maart 26.

Verdrag tusschen die van de abdij ter eene en Jan van Egmont en het kapittel der collegiale kerk van Egmond op den Hoef ter andere zijde, waarbij een einde wordt gemaakt aan een langdurig geschil over het patronaat dier kerk.

Zie Joh. de Leidis, p. 117.

1476 — April 24.

De Abt van Egmond renuntieert alle rechten hem bij vonnissen van het hof van Holland op de ingezetenen van E. toegewezen, de Heer van E. daarentegen van alle appel van die vonnissen.

1478.

Maximiliaan en Maria schenken aan Johan, jongen Heer van Egmont, het slot Nijenburch bij Alkmaar en de zeven daartoe behoorende dorpen: Ouddorp, Oterleek, Coedijk, St. Pancras, Schermer, Graft en Beemster met de halve vroom en de vrije heerlijkheid en andere heerlijke rechten.

Is niet gezegeld geweest.

1482 — Mei 20.

Burgemeesters, schepenen en raad van Haarlem verklaren, dat Geryt van Alemade vóór hen verklaard heeft geenerlei recht te hebben op

eenig reces sprekende van het baljuwschap van Kennemerland, maar dat alleen de Heer van Egmont daarop recht heeft, die hem en zijn medeërfven jaarlijks van wege den afstand door hun vader een zekere som uitkeert.

Authentieke copie op perkament.

1482 — October 23.

Maximiliaan en Philips gelasten Jan van Wijngaerden, baljuw van Kennemerland, jaarlijks aan Jan van Egmont 93 ponden Vlaamsch uit de opbrengsten van zijn ambt te betalen.

Hierbij een niet geauthentiseerde, ongeveer gelijktijdige vertaling in het Fransch.

1482 — December 24.

Naar aanleiding van een vóór het hof van Holland gevoerd proces tusschen Jan van Egmont en den procureur-generaal belooft Maximiliaan voor zijn rekening te nemen de erfrente van 93 gulden, die de erven van Jan van Alemade op grond van het reces van 1430 nog altijd trekken uit de Egmontsche goederen en voorts door den tegenwoordigen baljuw van Kennemerland, Jan Oom van Wijngaerden, aan den Heer van E. te zullen laten betalen de som van 1350 gulden.

Authentieke copie op perkament.

1483 — Januari 7.

Voor Maximiliaan en Philips transporteert Vijt van Valekensteyn alle recht, actie en opzeggen, als hij heeft aan stad, slot en heerlijkheid Purmerend aan heer Jan van Egmont.

1483 — October 30.

Johan, Heer van Egmont, verklaart ontvangen te hebben van Jan Oom van Wijngaerden 1050 fl hem bij appointment van Maximiliaan bewezen wegens zoodanige actie en recht als hij had aan een reces van 4600 kronen, die Geryt van Alemade staande had op het baljuwschap van Kennemerland en die hem door genoemden Geryt waren opgedragen.

Authentieke copie op perkament.

1479 — Juli 12.

Cornelis van Dorp transporteert aan Pieter Lanchals $\frac{1}{4}$ van de gorzen en aanwas in het land van Putten, door hem van Maximiliaan en Maria in erfpacht ontvangen, waarvoor L. $\frac{1}{4}$ van de erfpacht zal betalen.

1479 — Augustus 12.

Dezelfde transporteert aan Boudewijn Hart $\frac{1}{4}$ van dezelfde gorzen als boven op dezelfde voorwaarde.

1479 — Augustus 18.

Dezelfde transporteert aan Jacob Cruesinck $\frac{1}{4}$ van dezelfde gorzen als boven op dezelfde voorwaarde.

1483 — Mei 15.

Pieter Lanchals transporteert zijn $\frac{1}{4}$ van de gorzen hierboven genoemd aan Thomas Bueckelaer.

1488 — October 13.

Thomas Bueckelaer transporteert vóór het hof van Holland aan Jan van Egmont het hem toekomende $\frac{1}{4}$ van een uitgors en slik met aanwas en gevolg, gelegen in het land van Putten, genaamd de Omloop van Oudeputtersmoer met Troyvelt, Bordelkene, Thielmonde en de jacht, door hem van Pieter Lanchals en door dezen van Cornelis van Dorp gekocht.

1491 — September 18.

Maximiliaan confirmeert onder zekere voorwaarden het transport van de uitgors door Cruesinck, Bueckelaer en Hart aan Jan van Egmont.

Coblentz 1484 — Januari 24.

Vertaling in het Fransch van de huwelijksvoorwaarden tusschen Johan van Egmont en van Baer etc. en Magdalena, Gravin van Werdenberch, dochter van Jurrien, Graaf v. W.

Papier.

1485 — des Dynsxdages nae onss Heren Hemelfairtzdach.

Johan van Egmont, Heer van Baer etc., bekend schuldig te zijn aan Jacob Ridder en diens erven een som van 275 rijnsche gulden, in twee termijnen te betalen.

1492 — op sinte Franciscus dach des heiligen Confessoirs.

Johan van Egmont, Heer tot Baer, stadhouder-generaal van Holland, verpacht voor den tijd van 4 jaren zijn tollén te Arnhem en te IJsseloord aan Harmen van Berck en Clais Hugen.

Gecancelleerd.

1493 — Augustus 7.

Minuut-missive van Jan van Egmont aan den Aartsbisschop van Trier, waarin hij om vrijdom van tol verzoekt voor een lading wijn.

Papier.

1494 — op sinte Marcus dach Ewangeliste.

Telman Slecht, Jacob van Ryemsdijck en Willem Lerinck van wege hertog Karel, en Henrick van Lotthem, Jan van Baecks en Willem van Berendrecht van wege Jan van Egmont, Heer van Baer enz., worden belast met het doen van een scheidsrechterlijke uitspraak tusschen Karel en Jan van E. Partijen beloven zich aan die uitspraak te zullen onderwerpen.

Gezegeld door hertog Karel, Jan van Egmont, Oswalt, Graaf van den Berg, Frederick, Heer tot Bronckhorst, Jacob van Bronckhorst,

Heer tot Batenburg, Gijsbert, broeder tot Wisch, de steden Nijmegen, Roermond, Zutphen en Arnhem, Everwijn, Graaf van Benthem, Frederick, Heer tot IJsselstein, Willem, Heer tot Boxmeer en Floris van Egmont.

Hiervan bevindt zich een gelijktijdige copie in een bundel, getiteld: *Traictés et appointements sur plusieurs difficultés touchant les comtes d'Egmont.*

1496?

Stukken betreffende een proces over den tol te Arnhem en te IJsseloord, gevoerd tussehen Jan van Egmont en de stad Arnhem.

1497 — Maart 29.

Afschrift van een brief van Philips den Schoone aan Karel, Hertog van Gelre, waarin hij hem gelast een einde te maken aan alle rechtsvorderingen in Gelderland tegen Jan van Egmont, daar deze begrepen is in het tussehen hen gesloten verdrag.

1497 — Augustus 12.

Philips de Schoone confirmeert den verkoop door Jacob Kruesinck, Thomas Bueckelaer en Boudewijn Hert aan Jan van Egmont van de gorzen en slikken in het land van Putten.

1498 — November 14.

Philips de Schoone bevestigt Jan van Egmont in het bezit van de erfleenen Ameland en Bijl, door hertog Aelbrecht in 1398 aan zijn overgrootvader Arnt geschonken.

1499 — vicesima secunda die mensis Junij.

Deken en kapittel der collegiale kerk van st. Maarten en Vincentius te Gorinchem verklaren ten verzoeken van Jan van Egmont in zeer oude boeken, bevattende de namen enz. van weldoeners hunner kerk, gevonden te hebben, dat in 1396 altera die Annuntiationis beatissime Virginis Marie gestorven is Otto van Arekel, Pierpont enz., begraven binnen Gorinchem, die opgevolgd is door Jan van A., zijn eenigen zoon, die gehuwd was met Maria van Gulik, zuster van Willem en Reinalt van Gelre enz.

1516 — Augustus 12.

Geryt Symonss, wonende te Egmond aan Zee, transporteert voor den schout van Egmont aan Jan van Egmont een weide van 8 koegangen, gelegen in den ban van Egmont.

Xa. Jan IV van Egmont.

1519 — Maart 30.

Karel, Hertog van Gelre, verleent gratie en belooft bescherming en rustig bezit hunner goederen aan Magdalena van Weerdenborch, wed. van Jan van Egmont, en hare kinderen.

1519 — Maart 30.

Karel, Hertog van Gelre, stelt Magdalena van Weerdenborch, wed. van Jan van Egmont, en hare kinderen in het bezit en gebruik van den tol van IJsseloord op grond van vroegere brieven en van een nieuw voorschot van 3400 gl.

get. Charles.

1520 — Februari 1.

Jan, Graaf van Egmont, verkoopt aan Claude Disgues nom. ux. Lysbet van Gotteguys een jaarrente van 150 rijnsche gulden.

get. Egmont.

1520 — September 24.

Jan, Graaf van Egmont, machtigt zijn vrouw Francheoise van Luxemburg om hem gedurende zijne afwezigheid in alles te vervangen.

get. d'Egmont.

1520 — December 10.

Magescheid tusschen Magdalena van Werdenberg, wed. van Jan van Egmont, als voogdes harer minderjarige kinderen, en haar meerderjarigen zoon Jan.

2 exx. 1°. get. door beide partijen.

2°. » » Magdalena alleen.

1521 — Juni 22.

Naar aanleiding van het accoord tusschen Magdalena van Weerdenborg, Gravin-weduwe van Egmont, en Berndt van Hackfort verklaart Hendrick de Groeff, erfvoogd tot Ercklens, landrentmeester, van wege eerstgenoemde 100 enkele gl. te hebben ontvangen, waartegen v. H. beloofd heeft binnen 12 of 14 dagen te zullen leveren alle zegels, brieven, thynsen renteboeken, registers, cedullen enz. betreffende de heerlijkheid Baer, voorzoover die in zijn bezit zijn. ¹⁾

get. Ercklens.

Papier.

Arnhem 1528 — December 28.

Brief van Frans Hoechstraet aan (de Gravin van Egmont) over allerlei aangelegenheden, vooral geldzaken, waarvoor hij door haar naar Arnhem was gezonden.

Papier.

1) Berndt van Hackfort had in 1511 de heerlijkheid Baer van Jan van Egmont, den man van Magdalena, gepacht (Zie Werner, *Berend van Hackfort in Geld. Volksalm.* 1898, blz. 61).

1531 — ipso Severini Episcopi.

Karel, Hertog van Gelre, doet uitspraak tusschen Magdalena van Werdenborch, wed. van Jan van Egmont, en burgemeesters, schepenen en raad van Arnhem in een geschil over een som van 1200 gl. door Willem van Egmont in 1466 van de stad Arnhem geleend. Het daarover gevoerde proces was ten nadeele van Magdalena uitgevallen, die daarop de bemiddeling van den Hertog had ingeroepen. Deze bepaalt, dat M. tot haar dood rente tot den penning 16 zal betalen, maar dat haar erfenamen terstond de hoofdsom moeten afdoen.

2 origineele exx.

1541 — October 4.

Overeenkomst tusschen Willem Hincart, richter van Arnhem, en Franchoise van Luxemburg, Gravin van Egmont, betreffende den verkoop aan laatstgenoemde van een proces door de stad Arnhem gewonnen en door H. van de stad gekocht, en wel over den tol van IJsseloord, met alle daarbij behorende titels, brieven enz.

Get. door partijen.

Papier.

Z. j.

a. Antwoirt der volmechtige der stad van Doesborch op anleggen der volmechtigen des edelen, vermoegenden heeren Johan, Greve tot Egmont etc. met sulcker protestacien, off ons eenich bewijs op dese onse antwoirt van nooden were, off die principael geheel copie authentiek van den brieven in toe leggen om dairop onse geboirlicke tijt tmoegen hebben, soe wij ons met onsen lantrecht ind stadrecht plegen te behelpen ind ons dat hoff niet wall kundich en is.

(Het proces liep over den eigendom van het gericht van Lathum, waarop beide partijen aanspraak maakten).

b. Replik van den Graaf op bovenstaand antwoord.

Copie authentiek.

Xb. George van Egmont.

1546 — Mei 28.

George van Egmont, Bisschop van Utrecht, bewijst aan de weduwe van Augustijn van Teylingen een rente van 24 ponden per jaar en autoriseert Jan van Alkmaar om daarop de keizerlijke ratificatie te erlangen.

get. G. de Egmont.

1546 — November 4.

Karel V ratificeert en approbeert een rente van 24 ponden per jaar uit de goederen, behorende tot de heerlijkheden Hoogwoude, Aarts-woud en Spanbroek, door George van Egmont, Bisschop van Utrecht, bewezen aan de weduwe van Augustijn van Teylingen, zijn rentmeester.

XI. Lamoraal van Egmont.

1538 — Maart 13.

Verklaringen voor schout en schepenen van Egmont Binnen afgelegd betreffende zekere contentieuze grensscheiding in de duinen.

1538 — November 6.

Karel V, de opdracht goedkeurende, beleent graaf Lamoraal van Egmont met de heerlijkheden Hoogwoude, Aartswoude en Spanbroek hem door zijn broeder Karel onder zekere voorwaarden getransporteerd.

1542 — Mei 2.

Karel V stelt Lamoraal van Egmont vrij van de betaling van 800 fl per jaar, zijnde het bedrag eener jaarrente door wijlen graaf Jan van E. aan Z. M. bewezen uit het graafschap Egmont.

1543 — Juni 22.

Garantiebrief van Lamoraal van Egmont ten behoeve van Gerard van Loo en Derck van Teylingen als borgen voor drie door hem verkochte losrenten.

get. Lamoral d'Egmont.

1543 — December 19.

Jan Pynssen, baljuw te Egmont, en Jan Janssen, baljuw te Nijenborgh, verbinden voor schout en schepenen van Warmenhuizen ten behoeve van Gerrit van Loo en Dierck van Teylingen als borgen (zie boven) verschillende landerijen onder Warmenhuizen.

1548 — April 24.

Lamoraal van Egmont autoriseert Phil. de Cock en 2 anderen om in zijn naam vóór 's Keizers leenhof in Brabant te verheffen „le pays et terroir de Clèves dit de Malines, leurs appartenances et dépendences”, gelijk Willem van Egmont die bezeten en waarover zijn grootvader Jan een proces heeft gevoerd.

get. Lamoral d'Egmont.

1549 — Augustus 6.

Lamoraal van Egmont verkoopt aan Diederick van der Lippe gen. Hoen en Alit Schenck van Niddecken, echtelieden, een erfrente van 1000 car. gl. per jaar, waarvoor de heerlijkheid Baer als onderpand wordt aangewezen.

Get. door de partijen en gezegeld door partijen en graaf Herman van Nieuwenaar.

1556 — September 29.

Commissie van Philips II voor Lamoraal van Egmont als houtvester en opperjager van Holland en kastelein van het huis Teylingen.

1559 — October 23.

Philips II verkoopt aan Lamoraal van Egmont voor 5000 fl de erfpacht, die deze verschuldigd is van landen, gorzen en aanwassen in het land van Putten.

1560 — Februari 22.

Commissie van Philips II voor Lamoraal van Egmont als jagermeester van Vlaanderen.

1560 — October 15.

Philips II verleent aan Lamoraal van Egmont de hooge heerlijkheid, ambachtshoofdelijkheid en tienden van de landen, gorzen en aanwassen in het land van Putten, genaamd Oude Puttermoer, Troyvelde enz.

1562 — November 24.

Quitantie van den rentmeester-generaal voor Lamoraal van Egmont van 5000 fl wegens den aankoop van een erfpacht, die hij schuldig was van gorzen enz. in het land van Putten.

1563 — December 23.

Proces-verbaal opgemaakt door gecommitteerden uit de Rekenkamer van Holland aangaande een limietscheiding tusschen de gorzen van Lamoraal van Egmont en die van den Koning in het land van Putten.

1566 — Juli 19.

Philips II scheldt aan Lamoraal van Egmont de betaling kwijt van alle rechten, die hij wegens den koop der heerlijkheid Enghien zou kunnen vorderen.

1566 — September 24.

11 erfpachtsbrieven voor schout en schepenen van Warmenhuizen gepasseerd ten behoeve van Lamoraal van Egmont door verschillende inwoners van Krabbendam.

XII. Sabine van Egmont.

1591 — Januari 24.

Voor schout en schepenen van Bergen draagt Adriaen Janss van Updam een rente van 9 car. gl. per jaar, losbaar met 150 gl., op aan gravin Sabine van Egmont.

1593 — November 29.

Beleening door de Staten van Holland van gravin Sabine van Egmont met de hooge en ambachtshoofdelijkheid van de landen, gorzen en aanwassen in het land van Putten.

1611 — September 14.

Missive van de Staten-Generaal aan de aartshertogen ter aanbeveling van gravin Sabine van Egmont, die naar Brussel wenscht te gaan om te verkrijgen hetgeen haar krachtens het bestand competeert en om vergunning te erlangen om bij testament over de heerlijkheden Weert en Wessem te beschikken.

XIII.

Een in perkament gebonden bundel, bevattende een aantal oorspronkelijke stukken en authentieke afschriften betreffende de geslachten van Egmont en Horn, speciaal een proces tusschen Anna van Egmont en Maria van Horn.

No. 1. 1544 — December 8. Beleening van Philips van Montmorency, als erfgenaam zijner moeder Anna van Egmont, met de stad Weert, Wessem en Thorn.

No. 2. 1544 — Mei 23. Johan Schelaert vernieuwt eed van het Monnikenland voor Philips van Montmorency.

No. 3. Concept van een juridisch advies betreffende de kwestie tusschen den Graaf van Nieuenaar en de Montmorency's naar aanleiding van een bepaling van het testament van Jan van M. († 1540) over de opvolging in de heerlijkheid Weert enz. in verband met de huwelijksvoorwaarden tusschen Philips van M. en Walburg van Nieuenaar.

No. 4. Lijst der namen van den stadhouder en de leenmannen, richters in de zaak over het Monnikenland tusschen den Heer van Wysem, eischer, en den Graaf van Horn, gedaagde.

No. 5. 1532 — Mei 26. Beleening van graaf Jan van Horn met Wessem enz. (Copie authentiek).

No. 6. 1544. Brief van Anna van Egmont, wed. van Montmorency, aan den stadhouder Lalaing. Zij vraagt tot den terugkeer van haar zoon uitstel van het proces, door Marie van Horn, haar schoonmoeder, tegen haar begonnen. (Copie).

No. 7. Het hof van Gelderland willigt bovenstaand verzoek van Anna van Egmont in. (Origineel).

No. 8. Request aan den stadhouder en het hof van Gelderland van den gemachtigde van Maria van Horn, erfgenaam van graaf Jan van Horn, om commissie en ordonnantie, waardoor zijn lastgeefster in het bezit van de haar aanbestorven goederen kan worden gesteld.

No. 9. 1544 — Juli 1. Brief van Lalaing aan Anna van Egmont, Gravin en tuchtersche van Horn, dat Maria van Montmorency blijkens hierbijgaand request (No. 8) grieven tegen haar heeft. Zij wordt geciteerd tegen 1 October tot minnelijke schikking der zaak. (Origineel).

No. 10. 1544 — September 27. Brief van het hof aan Anna van Egmont. De tijd is te kort voor uitstel. Zij moet den dag waarnemen, den eisch aanhooren en kan dan uitstel vragen. (Origineel).

No. 11. 1545 — Juli 14. Citatie voor Anna van Egmont om op 25 Augustus voor het leengericht binnen Zutphen te verschijnen naar aanleiding van een klacht van Maria van Horn, wed. van Montmorency, over aanmatiging van het Monnikenland.

No. 12. 1541 — Januari 28. Beleening van Anna van Egmont en haar zoon Philips van Montmorency met Weert, Wessem, Thorn en Monnikenland krachtens testament van Jan van Horn. (Copie authentiek).

No. 13. 1540 — December 24. Deken en kapittel der kerk van Oudemunster te Utrecht geven in erfpacht aan Philips van Montmorency goed, tienden en visscherijen in het land van Altena en daarbuiten. (Copie authentiek).

No. 14. 1544 — October 24. George van Egmont, Bisschop van Utrecht, draagt aan Jacob uten Engh op uitspraak te doen in het geschil tusschen Anna van Egmont en Maria van Horn. (Copie authentiek).

No. 15. 1540 — November 28. Testament van graaf Jan van Horn, waarbij met substitutie van Floris van Montmorency diens broeder Philips tot universeel erfgenaam wordt gemaakt op voorwaarde, dat hij Walburg van Nieuwenaar huwt. Zijn weduwe Anna van Egmont zal het vruchtgebruik van alle goederen hebben. In geval zij zonder kinderen sterven, zal de opvolging plaats hebben, gelijk bepaald is bij de huwelijksvoorwaarden (Zie No. 16). (Copie authentiek).

No. 16. 1540 — November 26. Huwelijksvoorwaarden tusschen Philips van Montmorency, zoon van Josef en Anna van Egmont, en Walburg, dochter van Willem van Neuenahr en Anna van Wied. O. a. wordt bepaald, dat in geval van overlijden van Philips vóór zijn huwelijk zijn broeder Floris met Walburg zal trouwen. Ingeval beide broeders sterven zonder kinderen (van Walburg), zal Horn aan het huis Neuenahr komen. (Copie authentiek).

No. 17. 1334 — des Vrijdach nae Alre Heylighen dach. Beleening door graaf Willem van Holland van Willem van Hoorne en Altena met de stad en het land van Woudrichem, die W. van den Graaf van Cleve had gekocht. (Copie authentiek).

No. 18. 1329 — des Dysendaghes voer Halfvasten. Gerardt, Heer van Horne, verzoekt den Graaf van Cleve, zijn leenheer, om zijn zoon Willem v. H. te beleenen met alles wat tot de heerlijkheid Altena behoort, waartoe hij deze aan den Graaf opdraagt. (Copie authentiek).

No. 19. 1540 — December 15. Beleening van Philips van Montmorency door de landvoogdes Maria met alle leengoederen hem door testament van graaf Jan van Horn aangekomen. (Copie authentiek).

No. 20. 1537 — Juli 23. Hertog Karel staat graaf Jan van Horn toe alle Geldersche leenen te vermaken aan wien hij wil. (Copie authentiek).

No. 21. 1540 — October 26. Karel V staat graaf Jan van Horn toe te beschikken over verschillende leengoederen in de Nederlanden. (Copie authentiek).

No. 22. 1545 — Februari 4. Reces van het hof van Gelderland, waarbij Anna van Egmont en Maria van Horn bij ontstentenis van minnelijke schikking verwezen worden naar den gewonen rechter. (Origineel).

No. 23. 1544 — December 12. Brief van graaf Willem (van Nieuwenaar) aan Anna van Egmont. Hij is bereid tot een bijeenkomst, waarop de geschillen uit den weg kunnen worden geruimd. (Origineel).

No. 24. 1544 — November 22. Brief van Lalaing aan Anna van Egmont, houdende citatie om op 3 Februari 1545 vóór het hof tegen Maria van Horn te verschijnen. (Origineel).

No. 25. 1544 — December 21. Procuratie van Anna van Egmont en Philips van Montmorency voor Steven van Rumelaer, dr. jur. canon., om hun zaak te bepleiten vóór den deken Uten Engh te Utrecht. (Perkament).

No. 26. 1545 — Februari 7. Brief van Steven van Rumelaer aan Anna van Egmont. Hij heeft de procuratie ontvangen, maar vraagt nadere instructie. (Origineel).

No. 27. 1234. Dirck van Altena verklaart, dat zijn huis Altena een open huis is van den Graaf van Cleve tegen iedereen, behalve tegen den Graaf van Holland. (Copie).

No. 28. Een aantal extracten uit de Cleefsche leenregisters, ten bewijze, dat de rechte Cleefsche manleenen bij gebrek van mannelijke erfigenamen van den éénen broeder op den anderen succedeeren.

No. 29. Item ten bewijze, dat geestelijken, „in sacris wesende”, in de genoemde leenen mogen succedeeren.

No. 30. Item ten bewijze, dat voor transport en bezwaring van leengoederen alleen het consent van den leenheer noodig is. (Alles van de hand van Jan Schellaert ten behoeve van Anna van Egmont).

No. 31. Memorie van Jan Schellaert betreffende inlichtingen hem door den drost van Cleve verstrekt aangaande de Cleefsche leenopvolging.

No. 32. 1531 — October 27. Hertog Johan van Cleve verklaart ten verzoeken van den Keizer en den Graaf van Horn, dat bij overlijden zonder mannelijke nakomelingen, de oudste broeder beleend pleegt te worden.

No. 33. 1545 — Juli 6. Brief van Jan van Wyttenhorst aan Anna van Egmont, begeleidend een door hem ontvangen schrijven van Mr. Peter Heust (Zie No. 35). (Origineel).

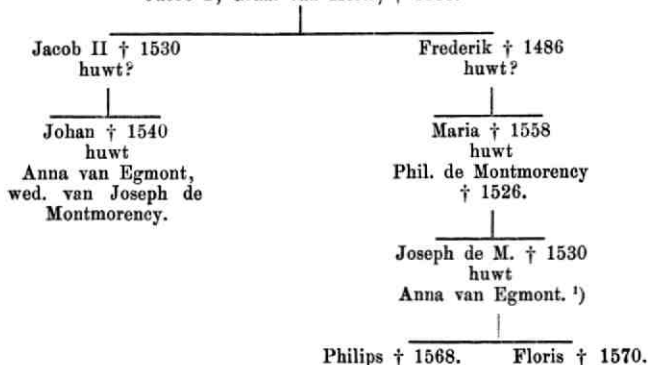
No. 34. 1545 — Juni 5. Brief van Herman van Bonenborch gen. van Honsteyn aan Anna van Egmont. Hij tracht den rentmeester Peter Heust te bewegen de belangen van Anna v. E. voor te staan. De tegenpartij heeft zich ook tot H. gewend. (Origineel).

No. 35. 1545 — Juni 5. Brief van Peter Heust aan Johan van Wyttenhorst over zijn tusschenkomst in de zaak tusschen Anna van Egmont en Maria van Horn. (Origineel).

No. 36. 1544 — October 22. Brief van Anna van Egmont aan den Cleefschē kanselier ter introductie van Jan Schellart, ontvanger van het land van Altena, belast met het inwinnen van informatie aangaande de successie der Cleefschē leenen.

Tot opheldering van het bovenstaande:

Jacob I, Graaf van Horn, † 1488.

XIV. Stukken betreffende de pretentiën van het huis Egmont op Gelre enz.

1526 — Janvier 14.

Traicté de paix entre l'empereur et le roy de France en l'an 1526, Janvier 14 (à Madrid).

Afschrift op papier.

Extraict authentique (1586), tiré du registre de la chambre à Lille du traicté de paix fait à Cambray le ve jour du mois d'Aoust l'an 1529.

Papier.

1) Zij was een achterkleindochter van Willem IV, kleindochter van Frederik, dochter van Floris van Egmont, Heer van Buren, en zuster van Maximiliaan, den schoonvader van Willelm van Oranje.

1605.

Déclaration de ce qui compète à Son Exc. le comte d'Egmont, prince de Gavre et dont il a droict de répéter sur les Etats des Provinces Unies.

1646 — April 18.

Mémoire de la part de monseigneur le duc de Gueldre et de Juliers, comte d'Egmont.

Bevattende de eischen van den Graaf.

Papier.

1646 — November 30.

Copie van een schrijven van Lodewijk XIV aan de Fransche gevolmachtigden te Munster ter aanbeveling van de belangen van den Graaf van Egmont.

Papier.

1646 — December 10.

Extraict de la sentence extendue et rendue en la chancellerie de Gueldres en proffit de messire Philippe Eugène de Croy, marquis de Renty, le 10 Decembre 1646, touchant l'engagère de Moeurs.

Als grond wordt aangenomen de pandverschrijving door hertog Eduard aan den Graaf van Meurs van een deel van zijn domein in de ambten Kriekenbeek en Kessel.

Papier.

La déclaration, que les très-illustre prince Louys, duc de Gueldre et de Juliers, comte d'Egmont et de Zutphen, a faite à Londres le 22 de Decembre 1646.

Achterin een stamboom om de afstamming van Reinald III te bewijzen.

Gedrukt.

1646.

Mémoire (aan de Fransche gezanten te Munster overgegeven) pour monsieur le duc de Gueldre, comte d'Egmont, à ce que par le traité de paix entre le Roy de France et d'Espagne il soit rétablie au duché de Gueldre, au comté de Zutphen, à la seigneurie de Malines et en celle de Wert et au comté de Hornes.

1648 — Juli 6.

Authentieke copie van een brief van Lodewijk XIV aan de Koningin van Zweden ter aanbeveling van de belangen van den „Hertog van Gelre” in verband met den vredeshandel.

Papier.

1648 — Augustus.

Commissie van Louis, Graaf van Egmont, voor Phil. de Cincourt, door hem gezonden naar de Hoven van Engeland, Denemarken en Zweden

om hem te bewegen tot verdediging zijner souvereine rechten bij den vredehandel.

Afschrift.

1648 — September 9.

Authentieke copie van een brief van Lodewijk XIV aan zijn gezant bij den Paus over de benoeming van een Bisschop van Roermond door den „Hertog van Gelre”.

Papier.

1648 — November 17.

Louis I, duc de Gueldre, etc. machtigt zijn zoon Philips om over het bedijken van ondergeloopen land bij Axel en Hulst overeenkomsten te sluiten.

1649.

Request van Philips, Graaf van Egmont, aan het hof van Holland, waarin hij naar aanleiding van eenige bepalingen van den Munsterschen vrede aandringt op restitutie van de drie Egmonden en eenige andere bezittingen in Holland.

Afschrift.

1654 — October 18.

Volmacht van Philips, Graaf van Egmont, voor zijn gevolmachtigde om vóór het keizerlijk hof zijn aanspraken op de opvolging in Gulik en Berg te verdedigen.

2 exx.

1697 — September.

Volmacht voor Michel de Ghillet als gevolmachtigde van Procopius Frans van Egmont bij den vredehandel te Rijswijk.

Gedrukt.

1697 — October 7.

Protest van Michel de Ghillet, gevolmachtigde van Procopius Frans van Egmont tegen de bepalingen van den vrede van Rijswijk, voor zoover zij strekken om zijn lastgever uit te sluiten van zijn erflanden.

1702 — Juli 4.

Acte, waarbij Procope François d'Egmont ten overstaan van een notaris bezit neemt van het graafschap Meurs.

Hierbij 2 authentieke afschriften.

Déduction et descente des ducs de Gelre, composée des chartres enfermées à Vilvorde par ung ministre d'estat.

Translat de la langue Thyoise.

Mémoire pour établir les justes droits de monseigneur le comte d'Egmont sur les duchez de Gueldres, seigneuries de Malines etc.

Opgesteld tegen het einde van den Spaanschen successieoorlog.

Manifest van Procope Marie Antonin Philippe Charles Nicolas Augustin d'Egmont—Pignatelly, par la grâce de Dieu duc de Gueldres etc., aan het congres van Cambray ten bewijze van zijn recht op Gelderland (1724).

De nadruk valt op den *titel van pandschap*, waaronder de Bourgondische en Oostenrijksche vorsten de regeering over Gelderland hebben bezeten en op grond waarvan deze Egmont als directe afstammeling van Willem, broeder van Arnold, beweert na afbetaling van de pandsom recht op het hertogdom te hebben.

Extrait d'un ancien MS., qui contient les choses les plus remarquables, arrivées en Flandre jusques en l'an 1530, dans lequel entre autres choses est escrit ce que s'ensuit touchant la maison d'Egmond, souveraine du duché de Gueldres. (18de eeuw).

Abrégé des fondements et droicts, appartenans à la maison d'Egmont touchant la duché de Gueldre et la comté de Zutphen, clairement et succinctement déduit par ordre et par les dattes des temps avec l'exposition et réfutation des tiltres et prétensions à ce contraires. (18de eeuw).

Zonder jaar.

Deducion de los razones conque la casa de Egmont pretende derecho en el ducado de Gueldres y contado de Zutphen.

Gedrukt.

Zonder jaar.

Mémoire touchant la succession à la duché de Gueldre et comté de Zutphen en faveur des seigneurs comtes d'Egmont pour donner solution à tout ce qui se peut objecter alencontre de ladiete succession.

Zonder jaar.

Mémoire par forme d'instruction de ce quy est expédient et bien nécessaire de faire pour la conservation et maintenement des biens de la maison d'Egmont en Hollande.

Zonder jaar.

Mémoire instructive des droicts de monseigneur le duc de Gueldre sur les duchés de Julliers et de Berghe.

Bundel stukken betreffende de aanspraken van het
huis van Egmont.

1. Causae pro justificatione juris ducis Geldriae, comitis de Egmont et Zutphaniae (1645). 2 exx.

2. Notae super justificatione etc.

3. Extract uit het vredesverdrag tusschen keizer Maximiliaan en koning Lodewijk XII van 10 December 1508, waarbij o. a. het geschil over het hertogdom Gelre naar scheidslieden wordt verwezen.

4. Votum dominorum deputatorum electoralium de modo consultandi in villa Lengherich, 11 Julij 1645 conceptum.

5. Mémoire de la part de M. le duc de Geldre et Juliers, comte d'Egmont (tijdens den Munsterschen vredehandel).

6. Sauvegarde door den Hertog van Orleans gegeven aan den Graaf van Egmont (1645).

7. Copie van de ordonnantie van Lodewijk XIV, dat aan den Graaf van Egmont alles betaald moet worden, wat men hem in Artois schuldig is (1645).

8. Instructie van Louis d'Egmont voor den abt Carleni, zijn gezant bij den vredehandel te Munster (1645).

9. Declaratie op perkament van graaf Louis d'Egmont betreffende zijn rechten op Gelre en Zutphen (1643).

10. Copie van een gedrukt protest van graaf Louis (1643).

11. Authentieke copie van „l'affirmation du droiet, que Charles V a en la duché de Geldres etc., exhibée à la journée tenue à Raynsborg en Allemagne en 1541, gedrukt te Antwerpen.

12. Copie van een instructie voor mr. Mestlardt als gezant van den Graaf van Egmont (1641).

13. Instruction pour le Sr. abbé Carleni pour agir vers S. M. Catholique (1651).

14. Het twaalfjarig bestand. Gedrukt te Brussel, 1609.

Le commencement et l'origine du Pays de Gueldres et la cronique des Princes de Gueldres escrete l'an 1477 par l'honorable A. W. I. C.

MS. traduit sur un vieux MS. du XVe siècle, écrit en langue Gueldroise, qui est une dialecte de l'Allemand, par le soussigné avocat interprète du Roy sous signature et cachet à Paris le 22 Decembre 1735 au Palais abbatial de St. Germain.

Calins.

L.S.

De kroniek loopt van 878 tot 1477. Het origineel berust in den Trésor des Chartes. Zie Blok, Verslag enz. blz. 43.

XV. Charles de Berlaymont.

1550 — Mei 5.

Karel V verhoogt het inkomen van Charles de Berlaymont als staatsraad en „chief des finances” met 800 ƒ per jaar.

1555 (style de Liège) — Februari 20.

De edelen des lands van Namen schenken aan Charles de Berlaymont ter gelegenheid van zijn benoeming tot gouverneur een som van 3000 car. gulden, betaalbaar in 12 halfjaarlijksche termijnen.

1555 — Mei 25.

Karel V geeft commissie aan Charles de Berlaymont als superintendent over de werkzaamheden aan den bouw van een fort te Gynet in het land van Namen.

1555 — November 17.

Commissie van Philips II voor Charles de Berlaymont als conseiller d'etat.

1556 (1555) — Maart 12.

Commissie van Philips II voor Charles de Berlaymont als gouverneur, groot baljuw enz. van Namen.

1556 (1555) — Maart 12.

Commissie voor Charles de Berlaymont als bevelhebber van een „bande d'ordonnance”.

1556 (1555) — Maart 12.

Philips II continueert de commissie van Charles de Berlaymont als „chief des finances” op een inkomen van 1200 gl. per jaar.

1556 — April 12.

Commissie van Philips II voor Charles de Berlaymont als „superintendent des vivres de l'armée”.

1556 — September 12.

Philips II bepaalt het inkomen van Charles de Berlaymont als lid van den Raad van State op 1200 fl.

1557 — April 23.

Philips II bepaalt het inkomen van Charles de Berlaymont als „superintendent des vivres de l'armée” op 600 fl. per maand.

1557 — Juni 1.

Commissie van Philibert van Savoye voor Charles de Berlaymont om 6 mannen aan te nemen ter bewaring en verdediging van het huis Berlaymont. get. Philibert.

1557 — October 30.

Philips II geeft aan Charles de Berlaymont ter vergoeding der door hem in den oorlog geleden schade de geconfisceerde heerlijkheden Amblise, Rambies en Malmaison in Henegouwen.

1558 | 1557 (stil de Rome) | — Februari 28.

Charles de Berlaymont, „chief des finances”, stelt zich borg voor 6000 ducaten ten behoeve van Caspar Schetz, die op last des Konings in Spanje een leening van 100000 ducaten heeft gesloten.

1558 — April 30.

Philips II bepaalt het inkomen van Charles de Berlaymont als „superintendent des vivres de l'armée” op 600 Vlaamsche ponden per maand.

1558 — Mei 6.

Philips II continueert de commissie van Charles de Berlaymont als „superintendent des vivres”.

1559 — Augustus 9.

Philips II accordeert aan Charles de Berlaymont wegens de vele door hem bewezen diensten een don gratuit van 20000 fl.

1559 — Augustus 28.

Philips II vermeerderd in aanmerking van de door Charles de Berlaymont bewezen diensten diens inkomen met 1000 fl per jaar.

1559 — November 8.

Die van de Financien bepalen het inkomen van den kastelein en de twee portiers door Charles de Berlaymont krachtens commissie van de regentes op het kasteel Aigimont aan te stellen.

1559 — November 24.

Commissie van Philips II voor Charles de Berlaymont als baljuw over de bosschen in het land van Namen.

1561 — April 1.

Philips II vergunt aan Charles de Berlaymont om zijn „bende d'ordonnance” te vermeerderen met 10 „hommes d'armes” en 20 „archiers à cheval”, te kiezen uit de gecasseerde bende van den Hertog van Savoye.

1561 — October 11.

Philips II stelt Charles de Berlaymont vrij van de rechten van „aulbainté, ¹⁾ de morte main et de formorture”, ²⁾ voor het geval, dat hij mocht sterven in een der landen van Z. M., waar die rechten gelden.

1) *Aulbainté* = qualité de celui, qui est dépouillé du droit de transmettre ses biens à des héritiers.

2) *Formorture* = Droit, qu'avait un seigneur sur les biens des non-bourgeois morts dans sa seigneurie.

1565 — Maart 30.

Commissie van de regentes Margaretha voor Charles de Berlaymont, gouverneur van Namen, om 20 vendelen knechten te werven.
get. Margareta.

1566 — Februari 25.

Commissie van Philips II voor Charles de Berlaymont als „superintendent des vivres de l'armée”.

1566 — Februari 25.

Philips II bepaalt het inkomen van Charles de Berlaymont als „superintendent des vivres” op 600 *fl.* per maand.

1566 — Augustus 22.

Commissie van de regentes Margaretha voor Charles de Berlaymont om 80 knechten aan te nemen ter verdediging van het kasteel van Namen.

1566 — September 2.

Commissie van de regentes Margaretha voor Charles de Berlaymont om nog 100 knechten aan te nemen voor de verdediging van het kasteel van Namen.

1566 — December 10.

Commissie van de regentes Margaretha voor Charles de Berlaymont om nog 50 knechten aan te nemen voor de verdediging van het kasteel van Namen.

1568 — April 27.

Philips II bepaalt, dat Charles de Berlaymont, wiens commissie als „superintendent des vivres” gecontinueerd is, als zoodanig hetzelfde inkomen zal genieten als te voren.

1570 — September ...

Commissie van Alva voor Charles de Berlaymont om 6 bereden boschwachters onder een luitenant aan te nemen tot bewaking van het bosch van Soignies.

1570 — September 19.

Alva machtigt Charles de Berlaymont, benoemd jagermeester van Brabant en Vlaanderen, om in afwachting van zijn commissie alles te doen, wat tot het ambt behoort.

1571 {1570 (avant Pasques)} — April 4.

Placaat op de jacht door Charles de Berlaymont, gouverneur van Namen, van wege Z. M. uitgevaardigd.

XVI. Gilles de Berlaymont.

1566 — Juli 8.

Commissie van Philips II voor Gilles de Berlaymont als „grand-gruyer” (opperhoutvester) van Namen als opvolger van zijn vader.

1566 — December 17.

Brevet van wege Philips II aan Gilles de Berlaymont uitgereikt als kolonel over 6 vendelen knechten.

1566 — December 17.

Commissie van Margaretha van Parma voor Gilles de Berlaymont om een vendel Nederlandsche knechten te lichten.

1568 — la veille de Pasques après le cierge benit.

Brevet van wege Philips II aan Gilles de Berlaymont uitgereikt als kolonel over 10 vendelen knechten.

1569 (1568) — la veille de Pasques.

Commissie van Alva voor Gilles de Berlaymont om voor Z. M. een vendel knechten van 200 man aan te nemen.

1572 — April 30.

Commissie van Philips II voor Gilles de Berlaymont als stadhouder van Gelderland en Zutphen.

XVII. Andere leden van het geslacht Berlaymont.

Valenciennes, 1568 — Juni 16.

Abt en conventualen der kerk en abdij van St. Jan te Valenciennes verklaren, dat de lichamen van Loys Ralin en van Gillee de Berlaymont, echtelieden, in 1566 na de verwoesting van het Karthuizerklooster bij Valenciennes van daar naar hunne kerk zijn overgebracht.

1570 — Mei 27.

Jean de Berlaymont, proost van Nivelle, als vicarius expresse et specialiter deputatus van zijn broeder Louis, begiftigt Jacob Spirinx van Well met een vacant kanonikaat en praebende in de kerk van St. Germain te Mons.

1570 — November 26.

Anthonius Havetus, bisschop van Namen, verklaart, dat aan Louis de Berlaymont krachtens pauselijke dispensatie de priesterlijke waardigheid is verleend.

XVIII. Geslacht van Meurs.

1345 — des Saterdaechs na sente Philips ende sente Jacobs dach der Apostelen.

Hertog Reinald beleent ten verzoeke van zijn dienstman Henric van Arde diens vrouw Lamborgh met de tucht aan het goet ten Bongharde in het kerspel Dyedem.

1345 — op sunte Jacobs dach den Apostel.

Dyderic, Heer van Moerse, verleent ten verzoeke van zijn leenman Henrick van Arde aan diens vrouw tucht en duarie aan al het goed, dat v. A. in leen heeft.

1368 — up unser Vrouwen avont Assumptionis.

Vrederic Koevoet en zijn twee zonen renuntieeren van al het goed, dat Henrick van Arde placht te houden van den Hertog van Gelre en den Heer van Moers in het kerspel Dyedem, en schelden aan diens weduwe al hunne aanspraken kwijt.

1369 — des irsten Manendaghes in der vasten.

Henric van Arde belooft Johan van Moers, ridder, de door hem, zijn moeder, broeders en zusters aan v. M. verkochte erfenis, gelegen in Dyedem, te zullen waren onder verband van leistung.

1369 — des irsten Manendaghes in der vasten.

Henric van Arde neemt onder verband van leistung op zich, dat zijn broeder Henric bij diens meerderjarigheid de erfenis in Dyedem zal renuntieeren ten behoeve van den Heer van Moers.

1409 — des neisten Vridages na onser Vrouwen dage genant Assumptionis beate Virginis.

Magescheid tusschen Frederick, Graaf van Moers, Heer van Baer. en zijn vrouw Walburch van Sarwerden ter eene en hun zoon Frederick, Graaf van Sarwerden, ter andere zijde, bij gelegenheid van diens huwelijk met Engelbrecht, zuster van den Hertog van Cleve.

1456 — Maart 30.

Hertog Philips van Bourgondie verleent wegens bewezen diensten aan graaf Vincent van Moers een jaarrente van 100 Beiersche gl. uit den tol te Gorinchem.

XIX. Geslacht van Nieuwenaar.

1546 — Januari 22.

Huwelijksvoorwaarden tusschen Philips van Montmorency, graaf van Horne, en Walburch, dochter van graaf Willem van Neuenahr.

Authentiek afschrift.

1582 — Juni 3.

Adolf van Neuenahr en zijne echtgenooten vergunnen hun zwager Herman van Mylendonck tot den wederopbouw van de Maas- en hooge molen te Wessem het hun toekomende recht en dwang op zijn molen te Panheel uit te oefenen.

Minuut.

1584 — Augustus 11 (st. n.).

Commissie van de Staten-generaal voor Adolf, Graaf van Neuenahr, als stadhouder en kapitein-generaal van Gelderland.

1584 — Augustus 11 (st. n.).

Commissie van de Staten-generaal voor Adolf, Graaf van Neuenahr, als kapitein-generaal.

In dorso verklaring betreffende de eedsaflegging.

1584 — Augustus 13 (st. n.).

Missive van de Staten-generaal aan Adolf, Graaf van Neuenahr, waarin hem kennis wordt gegeven van zijne benoeming tot kapitein-generaal van Gelderland.

1584 — Augustus 13 (st. n.).

Missive van de Staten-generaal aan het hof van Gelderland met last om den stadhouder Adolf, Graaf van Neuenahr, als kapitein-generaal te beëdigen.

1584 — Augustus 13 (st. n.).

Commissie van de Staten-generaal voor Adolf, Graaf van Neuenahr, tot het aannemen van 3 vendelen knechten, groot resp. 400, 300 en 300 man.

1585 — Februari 16 (st. n.).

De Raad van State verzekert aan Adolf, Graaf van Neuenahr, de gestanddoening van het hem door eenigen uit zijn midden aangeboden in zake zijn bezoldiging.

get. Huygens.

Op papier. — Met opgedrukt zegel.

1585 — April 26 (st. n.).

Commissie van Maurits en den Raad van State voor Adolf, Graaf van Neuenahr, stadhouder van Gelderland, als overste of kolonel van 6 compagnieën knechten, te betalen uit de contributie van Overijssel.

1585 — September 2 (st. n.).

Commissie van Maurits en den Raad van State voor Adolf, Graaf van Neuenahr, tot het werven van 1000 ruiters.

1585 — September 2 (st. n.).

Commissie van Maurits en den Raad van State voor Adolf, Graaf van Neuenahr, en Marten Schenck om een bekwaam kolonel te belasten met het werven van een regiment van 3000 Duitsche knechten.

1585 — September 10 (st. n.).

Commissie van de Staten van Utrecht voor Adolf, Graaf van Neuenahr, als stadhouder en kapitein-generaal van Utrecht.

1586 — Januari 29.

De Staten van Utrecht veranderen de voorloopige aanstelling van Adolf, Graaf van Neuenahr, in een vaste, behoudens de agreatie van Leycester.

1586 — Juni 1.

Commissie van Leycester voor Adolf, Graaf van Neuenahr, als „premier chieff du conseil des domaines et finances”.
get. R. Leycester.

1586 — September 29.

Commissie van Maurits en den Raad van State voor Adolf, Graaf van Neuenahr, als kolonel van 10 vendelen knechten.

1587 — October 26.

Commissie van Leycester voor Adolf, Graaf van Neuenahr, om zijn compagnie ruiters op 200 man te brengen.
get. Leycester.

1588 — Augustus 7.

Antonius van der Hardt, door Adolf, Graaf van Neuenahr, belast met het nemen van het slot Arenberg, belooft zich in alles stipt aan zijn commissie te zullen houden.

Op papier.

Born 1588 — September 16.

Missive van Herman van Milendonck aan Adolf, Graaf van Neuenahr, over den wederopbouw van zijn molen te Panheel, die afgebrand is.

1594 — October 28.

Fransche vertaling van het testament van Walburg, Gravin-weduwe van Neuenahr.

XX. Reynald II, Reynald III en Eduard van Gelre.

1310 — des Sonnendages na Dertiendaghe.

Huwelijksvoorwaarden tusschen Reynald, Graaf van Gelre, en Sophia Berthout. Zij zal hebben een jaarlijksche rente van 4500 ponden, die haar man zal houden als tucht. Zij zal universeele erfgenaam haars vaders worden. Reynald zal van zijn vader hebben 3000 ponden per jaar, waaraan Sophia getucht zal worden. Voorts bepalingen over de erfopvolging der kinderen van Reynald en Sophia.

Borgen zijn een aantal heeren, steden en dorpen, die den oorspronkelijken brief mede hebben bezegeld.

Copie.

Aan het slot staat:

Ende dit uitschrift wart gescreven int jaer ons Heren dusent driehondert ende vijftiene des Woensdages na sunte Ambrosius daghe.

Gecollationeert ende getoigen uut een vidimus autentijke bezegelt met zegelen bisschop Guy van Utrecht ende grave Willem van Henegouwe, van Hollant etc. bij mij D. Wandele.

Hierbij 1 authentiek afschrift (1672) en een geauthentiseerde Fransche vertaling (1741).

1353 — op sunte Victoers dach.

Reynald, Hertog van Gelre, draagt wegens lichaamszwakte voor den tijd van 5 jaren de regeering op aan zijn broeder Eduard tegen betaling van 12000 ponden uit den tol te Lobith en van 7000 ponden uit de Veluwe in geval van overlijden van hertogin Eleonora.

Is niet gezegeld geweest.

Hierbij een geauthentiseerde vertaling in het Fransch (1741).

1354 — op sunte Peters ende sunte Pouwels daghe der Apostelen.

Reynald, Hertog van Gelre, en zijn broeder Eduard beloven ten verzoeken van den Roomsche koning den aartsbisschop van Keulen, den Hertog van Brabant, den Markgraaf van Gulik, den Graaf van Loyn, den Heer van Valckenborch en de steden Keulen en Aken niet te zullen „veden ende sucken” wegens het sloopen van het huis Grypichaven.

Gezegeld door Eduard.

1355 — op sinte Michghiels dach.

Overeenkomst tusschen Reynald, Hertog van Gelre, en zijn broeder Eduard.

1°. Reynout behoudt de Veluwe met al zijn toebehooren.

2°. Eduard krijgt Emmerik en alles wat in den laatsten oorlog den Hertog van Cleve in de Lijmers en elders in pand gegeven is of jaarlijks 4000 royalen, zoolang het eerste niet geschiedt.

3°. Eduard belooft aan de Hertogin van Gelre een tucht van 8000 royalen per jaar.

4°. Eduard behoudt het hertogdom en graafschap tot Midwinter over 5 jaren krachtens brieven, die zijn mombers daarvan hebben, gedurende

welken tijd de Hertog geen geld uit den Lobitschen tol zal beuren. Geen van beiden mag in dien tijd land verzetten of verkoopen. Na verloop daarvan blijft ieder bij de rechten, die hij nu heeft. In die jaren zal Eduard zijn broeder niet manen ter zake van de Veluwe. Ieder betaalt zijn eigen oorlogsschulden, terwijl hun zuster Maria gedurende dien tijd door den Hertog wordt onderhouden.

Daaronder:

1355 — op Meyavont.

Walraven van Valckenborch, Heer van Herpen en Asperen, verklaart, dat hij dagelijksch gezel van Eduard van Gelre is geworden, hem met raad en daad zal bijstaan en hem overal zal vergezellen.

Copie op perkament.

1357 — op sinte Jorys dach.

Eduard van Gelre verklaart, dat tusschen hem en graaf Willem van Holland voor den tijd van twee jaren een verdrag is aangegaan, volgens hetwelk de wederzijdsche onderdanen vrij in beide landen zullen mogen verkeer en bescherming zullen genieten.

Gezegeld door den Hertog en de steden Nijmegen, Arnhem, Roermond, Zutphen, Tiel, Bommel en Venlo.

1359 — des Vrijdaghes nae onser Vrouwen dach Assumptionis.

Eduard van Gelre en Aelbrecht van Beyeren gaan een offensief en defensief verbond aan (wederkeerige bijstand in oorlog, het vrijen van straten in beider landen, uitgezonderd de Veluwe).

Vidimus van Heynric van den Rijn, proost van st. Jan te Utrecht en Gijsbrecht van Vyane en van den Goeye d.d. 1360, op sinte Gregorius dach.

XXI. Stukken betreffende de kerk van St. Catharina te Egmont o/d Hoef.

1495 — September 26.

Notarieele acte, waarbij Theoderica, vrouw van Matheus Jansz, te Egmont, aan de kerk van St. Catharina aldaar eene weide bespreekt, waarvoor jaarlijks een mis voor haar en de haren moet worden gelezen.

2 exx.

1496 — Mei 24.

Notarieele acte, waarbij Wolterus de Delen en zijn vrouw Aleydis Jansdochter Noet onder zekere voorwaarden een jaarrente van 1 gl. per jaar bespreken aan de collegiale kerk van st. Catharina te Egmont o/d Hoef.

1521 — December 10.

Voor den baljuw van Egmont transporteert Direk Dirksz, buurman te Egmont, aan Lodewijk van Balloes, deken van het Godshuis van st. Catharina twee perceelen in den ban van E.

1543 — October 21.

De schout van Assendelft certificeert een accoord voor den tijd van 12 jaren betreffende den bouw van een nieuwe pastorie te Egmont o/d Hoef aangegaan tusschen het kapittel ter eene en schepenen en kerkmeesters ter andere zijde.

XXII. Stukken betreffende goederen van hoorigen in het graafschap Zutphen.

Zonder jaar.

Request van Thonys ten Rijkenborge te Ruurlo aan den rentmeester Cornelis Anthoniss over de erfenis van zijn vader, die een hoorig man was, behoorende tot den hof te Lochem, en met een vrije, later ook hoorige, vrouw trouwde. Toen suppl. geboren werd, was zijn moeder nog vrij, gelijk hij zelf nog is. Hij vreest nu van de vaderlijke nalatenschap verstoken te worden en vraagt dispensatie tot den tijd der generale visitatie.

Zonder jaar.

Request van Anthonis ten Rijkenburch aan de Rekenkamer te Brussel. Hij verzoekt, dat den rentmeester gelast worde hem als een hofhoorige aan te nemen.

Zonder jaar.

a. Request van Johan ten Lutken Knuve aan 's keizers Rekenkamer te Brussel. Hij beklagt zich, dat zijn goed van een vrij hofgoed door bedrog tot een hofhoorig goed is gemaakt en biedt 100 car. gl. aan voor het terugbrengen tot den ouden staat, daar anders zijn kind groot nadeel zal lijden.

b. Memorie van den rentmeester Cornelis Anthoniss tot ondersteuning van bovenstaand verzoek.

Zonder jaar.

Request van den rentmeester Cornelis Anthoniss aan Gregorius van Dieve en Thomas Gramaye, commissarissen voor de verpandingen en vrijkoopingen. Hij beklagt zich over de vrijkoop van het goed Cleyen Onsterdineck, waaronder, naar hij verstaat, de bezitster met hare kinderen niet begrepen is.

Zonder jaar.

Memorie aan de Rekenkamer te Brussel overgegeven door Cornelis Anthoniss, rentmeester der graafschap Zutphen, waarin hij uiteenzet, dat het wenschelijk is de weduwen en kinderen van hoorige lieden, die vrij zijn, in hoorigheid aan te nemen, gelijk zij wenschen.

XXIII. Varia.

1355 — Juli 22.

Margaretha, Gravin van Henegouwen enz., en Willem, Hertog van Beyeren enz., beloven elkander met raad en daad te zullen bijstaan ten behoeve van het rustig bestuur hunner landen.

1415 — den zesten dach in Augusto.

Jan van Touraine en Jacoba van Beyeren ter eene en graaf Willem, vader van Jacoba, ter andere zijde stellen verschillende punten vast betreffende de regeering over Holland, Zeeland en Henegouwen.

Vidimus van burgemeesters, schepenen en raad van Delft d.d. 31 Maart 1416.

1457 — des Dynsdaigs na beloken Paesschen.

Herman van Wijje en Roloff Momme, schepenen van Arnhem, verklaren, dat Gerit Blomesait, rijdende bode der stad, hun verklaard heeft aan Peter van der Hoevelwick te Bommel, Henrick van Galen te Wijchen en Hubert van Lyenen te Persingen gebracht te hebben een weetbrief betreffende den verkoop van huis en hof, genaamd het hof van Moirse, voor thyns en jaargeld, die het klooster en de pytancie van van st. Johan te Arnhem daaruit hebben, met recht van lossing.

1477 (1476) — Maart 28.

Maria van Bourgondië verleent aan Johan van Worchem commissie als schout van Gelder.

1506 — uff Donnerstag nach dem heiligen Oestertage.

Graaf Johan van Nassau, Vianden etc. bepaalt, dat Walburg van Brederode, vrouw van zijn zoon Willem, na diens dood zal trekken per jaar 1300 rijsche gl. uit de sloten Dietz en Hadamar en dat Dietz in dit geval haar woonplaats zal zijn.

1518 — November 12.

Authentiek afschrift (1600) van het vredesverdrag tusschen Luik en den Koning van Spanje.

1554 — Februari 3.

Voor Jordaen van Foreest en drie andere leenmannen van Holland verkoopt van Jan Diericx te Bergen aan Cornelis Jansz van Hoorn te Alkmaar een rente van 6 car. gl. per jaar.

1559 — April 3.

Vredesverdrag van Chasteau-Cambresis tusschen Frankrijk en Spanje.
Authentiek afschrift.

1570 — Juli 8.

Accoord tusschen Floris en Dierick van Teylingen te Alkmaar, Heyn Jansz en Albert Cornelisz te Coedijk betreffende het onderhoud van de door hen bedijkte Nieuwe of Noordergrebbe.

Get. door de contractanten.

1576 — November 8.

De Pacificatie van Gent.

Authentiek afschrift.

1598 — Augustus 12.

Commissie van Herman van den Berge, stadhouder van Gelre en Zutphen, voor Johan van Gelre als richter van Hengelo.

Get. door Herman v. d. B.

Voorzien van diens opgedrukt zegel, gedekt door een wit papieren ruit.

Summaria deductio juris, quod serenissimae domini Palatino—Neoburgicae prae serenissima domo electorali aliisque Saxonice in ditionibus Juliacentibus et Clivensibus competit juxta actorum in aulea caesarea agitatorum fidem.

2 exx.

Zonder jaar.

Les points et articles de part et contrepарт, accordez par la traicté de mariaige dentre feu mr. de Tautenbouch et madame Jehanne d'Egmont.

Afschrift.

XXIV. Série N. (cartes et plans).

Nº. 1. Carte d'une partie du duché de Luxembourg, du comté de Namur et de l'électorat de Trèves (westelijk en oostelijk van Namen tot Coblenz, noordelijk en zuidelijk van Luik tot St. Hubert), get. in kleuren, zonder jaar.

N°. 2. Plan des limites entre la France et les Pays-Bas depuis la Lys jusqu'à la Moselle, get. in kleuren door F. Wess, z. j. (heeft gediend bij de onderhandelingen over een traité de limites).

N°. 3. Carte des pays compris entre la Moselle et la Sarre, get. in kleuren (18de eeuw).

N°. 4. Tableau, qui sert à diriger les opérations, qu'on exécute dans la formation de la nouvelle carte des Pays-Bas Autrichiens, qui sera une suite de la nouvelle carte de France, dressée d'après les observations et les calculs des astronomes de Paris, get. in kleuren (hierbij een geschreven verklaring).

N°. 5. Chaerte van de groote weyde te Crabbendam ende mijns genedigen heeren Rekerlanden, get. in 1538 door Symon Meeuss, landmeter te Edam, op last van Françoise van Luxemburg, Gravin van Egmont, in kleuren.

N°. 6. Chaerte van de landen van Moelant, gelegen bezuyden ende noorden de gemeene vaert, streckende van Alemaer naer Egmont upte Hoef, get. door Louris Pieterss, gezworen lantmeter tAlemaer, in 1556 voor den Graaf van Egmont.

N°. 7. a. Schetskaart van mr. Louris van eenige perceelen weiland, z. j.

b. Schetskaart van nyeuwe hofsteden tEgmont op den Hoeve.

c. Schetskaart van eenige perceelen lands te Egmont, 1561, in kleuren.

d. Chaerte van Jacob Rijcks lant gemeeten bij mr. Louris, in kleuren.

e. Kaartje van eenige perceelen lands, 1553.

N°. 8. Chaerte van de hoeylanden, gelegen bezuyden de vaert naer Egmont upte Hoeve, sulcx als die van den anderen gescheyden ende gedeelt sijn met goede heynslooten, get. door mr. Louris Pieterss, 1556.

N°. 9. Kaart van de Egmontsche bezittingen in het land van Putten, get. door Louris Pieterss, 1542, in kleuren.

N°. 10. Kaart van de heerlijkheid Egmont, get. door Symon Meeussen van Edam, z. j., in kleuren.

N°. 11. Caerte van mijns Heeren lant te Egmont, get. door Symon Meeuss op last van de Gravin, 1538, in kleuren.

N°. 12. Kaart van den eylande van Huysduynen, get. door mr. Louris Pieterss, 1577, in kleuren.

N°. 13. Kaart van een gedeelte van Noord-Holland, waarschijnlijk betreffende het vischrecht der graven van Egmont, z. j., in kleuren.

N°. 14. Kaartje van het Witsmeer (tusschen Valkoog, Schagen en Haringkarspel) en omliggende landen, z. j., in kleuren.

N°. 15. Kaart van de Egmontsche landen onder den Beerheimer watermolen gelegen, get. door Louris Pieterss, 1556.

N°. 16. Kaart van de gorzen in het land van Putten, z. j., in kleuren.

N°. 17. Geologisch kaartje van een aantal perceelen in de nabijheid van Putten. De kleuren duiden de verschillende grondsoorten aan. z. j., in kleuren.

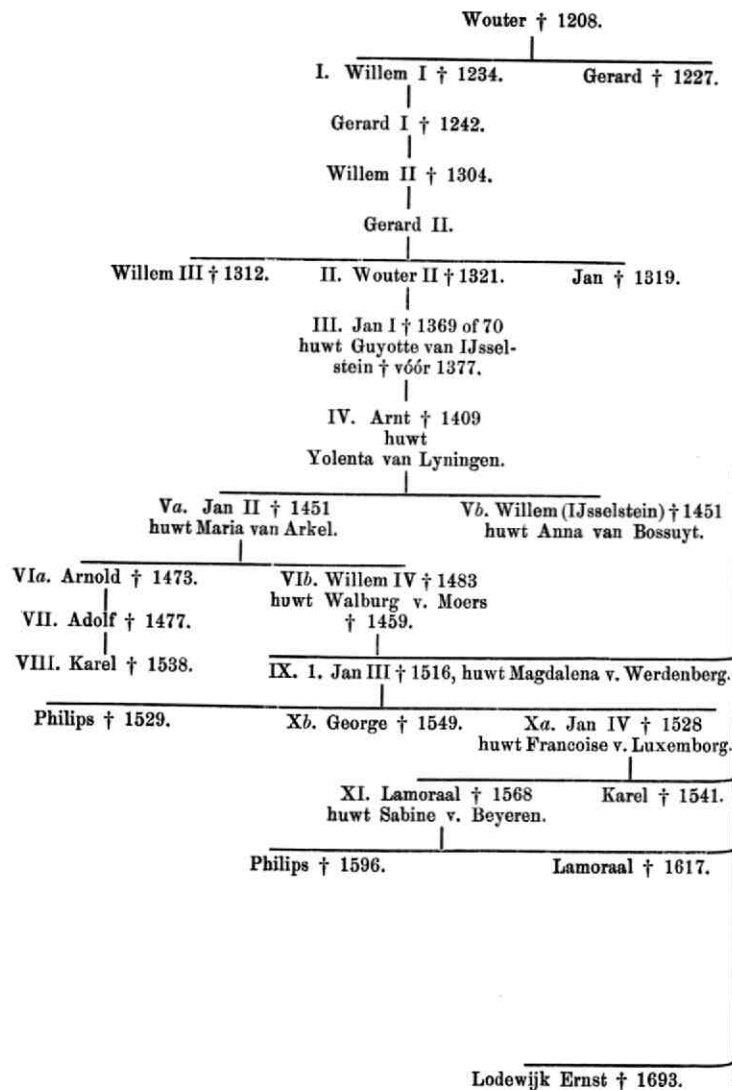
N°. 18. Chaerte van 't concept van de nyeuwe haven tot Eerts-wouden, z. j., in kleuren.

N°. 19. Kaart van de fundamenten van den Brittenburg en omgeving, gedrukt.

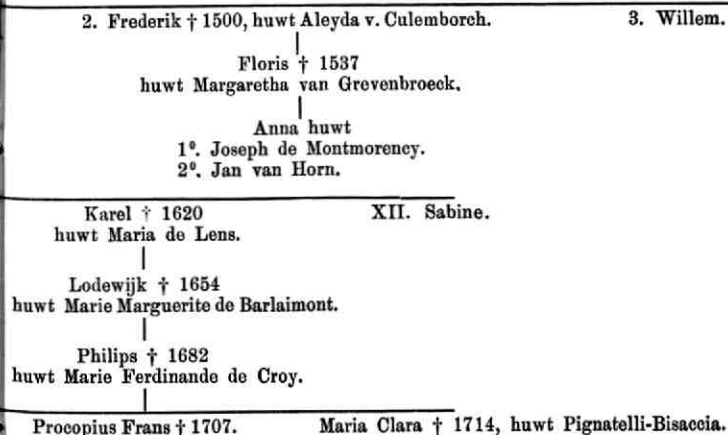
N A S C H R I F T.

Nadat het bovenstaande reeds was afgedrukt, ben ik op het spoor gekomen van een vergissing, die ik hier wensch te herstellen. Op blz. 92 vindt men de huwelijksvoorwaarden tusschen Willem van Egmont en Anna van Bossuyt (eigenlijk Anna d'Hennyn, dochter van Wouter, Heer van Bossuyt in Henegouwen). Deze Willem is niet Willem IV, broeder van hertog Arnold, maar diens oom († 1451), genoemd sub Vb. Hij behoort dus op blz. 89, terwijl de daar genoemde Willem, Heer van Buren en Beusichem ten onrechte door mij tot de Egmonts is gerekend, die in 1419 Buren nog niet bezaten. Deze Willem is de laatste Heer van Buren, die in 1430 door hertog Arnold uit zijn land werd verdreven. Het regest behoort dus eigenlijk onder de rubriek Varia te staan.

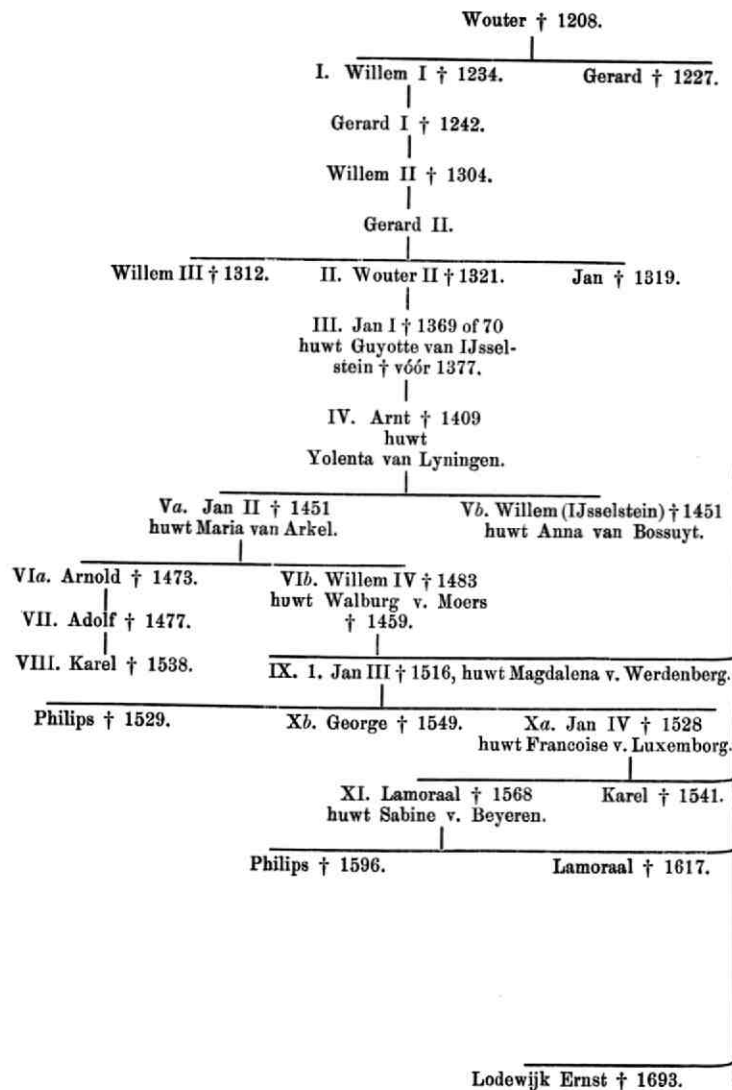
E G M O N T.

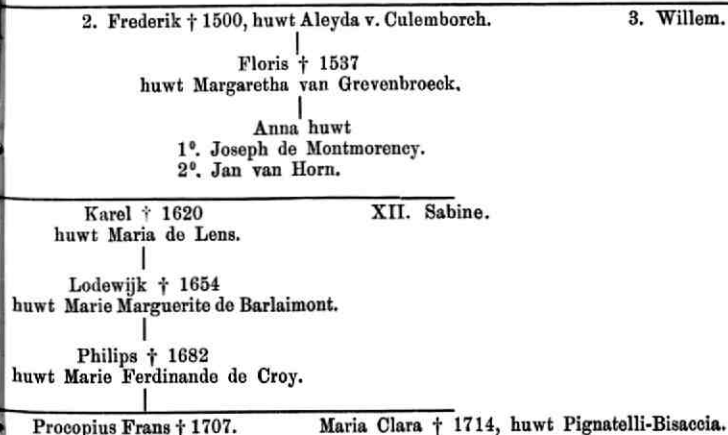
N.B. De romeinsche cijfers vóór
de namen geplaatst correspondeeren
met den Index.

E G M O N T.

N.B. De romeinsche cijfers vóór
de namen geplaatst correspondeeren
met den Index.

AANHANGSEL.

Het Geheimschrift van Karel van Gelder.

Het bij dit Verslag gevoegd fac-similé is de fototypische wedergave (ietwat verkleind) van den eersten en kortsten der twee brieven in cijfer van Karel van Gelder, waarvan het afschrift boven gegeven is (blz. 16 vgg., nos. 81 en 82). Het cryptografisch systeem en de teekens zijn in beide brieven dezelfde en van de eenvoudigste soort. Iedere letter van het alfabet wordt vertegenwoordigd door een fantasie-teeken, steeds hetzelfde; maar naast de teekens, die een letter voorstellen, zijn er andere gebruikt, die aan niets beantwoorden (*nullen*), alleen bestemd om den oningewijden ontcijferaar in de war te brengen. Verder zijn er geen moeilijkheden: de schrijver heeft zelfs niet beproefd de woorden aan elkander te schrijven; hij gebruikt evenmin — en dit is voor den modernen ontcijferaar zeer gelukkig — bijzondere teekens voor de gewichtigste woorden, die in zijn epistel voorkomen. Dergelijke teekens, de rol spelend van onze moderne *code-words* in de telegrafische correspondentie, waren in Italië reeds op het eind der vijftiende eeuw in gebruik (zie b.v. Léon—G. Pellissier, *La Cryptographie de Simon Cattaneo*, Paris. 1897, 8°, overgedrukt uit de *Mémoires de la Société nationale des Antiquaires de France*, tome 56. De aldaar uitgegeven brieven zijn van 1499). Algemeene regels voor de ontcijfering en opgave van de bijzondere middelen aangewend om de ontcijfering te belemmeren, daaronder „nullen” (*nullas literas*), vindt men reeds aangeduid in een opstel van den Italiaan Cicco Simonetta van 1474 (vgl. P. M. Perret, *Les Règles de Cicco Simonetta pour le déchiffrement des écritures secrètes*, in *Bibliothèque de l'Ecole des Chartes*, deel LI, (1890), p. 516 vgg.). Men heeft zelfs eenig recht er zich over te verbazen, dat Karel van Gelder zich voor een gewichtige correspondentie van zulk een eenvoudig systeem bediende, waarvan het geheim reeds een halve eeuw, vóór hij schreef, in Italië bekend was, des te meer omdat bij de twee brieven de handteekening in gewoon schrift (*Charles*) aanstonds verried, in welke taal zij gesteld waren, een bijzonderheid die, zooals Simonetta reeds zeer goed wist, de ontcijfering zeer gemakkelijk maakt. Het schijnt evenwel, dat de meer gecompliceerde stelsels van geheimschrift eerst in de tweede helft der zestiende eeuw algemeen in gebruik zijn gekomen (vgl. de brochure van den

heer Kerckhoffs, *La Cryptographie militaire*, Paris, 1883, en het artikel *Cryptographie* van de hand van den heer Prou in de *Grande Encyclopédie*). Nog omstreeks 1580 gebruikte Anjou voor zijn correspondentie met Des Pruneaux een systeem, dat niet veel gecompliceerder was dan dat van Karel van Gelder of van Cattaneo: enkelvoudig alfabet, teekens voor dubbele letters, nullen, conventioneele teekens voor termen van bijzonder gewicht (vgl. den sleutel in Bibl. Nat. ms. fr. 3281, fol. 4). — Volgt de ontcijfering van regel 1 van het fac-similé; de streepjes duiden de nullen aan:

— — — mo — n co — usin p — our ce — que su — is ad — verti
que don — nes faveur.....

REGISTER,

behoorende bij het Verslag Huet.

<p>Aerschot, Philips van Croy, Hertog van. 41, 42, 53.
 Aken (stad). 14, 15.
 Alava, Don Francesco d'. 25.
 Albornoz, Juan de. 32—34.
 Alençon, François, Hertog van —, later Hertog van Anjou. 36—49, 51—55, 57.
 Alféran. 38.
 Alkmaar (beleg van). 34.
 Alva, Hertog van. 28, 32—34.
 Amersfoort. 60.
 Amiens. 3.
 Amsterdam. 34.
 Angelstedt, L. 78.
 Anjou, zie: Alençon.
 Antwerpen. 40, 54, 57.
 Arkel (Huis van). 11.
 Arnhem, kommandeur van. 13.
 „ (stad). 9, 10.
 Arnold, Hertog van Gelre. 7—9.
 Artois. 43, 47.
 „ Staten van. 26, 50, 51.
 Asnières. 1.
 Atye, Arthur. 69, 73.
 Axel (stad). 78.
 Aylva. 59.
 Aysma, Hessel. 59, 79.
 Bardess, Willem. 65.
 Barthout, Floris, Heer van Meche-
 len. 8.
 Bassigny, Baron van. 52.
 Batbergh, Johan van. 7.
 Bavais (stad). 41.</p> | <p>Berck, Herman van. 10.
 Bergen, Markies van. 14.
 Berlaymont. 25.
 Binche (stad). 43, 47, 51.
 Biron. 32.
 Boisy, de. 11, 12.
 Bologna (traktaat gesloten te). 27.
 Bonnivet, de. 41.
 Borgo, Andrea da. 11.
 Bouillon, Messieurs de —, zoons van F. de Montpensier. 56.
 Bourbon, Charlotte de —, gemalin van Prins Willem I. 34—39, 51—56.
 Bourbourg (stad). 46.
 Boussu, Maximiliaan de. 33.
 Boussut, Anna van. 7.
 Brabant, Hertog van. 2.
 „ Hertogin van. 5.
 „ zegel van. 41.
 Brevyns, De. 55.
 Bronckhorst, Dirk van. 45.
 Brunswijk, Hertog van —, Gouverneur van Gelre. 10.
 „ Hertog Erik [?] van. 26.
 Brussel. 9.
 Buckhurst. 69, 74, 76.
 Bussy, de. 40—42.
 Buys, Paulus. 61, 72, 77.
 Calvard, Calvert. 1, 2.
 Cappetot, zie: Guérin.
 Carlier, L. 48.
 Casimir, Paltzgraaf. 42.
 „ (?), Hertog. 80.</p> |
|--|--|

- Catharina, zie: Katharina.
 Cayas. 35.
 Cecil, Robert. 22.
 Clays Hugon zoon. 10.
 Clerk. 76.
 Coblenz. 10.
 Colin, Jacques, Abt v. S. Ambroise, 19—20.
 Condé, Prins van. 54.
 Croy, Charles—Philippe de, zie: Havré.
 „ Philippe de, zie: Aerschot.
 Culemburg, zie: Kuilenburg.
 Dalava, zie: Alava.
 Denemarken, Koning van. 73.
 Derelburg, zie: Elburg.
 Des Pruneaux. 38—40, 42—44, 46, 49, 51—54.
 Deventer, G. Prouninck gezegd. 63, 65, 72—74, 79.
 „ (stad). 48, 61—63, 68.
 Diepenveen (klooster). 62.
 Dor, bewindsman te Deventer. 62.
 Dokkum. 12, 13.
 Douai, Gedeputeerden van. 50.
 Drake, sir Francis. 76, 78.
 Driel. 8.
 Duitschland, (vorsten van). 24.
 Egmond, Jan van. 10.
 „ Lamoraal, Graaf van. 25, 26.
 „ Willem van. 7—10.
 „ Huis van. 10.
 Elbe (rivier). 67.
 Elburg. 14, 17.
 Elizabeth, Koningin van Engeland. 22, 42, 60, 63, 64, 69—71, 74.
 Estevan y Llanes. 34.
 Etretat. 1.
 Fécamp. 1.
 Floris Barthout, Heer van Mechelen. 8.
 Franche Comté. 40.
 Frankrijk (burgeroorlogen in). 26—31, 78, 79.
 Frans I, Koning van Frankrijk. 11—21.
 Frézin, de. 48.
 Friesche steden. 11.
 Friesland. 13, 23, 59, 63, 64, 77.
 Gattinella, M. de. 11.
 Gavre, Boudewijn van. 48.
 Gelderland, kronijkjes van. 21.
 „ provincie. 74.
 „ Staten van. 63.
 Gelre, Graaf van. 2.
 Gent. 9, 14, 46, 47.
 „ Burggraaf van, zie: Meleün, Pierre de.
 Goer, Arnoldus van. 7.
 Gorinchem. 11.
 Goslinga, Feio van. 77.
 Granvelle, Kardinaal van. 33, 34.
 Groensfoirt. 19.
 Groningen. 48.
 „ zie: Ommelanden.
 Guérin de Cappelot. 78.
 Guillaume de Tignonville. 7.
 Gulik, Graaf van. 2.
 Guzman de Silva, Diego. 22.
 Gwy, Graaf van Vlaanderen. 1.
 Haarlem (beleg van). 34.
 Haddon. 22.
 Hamburg. 67.
 Harenger. 40.
 Harderwijk. 17.
 Harfleur. 1, 2.
 Hasselt. 17.
 Hattem. 17.
 Havré, Charles-Philippe de Croy, Markies van. 47—49, 52.
 Heinsberg. 7.
 Hendrik, Abt van Kampen. 9.
 „ bode. 17.
 „ III, Koning van Frankrijk. 45.
 „ III van Navarre, later Hendrik IV van Frankrijk. 41, 50.
 „ VIII, Koning van Engeland. 14, 20.
 Henegouwen, Graaf van. 2.
 Henegouwen, Staten van. 47, 48, 50, 51.

- 's Hertogenbosch. 10.
 Heze, Guillaume de Hornes, Heer van. 46, 47, 52.
 Hoekelem, Willem van. 7.
 Hohenlandsberg, zie: Schwendy.
 Hohenlohe, Graaf van. 60, 63, 70, 72, 76.
 Holdinga, Wilko van. 77.
 Holland (regeering van). 59.
 „ Staten van. 63, 64, 75.
 Hoorn of Hornes, Graaf van. 23.
 Hornes, zie: Heze.
 Horste, d'. 41.
 Hotman, François. 62, 64—70, 73—80.
 Ibarra, Estevan de. 80.
 Jan, Hertog van Brabant. 1.
 Jan, Graaf van Nassau. 58.
 Juan van Oostenrijk, don. 32—34, 38—41, 44, 45.
 Kamerijk, Aartsbisschop van. 25.
 „ vrede van. 11.
 Kampen, abdij. 9.
 „ stad. 61.
 Karel de Stoute, Hertog van Bourgondie. 9.
 „ I, Koning van Spanje, Karel II als Graaf van Holland enz., later Keizer Karel V. 11—15, 19.
 „ V, Koning van Frankrijk. 3, 4.
 „ VI, Koning van Frankrijk. 5—7.
 „ Hertog van Gelder. 10—20.
 „ van Oostenrijk, Aartshtog. 26.
 Katharina de Medici, Koningin van Frankrijk. 32, 46, 54, 57.
 „ Gouvernante van Gelre. 10.
 Kessel (graafschap). 6.
 Keulen (vredehandeling te). 52.
 „ Keurvorst van, zie: Truchsess.
 Kleef, Hertog van. 9.
 Knop, Kapitein. 78.
 Kuilenburg, Graaf van. 66.
 La Garde, de. 36.
 Lalaing, Emmanuel de, zie: Montigny.
 „ Philips, Graaf van. 41, 49, 51.
 La Motte, de. 15.
 „ Valentin de Pardieu, Heer van. 33.
 La Neufville, de. 40.
 Landrecies. 41, 45.
 La Noue, de. 38, 39.
 La Parade, zie: Parada.
 La Quadra. 22.
 Le Clercq, Gilles. 24.
 Leeuwarden. 78.
 Leiden (stad). 78.
 Leoninus. 63.
 Le Sauvage, Jehan. 11.
 Lesleide en Neuestein, Coenraed, Heer van. 5.
 Lesieur, Estienne. 341.
 Lewenberg. 7.
 Leycester, Robert Dudley, Graaf van. 60—65, 67—80.
 Lipsius, Justus. 78.
 Lodewijk XI, Koning van Frankrijk. 10.
 „ XII, Koning van Frankrijk. 11.
 „ van Nassau. 24, 32.
 Lonzen, Benjamin de. 33.
 Loon, Jan van. 7.
 Lotharingen, Kardinaal van. 28.
 Louise van Savoye, Koningin-Moeder van Frankrijk. 14, 16.
 Luik, Bisschop van. 2.
 Lury. 3, 4.
 Malcontenten. 48.
 Maleroy, De. 37.
 Mansart, zie: Maulde, De.
 Mansfeld, Karel (?) van. 26.
 „ Ernst, Graaf van. 25.
 Margareta van Parma. 22—26.
 Margensis, De. 15.
 Maria van Bourgondië. 9, 10.
 „ van Gulik. 5.

- Marnix van St. Aldegonde. 55, 56, 59.
 Maroilles, Frédéric d'Yve, abt van. 47—49.
 Martinus- en Vincentius-kerk te Gorinchem. 11.
 Matthias van Oostenrijk, aartshertog. 48.
 Maubeuge, (stad). 39.
 Maulde, De, Mansart. 78.
 Maurits van Nassau. 70, 72, 73, 79.
 Maximiliaan van Oostenrijk, keizer. 10, 11.
 Mechelen (stad).
 " Land van. 8.
 Mademblik. 79.
 Meetkercke, Adolf van. 47, 48, 49, 59, 64.
 Meghen, Graaf van. 25.
 Meppen (stad). 77.
 Merode, P. van. 7.
 Meurs, Graaf van. 9.
 " Adolf, Graaf van, zie: Neuenar.
 " Walburg van. 16.
 Milendonek, Bela van. 8.
 Mirambeau, De. 57.
 Modet, Herman. 60, 66, 73.
 Mondoucet, De. 39.
 Monlouet, De. 38, 42.
 Montagu, Gérard de. 5.
 Monteagudo. 33.
 Montfort (stad). 3.
 Montigny, Emmanuel van Lalaing, Heer van. 46, 47, 52.
 Montivilliers. 1.
 Montmorency, Anne de. 14—16, 20, 26.
 Montpensier, François de. 34—39, 50—57.
 Mostart, Willem. 69.
 Munster, Bisschop van. 10.
 Nederlanden, belastingen in de. 60.
 " garnizoenen in de. 60.
 Neuenar en Meurs, Adolf, Graaf van. 60, 64, 66, 67, 73.
 Nieuwenaar, zie: Neuenar.
 Nijmegen (stad). 5, 8, 9, 14.
 Noël de Caron. 55.
 Noirearmes. 25.
 Noord-Holland. 69.
 Norris, Sir John. 57, 60, 76.
 Oldenbarneveld. 74.
 Ommelanden, Groningsche. 77.
 Oostergoo. 11.
 Orléans. 11.
 Overijssel (provincie). 60, 63, 74.
 Parada, kapitein. 46.
 Pardieu, zie: La Motte.
 Parijs (stad). 5—7.
 Parisis, Lancelot. 76.
 Perez, Antonio. 35.
 Perret. 62.
 Philippeville. 45.
 Philips II, Koning van Spanje. 22-26, 32, 33, 35, 40, 40, 54, 55, 80.
 " III, Koning van Frankrijk. 1.
 " IV, Koning van Frankrijk. 1.
 " VI, Koning van Frankrijk. 2.
 Picardie. 41.
 Piton, Jan.
 Plessis. 10.
 Portugal. 55.
 Quesnoy, Le. 41, 45.
 Raden, Rudolf van. 8.
 Rassenghien. 25.
 Redichem, abdij te. 10.
 Regemortes, P. des. 78.
 Reims. 5.
 Reingout, Jacob. 62.
 Reinout I, Graaf van Gelre. 1.
 " II van Gelre. 2, 3.
 " van Gulik, later Hertog. 5, 6.
 Renneberg, Graaf van. 48, 52.
 Requesens, don Luis de. 32—34.
 Rhenen. 17.
 Richard II, Koning van Engeland. 5.
 Ridder, Jacob. 10.
 Rinsart, de. 47, 51.
 Roberlet, trésorier. 14.
 Roorda, Karel. 74.
 Rudolf II, keizer. 46, 47, 54.
 Sacramentarissen. 29.
 Saint Ambroise, abdij van. 19.
 Saint Bernard, Jean, abt van. 47-49.

- Savoye, zie: Louise.
 Sceltinga, Menne Takesz. 77.
 Schenck, kolonel. 66.
 Schwendy, Baron van Hohenlands-
 berg, Heer van. 54.
 Sédan. 17.
 Senlis (stad). 2.
 Sept Fontaines, Thomas de. 2, 3.
 Sidney, sir Philip. 61, 70.
 Sint Jan in Lateraan, Kommandeur
 van. 16.
 Sonoy, Dirk. 69, 71, 72, 79.
 Sophie van Mechelen, gemalin van
 hertog Reinout I van Gelre. 8.
 Sotomayor, Alonso de. 39, 40.
 Spaansche Protestanten. 22.
 Spanje. 76.
 Stanley. 68, 69.
 Steenberg, Peter van. 8.
 Tardif, kapitein. 53.
 Teelincg, Joos. 65.
 Théron. 39.
 Théroutanne (stad). 26.
 Tiel (stad). 17, 18.
 Tignonville, Guillaume de. 7.
 Toledo, Fadrique de. 34.
 „ Garcia de. 32.
 „ Marcos de. 34.
 Truchsess, Gebhard, Keurvorst van
 Keulen. 60.
 Tweebruggen, Hertog van. 26.
 Utrecht. 7, 17, 59, 72.
 „ bisdom. 14.
 „ magistraat van. 64—68, 71.
 „ predikanten te. 67, 73.
 „ (provincie). 63, 64, 74.
 „ Ridderschap van. 63.
 „ Staten van. 64, 67, 73, 79.
 Van der Myle, president. 72.
 Vargas, Juan de. 40.
 Veroy, Van. 25.
 Viglius van Zuichem. 32.
 Vincennes. 2, 3.
 Virson. 3, 4.
 Wageningen. 14, 19.
 Waleran, bisschop, van Keulen. 7.
 Wallenstein, Hertog van Fried-
 land. 80.
 Werdenberg, Magdalena van. 10.
 Westergoo. 11.
 Wijk bij Duurstede. 67.
 Wilkes, Thomas. 63, 65, 66, 71—73,
 75.
 Willem, kapelaan. 1.
 „ Lodewijk van Nassau. 77.
 „ van Gelre, hertog. 3—6.
 „ van Gulik, graaf. 2.
 „ van Gulik, hertog. 3—5.
 „ van Gulik en Berg, hertog.
 11.
 „ van Gulik en Berg, hertog.
 20, 60.
 „ van Oranje, Prins. 23,
 26—32, 34—39, 45, 50, 51,
 53, 54, 56, 58, 62, 63.
 Willoughby, luitenant-generaal. 79.
 Winsem. 62.
 Woirhem, Johan van. 9.
 Wolfgang, paltsgraaf, Hertog in
 Beieren. 26.
 Wolvelheyem. 5.
 Ympel, Willem van. 19.
 Yorke, sir Rowland. 69.
 Yve, Frédérie, zie: Maroilles.
 Zeeland, Staten van. 63, 64.
 Zevenwouden. 11.
 Zutphen. 9, 14, 61.
 Zutfensche forten. 77.
 Zwolle. 13.

REGISTER,

behoorende bij het Verslag Van Veen.

- Aartswoud. 105, 106.
 Aelbrecht, Graaf van Holland. 86, 87, 103, 124.
 Aembe, Jacob van. 93.
 Aigimont (kasteel). 117.
 Aken. 123.
 Alkmaar, Jan van. 105.
 Alkmade, Gerrit van. 88, 100, 101.
 „ Jan van. 101.
 Altena, Dirk van. 110.
 „ land van. 109, 111.
 Amblise (heerlijkheid). 117.
 Ameland. 103.
 Amsterdam. 86.
 Angheren, Johan van. 90.
 Anthoniss, Cornelis. 125, 126.
 Antonius, Bisschop van Portici. 88.
 Appelteren, Willem van. 95.
 Arde, Henric van. 120.
 Arenberg (huis). 122.
 Arkel, Jan van. 85, 86, 93, 103.
 „ Maria van. 87, 88, 93.
 „ Otto van. 103.
 Arnhem, Wijnant van. 94.
 „ (stad). 91, 94, 96, 97, 103, 105, 124, 126.
 „ tol te. 97, 102, 103.
 Artois. 115.
 Axel. 113.
 Baecks, Jan van. 102.
 Baer. 97, 104, 106.
 Balloes, Lodewijk van. 124.
 Bast. 95.
 Beemster. 100.
 Bemmcl. 126.
 Benthem, Everwijn, Graaf van. 99, 103.
 Berek, Herman van. 102.
 Berendrecht, Willem van. 102.
 Berg, Herman, Graaf van den. 127.
 „ Oswalt, Graaf van den. 102.
 „ (hertogdom). 113, 114.
 Bergen. 107.
 Berlaymont, Charles de. 115—118.
 „ Gillee de. 119.
 „ Gilles de. 119.
 „ Jean de. 119.
 „ Louis de. 119.
 „ (huis). 116.
 Berthout, Floris. 93.
 „ Sophia. 93, 94, 123.
 Betuwe. 92.
 Blomesait, Gerrit. 126.
 Bochorst, Willem van. 97.
 Boetbergen, Johan van. 90, 93.
 Bonenborchgen, van Honsteyn, Herman van. 111.
 Bonghard (goed te Didam). 120.
 Bordelkene. 102.
 Borssele, Adriaen van. 92.
 „ Frank van. 92.
 „ Heer van der Veer, Henric van. 92.
 Bossuyt, Vrouw van Brigdamme, Anna van. 92.
 „ Jan van. 92.
 Bourbon, Catharina van. 99.
 Boxmeer, Willem, Heer van. 103.
 Brabant. 118.
 Brederode, Heer van Vianen, Reynout van. 92.

- Brederode, Walburg van. 126.
 „ Walraven van. 86.
 Bronckhorst en Borculo, Frederick van. 99, 102.
 „ Heer van Batenburg, Gijsbert van. 94.
 „ Heer van Batenburg, Jacob van. 102.
 „ en Borculo, Otto van. 94, 95.
 „ Willem, Heer van. 89.
 Bueckelaer, Thomas. 102, 103.
 Buren, Alart, zoon tot. 89.
 „ Balthasar van. 89.
 „ Johan, zoon tot. 89.
 „ Lambert van. 89.
 „ Otto van. 89.
 „ en Beusichem, Willem, Heer van. 89, 129.
 „ stad en land van. 99.
 Butenwech, Willem. 95.
 Bijl. 103.
 Cincourt, Philippe de. 112.
 Delen, Wolterus de. 124.
 Delft. 86.
 Dyedem (= Didam). 120.
 Dietz. 126.
 Dieve, Gregorius van. 125.
 Disgues, Claude. 104.
 Doeyss, Gaedert. 97.
 Doernick, Johan van. 93.
 Doesburg. 105.
 Dorp, Cornelis van. 101, 102.
 Driel. 90.
 Duvenvoirde, Willem van. 86.
 Eduard van Gelre. 103, 112, 123, 124.
 Eemskereck, Gerrit van. 85.
 „ Henric van. 86.
 Egmont, Adolf van. 91, 96, 98.
 „ Anna van. 96.
 „ Anna van. 108—111.
 „ Arnold van. 89—95, 97, 114.
 „ Arnt van. 86, 103.
 „ Catharina van. 86.
 „ Floris van. 99, 103, 111.
 Egmont, Frederick van. 95—99, 101, 111.
 „ Gerrit van. 85.
 „ George van. 105, 109.
 „ Jacob, bastaard van. 86.
 „ Jan I van. 85, 86.
 „ Jan II van. 86—88, 90, 92, 93.
 „ Jan III van. 96—103.
 „ Jan IV van. 104.
 „ Johanna van. 127.
 „ Hertog van Gelre, Karel van. 102—105, 110.
 „ Karel van. 106.
 „ Karel van. 112.
 „ Lamoraal van. 106, 107.
 „ Louis van. 112, 113, 115.
 „ Lijsbeth van. 96.
 „ Peter, bastaard van. 90, 91.
 „ Philips van. 113.
 „ Procopius Frans van. 113.
 „ Pignatelli, Procopé d'. 114.
 „ Sabine van. 107, 108.
 „ Walburg van. 96.
 „ Willem I van. 85.
 „ heer van IJsselstein, Willem van. 88, 89, 92, 129.
 „ Willem IV van. 88—98, 105, 106, 111, 114, 129.
 „ Wouter II van. 85.
 „ abdij van. 85—88, 95, 100.
 „ heerlijkheid, later graafschap. 85, 87, 92, 96, 106, 113.
 „ op den Hoef. 100, 124, 125.
 „ aan Zee. 103.
 Elburg. 100.
 Eleonora, Hertogin van Gelre. 123.
 Engh, Jacob Uten. 109, 110.
 Enghien. 107.
 Epe. 94.
 Erkelentz. 90.
 Foreest, Jordaen van. 127.
 Frederik, Paltzgraaf bij Rijn. 95.
 Frederik III, Keizer van Duitschland. 99.
 Gaesbeeck, Jacob, Heer van. 92.

- Galen, Henrick van. 126.
 Gelder. 91, 126.
 Gelre (hertogdom). 89, 91, 113—
 115, 119, 123.
 „ Johan van. 127.
 Gennep, Aartsbisschop van Keulen,
 Willem van. 123.
 Germain te Mons, kerk van st. 119.
 Ghillet, Michel de. 113.
 Gynet. 116.
 Goor, Arnold van. 93.
 Gorinchem, tol te. 120.
 Gottegnys, Lijsbet van. 104.
 Graff. 100.
 Gramaye, Thomas. 125.
 Grypichaven (huis). 123.
 Groeff, Henrick de. 104.
 Groningen. 100.
 Gulik (hertogdom). 113, 114.
 „ Maria van. 103.
 Haarlem. 86.
 Hackfort, Berndt van. 104.
 „ Gerrit van. 91.
 „ Jacob van. 91.
 Hadamar. 126.
 Harderwijk. 100.
 Hardt, Antonius van der. 122.
 Haringkarspel. 85.
 Hart (Hert), Boudewijn. 101—103.
 Hattem. 90, 92, 100.
 Have, Johan ten. 93.
 Havetus, Bisschop van Namen, An-
 tonius. 119.
 Heemskerk, Meyne van. 89.
 Heerde. 94.
 (Heynsberch), Graaf van Loen,
 (Dirck van). 123.
 Heynsberch, Johan, zoon tot. 89.
 Hemert, Arnt van. 95.
 Hengelo (G.). 127.
 Heust, Peter. 110, 111.
 Hinckart, Willem. 105.
 Hoechstraet, Frans. 104.
 Hoekelem, Willem van. 93.
 Hoell, Gijsbert van der. 95.
 Hoewelwick, Peter van der. 126.
 Homoet, Reynier van. 94, 95.
 Hoogwoud. 105. 106.
 Horn, Frederick van. 111.
 „ Gerard van. 109.
 „ Jacob I van. 111.
 „ Jacob II van. 111.
 „ Jan van. 108—110.
 „ Maria van. 108—111.
 „ en Altena, Willem van. 109.
 Hugon, Clais. 102.
 Hulst. 113.
 Jacoba, Gravin van Holland. 87,
 88, 126.
 Jan te Valenciennes, kerk van st. 119.
 Jan III, Hertog van Brabant. 123.
 Johan I, Hertog van Cleve. 96.
 Johan III, „ „ „ 110.
 Camer, Johan van de. 97.
 Karel, Hertog van Bourgondie. 91,
 97, 98.
 Karel V, Keizer van Duitschland.
 100, 105, 106, 110, 115, 116.
 Carleni. 105.
 Catharina te Egmont, kerk van st.
 124, 125.
 Kessel. 112.
 Keulen. 123.
 Cock, Philips de. 106.
 Koedijk. 100.
 Koevoet, Frederick. 120.
 Coevorden. 100.
 Krabbendam. 107.
 Cralingen, Willem van. 94.
 Krieckenbeek. 112.
 Croy, Markies van Renty, Philippe
 Eugène de. 112.
 Cruesinck, Jacob. 101—103.
 Culemborch, Gerrit van. 96.
 „ Jan van. 85.
 Lakemond. 95.
 Lalaing, Philippe de. 108.
 Lanchals, Pieter. 101, 102.
 Lathum. 97, 105.
 Leerdam. 92.
 Leet, Johan van der. 89.
 Leiden. 86.
 Lerinck, Willem. 102.
 Leycester. 122.

- Lyenen, Hubert van. 126.
 Limborch, Derich van. 89.
 " Everhard, Heer tot. 89.
 " Margaretha van. 89.
 " Broicke en Bedbur, Willem graaf van. 89.
 Lyingen, Yolente van. 86, 87.
 Lippe gen. Hoen, Diederick van der. 106.
 Lobith, tol te. 123, 124.
 Lochem. 125.
 Lodewijk XII, Koning van Frankrijk. 115.
 Lodewijk XIV, Koning van Frankrijk. 113, 115.
 Loen, Johan van. 89.
 " Cleve en Balloes, Mechtelt Gravin van. 94.
 " Graaf van Blanckenheym, Willem van. 89.
 Loo, Gerard van. 106.
 Lotthem, Henrick van. 102.
 Lutken Knuve, Johan ten. 125.
 Luxemburg, Franchoise van. 104, 105.
 Lijmers, de. 123.
 Maarten en st. Vincentius te Gorinchem, kerk van st. 103.
 Malmaison (heerlijkheid). 117.
 Margaretha, Gravin van Holland. 126.
 Maria van Bourgondie. 98, 100, 126.
 Maria van Gelre. 124.
 Maximiliaan van Oostenrijk. 97, 99, 100, 101, 105.
 Mechelen, land van. 93, 106, 113.
 Menschaert, Johan. 94.
 Mestalar dt. 115.
 Milendonek, Bela van. 93.
 " Herman van. 121, 122.
 Moers (Meurs), Diderick, Heer van. 120.
 " Frederick III, Graaf van. 120.
 " Frederick IV, Graaf van. 89.
 " Henrick van. 89.
 " Johan van. 120.
 " Vincent, Graaf van. 97, 99, 120.
 Moers, Walburg van. 98.
 " Walraven van. 89.
 " (heerlijkheid, sedert 1397 graafschap). 113.
 Momme, Roloff. 126.
 Monnikenland. 108, 109.
 Mons. 119.
 Montmorency, Floris van. 109.
 " Jan van. 108.
 " Joseph van. 111.
 " († 1526), Philips van. 111.
 " († 1568), Philips van. 108—110, 121.
 Naeldwic, Willem van. 86.
 Namen, land van. 116, 117, 119.
 " (stad). 118.
 Nassau, Adolf van. 97.
 " Johan van. 126.
 " Willem van. 126.
 Nederbetuwe. 91, 96, 97.
 Nergena. 92.
 Neuenahr (Nieuwenaar), Adolf, Graaf van. 121, 122.
 " Herman, Graaf van. 106.
 " Walburg, Gravin van. 108, 109, 121, 122.
 " Willem, Graaf van. 110, 121.
 Noet, Aleydis Jansdochter. 124.
 Noordergrebbe. 127.
 Nuwenrode, Ghisebrecht van. 85.
 Nijenburch. 100.
 Nijmegen. 90, 94, 103, 124.
 Ochten. 97.
 Onsterdineck, Cleyn. 125.
 Oranje, Willem van. 111.
 Oterleek. 100.
 Ouddorp. 100.
 Oudeputtersmoer. 102, 107.
 Overbetuwe. 97.
 st. Pancras. 100.
 Panheel. 121, 122.
 Parma, Margaretha van. 119.
 Persingen. 126.
 Persijn, Heer van Waterland, Jan. 85.
 Petrus, Bisschop van Tusculum. 88.

- Werdenberch, Magdalena van. 102, 104, 105.
 Wesemale, Johan van. 93.
 Wessem. 108, 109, 121.
 Wevelhoven, Heer van Grebben, Willem, zoon tot. 89.
 Wickraide, Derich van. 89.
 „ Johan, Heer van. 90, 94.
 Wilde, Rijkswijn de. 97.
 Willem III, Graaf van Holland. 123.
 „ V, Graaf van Holland. 124, 126.
 „ VI, Graaf van Holland. 86, 87.
 „ V, Markgraaf, later Hertog van Gulik. 93, 123.
 Wisch, Ghijsbert van. 103.
 „ Henrick, Heer van. 89, 94.
 Wyttenhorst, Jan van. 110, 111.
 Worchem, Johan van. 126.
 Woudrichem. 109.
 Wijchen. 126.
 Wijje, Herman van. 126.
 Wijngaarden, Jan Oom van. 101.
 IJsseloord, tol te. 90—92, 94, 97, 102—105.
 IJsselstein. 87, 92, 95.
 Zaandam. 86.
 Zalt-Bommel. 124.
 Zande, Reyner van den. 97.
 Zutphen (graafschap). 125, 126.
 „ (stad). 94, 96, 103, 124.
-

INDEX

bij het Verslag Van Veen.

Geslacht van Egmont.

	Bladz.
I. Willem I († 1234)	85
II. Wouter II († 1321)	85
III. Jan I († 1370)	85
IV. Arnt († 1409)	86
Va. Jan II († 1451)	86
Vb. Willem († 1451)	89
VIa. Arnold († 1473)	89
VIb. Willem IV († 1483)	91
VII. Adolf († 1477)	98
VIII. Karel († 1538)	99
IX. Jan III († 1516)	100
Xa. Jan IV.	104
Xb. George († 1559)	105
XI. Lamoraal († 1568)	106
XII. Sabine, dochter van Lamoraal en Sabine van Beyeren .	107
XIII. Stukken betreffende een proces tusschen Anna van Egmont en Maria van Horn.	108
XIV. Stukken betreffende de aanspraken van het huis Egmont op Gelre enz. (17 ^{de} en 18 ^{de} eeuw)	111
XV. Charles de Berlaymont	115
XVI. Gilles de Berlaymont	119
XVII. Andere leden van het geslacht Berlaymont	119
XVIII. Geslacht van Meurs	120
XIX. Geslacht van Nieuwenaar	121
XX. Reinald II, Reinald III en Eduard van Gelre	123
XXI. Stukken betreffende aangelegenheden van de kerk van st. Catharina te Egmont op den Hoef	124
XXII. Stukken betreffende goederen van hoorigen in het graaf- schap Zutphen (tusschen 1549 en 1555).	125
XXIII. Varia	126
XXIV. Kaarten en platte gronden	127
Naschrift	129
Genealogie.	130

Door MARTINUS NIJHOFF te 's-Gravenhage is uitgegeven:

Verslagen omtrent 's Rijks Oude Archieven (door de respectieve Rijks-Archivarissen), over de jaren 1878—98. 18 stukken. Met Reg. op I—X. 8°.

Hiervan zijn enkele stukken uitverkocht. Voor zooveel nog voorhanden kosten I—XI f 0.60 per stuk; XII—XIV f 1.— per stuk; XV—XVII f 2.— per stuk; XVII f 2.50.

Overzicht van het Nederlandsche Rijks-Archief, door R. C. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK en L. PH. C. VAN DEN BERGH. Met Alphabetisch Register. 8°. f 1.—

De Griffie van Hare Hoog Mogenden. Bijdrage tot de kennis van het Archief van de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden, door Jhr. Mr. TH. VAN RIEMSDIJK. Roy. 8°. Met eene Plaat. f 3.40

Inventaris der verzameling Kaarten berustende in het Rijks-Archief. 2 dl'n. roy. 8°. f 4.50

I. Zee- en Landkaarten, bewerkt door P. A. LEEPE 2.—

II. Kaarten van Nederland, bewerkt door J. H. HINGMAN. 2.50

Beschrijving der vroegere Nederlandsche Gemeentezegels, in het Rijks-Archief en elders bewaard, door Mr. L. PH. C. VAN DEN BERGH. f 4.50

Gezantschappen door Zweden en Nederland wederzijdsch afgevaardigd gedurende de jaren 1592—1795. Chronologische lijsten opgemaakt uit de stukken in het Rijks-Archief aanwezig, door Mr. A. H. H. VAN DER BURGH. roy. 8°. f 1.60

Bakhuizen van den Brink, R. C., Studiën en Schetsen over Vaderlandsche Geschiedenis en Letteren. IVe dl. 8°. f 4.50

Hiertoe: Nasporingen op het Rijks-Archief te Weenen. — Nasporingen op het Rijks-Archief te Brussel. — Het Oost- en West-Indische Archief te Amsterdam. — Brieven aan BAKH en GEEL over Archiefstudiën, Archief wezen enz.)

Het Archief der stad Reimerswaal, door Mr. R. FRUIT TH. AZ. 1897. roy. 8°. f 2.—

Blok, P. J., Verslag aangaande een onderzoek in Duitschland naar Archivalia, belangrijk voor de geschiedenis van Nederland. 1886, 1887. 8°. f 0.75

Blok, P. J., Verslag aangaande een onderzoek in Duitschland en Oostenrijk naar Archivalia belangrijk voor de Geschiedenis van Nederland. 1888. 8°. f 0.50

Uhlenbeck, C. C., Verslag aangaande een onderzoek in de Archieven van Rusland, ten bate der Nederlandsche geschiedenis. 1891. 8°. f 1.50

Blok, P. J., Verslag aangaande een voorloopig onderzoek in Engeland naar Archivalia, belangrijk voor de Geschiedenis van Nederland. 1891. 8°. f 0.50

Brugmans, H., Verslag van een onderzoek in Engeland naar Archivalia, belangrijk voor de Geschiedenis van Nederland. 1895. 8°. f 7.25